

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

J. C. JACOBSEN

1811 – 2 SEPTEMBER – 1911

J. C. JACOBSEN

PAA HUNDREDAARSDAGEN FOR
HANS FØDSEL

ET MINDESKRIFT

AF

C. NYROP

SÆRTRYK AF MEDDELELSER FRA CARLSBERG LABORATORIET

KJØBENHAVN

II. H. THIELES BOGTRYKKERI

1911

INDHOLD

	SIDE
1811	1
FADER OG FORGÆNGER	6
CARLSBERG BLIVER TIL	18
NOGLE OFFENTLIGE HVERV..	30
VERDENSRYET KOMMER	42
SPREDTE TRÆK	58
I FÆDRELANDETS TJENESTE..	81
ET TROFAST HJEM.....	101
SLUTNING.....	111

1811.

BRYGGER J. C. JACOBSEN blev født den 2 September 1811 i Knabrostræde, d. v. s. paa Hjørnet af denne Gade og Brolæggerstræde i Stedet, der den Gang hed Nr. 75 nu Nr. 9, og den 11 Oktober blev han døbt i Helligaandskirken, ved hvilken Lejlighed Fadderne vare hans Forældre, Lejebrygger Christen Jacobsen og Hustru Caroline Frederikke f. Schelbeck, samt Jordemoderen Madam Hansen. Saaledes staar der i Kirkebogen.

Det var tarveligt og beskedent, utvivlsomt ganske i Overensstemmelse med Lejebryggerens Kaar og helt svarende til Tiden; den var nemlig fattig og trykket. Kjøbenhavn laa i Ruiner efter Bombardementet i 1807, og Byen kom ikke ud herover i en Aarrække. Landet stod overfor en Bankerot og førte væsentlig kun en Skintilværelse som selvstændig Stat. England var Herre i vore Farvande. Det sad inde med Anholt, og da der i 1811 blev gjort et Forsøg paa at erobre Øen tilbage, mislykkedes det. Mod Syd grænsede vi til Frankrig, idet Hamborg og Lybæk 1811 indlemmedes i det franske Rige, hvad der gav os et kun lidet hyggeligt Naboskab. Den danske Udenrigsminister Niels Rosenkrantz skrev i Avgust 1811 til Frederik VI, at Forholdene let kunde udvikle sig saaledes, at Napoleon — til Trods for, at han var Danmarks Allierede — under et eller andet Paaskud bemægtigede sig Hertugdømmerne, ja »den hele cimbriske Halvø«. Og saa Sverige. 1810 havde dette Land valgt Bernadotte til Kronprins, og hans Tanke var henvendt paa at skille Norge fra Danmark, hvad faa Aar efter sørgeligt blev gennemført.

Alt saa trist ud. Den senere Etatsraad, Amtsforvalter K. N. Knudsen veed i sine efterladte Optegnelser at fortælle om, hvorledes Armod, Nærings Sorg og Fortvivelse gradvis sneg sig ind i Borgernes Huse. Professor i Historie ved Københavns Universitet Lavrids Engelstoft havde ikke Raad til at købe de Bøger, han behøvede til sine Studier, hans Lønning gik med til Livsopholdet for ham og hans, og da en københavnsk Guldsmed søgte om Tilladelse til at arbejde i uædle Metaller, blev hans Ansøgning tilstaaet; efter hans Mening maatte Guldsmedeprofessionen helt ophøre, da Sølv var forsvundet fra Landet. De Industriudstillinger, der den Gang fandt Sted, lignede da ogsaa helt Tiden, Udstillingen i 1811, der fandt Sted paa det sædvanlige Sted, i Kongens Klubs Lokale paa Østergade, talte kun 300 Numre fra 88 Udstillere; det var Alt snarere Husflid end Industri. Der er ikke et eneste fremtrædende Navn at pege paa mellem dem, der i 1811 tog Borgerskab i København, og ser man paa de industrielle Bevillinger, som Kommercekollegiet udstedte i 1811, angaa kun 80 af dem nye Foretagender; af dem faldt igjen kun Halvdelen paa Kongeriget, medens 28 vedrørte Holsten, og de angik helt igjennem mest smaa og ubetydelige Virksomheder. Den tyske Statistiker Johan Georg Meusel kunde tage Tilstanden til Indtægt for, hvad han Aaringer for havde udtalt i sin udbredte »Lehrbuch der Statistik«: »Dänemark ist überhaupt kein Fabrikland, wird es auch schwerlich werden«.

Herimod havde der dog rejst sig Stemmer. Professor Martin Ehlers i Kiel havde taget til Gjenmæle i sine »Staatswissenschaftliche Aufsätze« (1791), og den vidtberejste Notarius publicus i København G. H. Olsen, der havde saa mange forskjelligartede Interesser, gjorde 1805 det Samme i »Det skandinaviske Litteratur-Samfunds Skrifter«. Han indsaa ikke, »hvorfor Jorddyrking, Fabrikflid og Handel ikke kunde følges ad«, og han udbryder: »Var jeg en rig Mand, jeg vilde omgjærde mig med dansk Luxus i Klæder, i Møbler, i Smykker og Bordanretninger, der vilde gjøre al fremmed Luxus aldeles overflødig, og jeg vilde stræbe at vinde mange til at følge mit Exempel«. Men han var ingen rig Mand, og saa gik det danske Samfund des-

uden med stærke Skridt økonomisk ned ad Bakke. De ovennævnte Udstillinger vise det, men derfor maa de langtfra betragtes som betydningsløse. De bares af et i 1808 stiftet »Selskab for indenlandsk Kunstflid«, der ikke udenvidere vilde følge Tidens Raab »Lær at undvære«, men vilde have det forandret til »Frembring selv, hvad Du ikke kan undvære«.

Medens Evropa kun nødtvungent gik med til den af Napoleon paabudte Fastlandsspærring, der skulde give England et dødeligt Stød ved at hindre dets Industri i at faa Afsætning, gik Danmark til Afspærringen med patriotisk Glæde. Det af England mishandlede og fornærmede Danmark hadede Alt, hvad engelsk var. Da Regeringen forbød ethvert Samkvem med det forhadte Land, stemmede det overens med en Række privat aflagte højtidelige Løfter om ikke at ville købe engelske Varer. Det ovennævnte Kunstflidsselskab var et Udslag af denne private Bevægelse, hvis negative Öjemed, ikke at ville købe engelske Frembringelser, det forøgede med en positiv Bestræbelse, der gik ud paa at fremkalde tilsvarende danske Frembringelser, og dette Selskabets nationale Maal blev hilst med forstaaende Paaskjønelse. Publikum støttede dets Udstillinger. Udstillingen i 1811, der stod aaben i 34 Dage, blev besøgt af ikke mindre end c. 7000 Personer og indbragte i Entree næsten 2300 Rd., en for den Tid betydelig Sum; ikke faa af de Besøgende gav over den almindelige til en Mark fastsatte Adgangspris.

Her syntes at være Noget at bygge paa. Mellem dem, der fik Bevillinger af Kommercekollegiet i 1811, træffe vi Mænd, hvis Navne endnu kjendes. Grosserer Jacob Holm fik Ret til at anlægge et Hörhegleri, Kunstdrejer J. A. Schwartz Ret til at oprette en Fiskebensfabrik, Studiosus Rasmus Holmblad Ret til at begynde et ved Damp drevet Valseværk; der sporedes desuden en opadgaaende Bevægelse i enkelte, bestemte Industrier, mellem Bevillingerne i 1811 for Kjøbenhavn var der fire, der angik Katuntrykkerier, fire, der angik Klædefabriker, og fire, der angik Tobaksfabriker. Men — Forholdene vare stærkere end de patriotiske Bestræbelser. 1813 kom Landets Bankerot, 1814 sluttedes Frenden i Kiel. Evnen til at staa imod forringedes stærkt, og de

forbudte engelske Varer fik paany lovlig Adgang. Den paa Indførselsforbudet grundede Industri sank sammen igjen, de danske Industridrivende havde ingen selvstændig Modstandskraft, vante som de vare til at blive ledede fra oven.

Den første i det danske Monarki afholdte Industriudstilling, 1805 i Kiel, der gik ud paa at gjøre kongerigske Produkter kjendte i Holsten, var paa god gammel Vis en fuldstændig Regeringssag, og Kunstflidsselskabets Udstillinger vare ikke stort bedre. Det var den Kommitterede i Kommercekollegiet Justitsraad C. G. Rafn, der stod som Indbyder til Mødet den 8 Februar 1808, paa hvilket »Selskabet for indenlandsk Kunstflid« blev stiftet, og til det havde han indbudt en lang Række Embedsmænd, supplerede med et Par Handelsmænd, en Søofficer, en Læge, en Apoteker og to — siger og skriver to — Industridrivende, Klædefabrikant J. J. Branner og Farver L. Holmblad, og disse to Industridrivende kunde godt have været udeladte, saa vist som de ikke kom til at spille nogen Rolle i Selskabet. Da der skulde vælges en Del Arbejdsudvalg, kom den Førstnævntes Navn slet ikke frem, og Farver Holmblad fik kun Plads i en saakaldet Manufakturkomite, der ikke synes at have udrettet Noget. Hovedvægten laa paa Udstillingskomiteen, og den blev sammensat af Justitarius i Kjøbenhavns Fattigvæsens Politiret Justitsraad J. H. Bärens, Hof-Apoteker Professor G. Becker, Grosierer M. L. Nathanson, Legationsraad Iver Quistgaard samt den ovenfor omtalte Notarius publicus G. H. Olsen, der kort efter blev Selskabets Formand.

Naar de Industridrivende altsaa i dette industrielle Foretagende ikke spillede nogensomhelst Rolle, er Grunden hertil selvfølgelig, at de Industridrivende den Gang ikke vare i Stand til at optræde. Industrien stod langt tilbage. Det kunde synes at betyde Noget, naar den unge Rasmus Holmblad i 1811 begyndte et med Damp drevet Valseværk, men den lille Dampmaskine, han erhvervede hertil, var en ældre Maskine, som i 1807 var bleven anskaffet fra England til en Oliemølle ved Skodsborg; den havde i den sidste Tid staaet stille. Der var i det Hele den Gang kun tre Dampmaskiner her i Landet, og i den saa

stærkt forknyttede Tid var der ingen Industridrivende, der kunde føre an. J. C. Drewsen var endnu væsentlig sysselsat som Landøkonom; det er først i Tyverne, at han paa Strandmøllen gjør Landet fortrolig med Dampens Brug, og det er endnu langt senere, at han med Iver søger at bekæmpe den »Trosartikel«, at Danmark ikke var og ikke kunde blive et Fabrikland.

I saa Henseende skete der efterhaanden en ikke ringe Fremgang. Industrien fik lidt efter lidt banebrydende Dyrkere, og imellem dem voxer den i 1811 fødte J. C. Jacobsen op som en myndig Foregangsmand, som en »Arbejdets Mand«, der altid var »et Hoved højere end Gjerningen«. Han lagde Verdensry over den af ham dyrkede Industri, og han gjorde endnu mere. Som Kjærlighed til Fædrelandet var levende hos de Mænd, der i 1811 stod som Industriens Førere, saaledes var denne Følelse ogsaa fremtrædende hos Jacobsen, men medens Begivenhederne i 1813 og 1814 væsentlig nedslog den af hine Ikke-Industridrivende skabte Bevægelse, var det, som om de sørgelige Begivenheder i 1863 og 1864 lod Jacobsen voxe i Kraft og Initiativ. Med Videnskaben som Leder udviklede han sin Virksomhed saa mægtigt, at den satte ham i Stand til at fatte Beslutninger, der havde det storslaaede Maal at fremme dansk Aandsliv og dansk Kultur som Helhed betragtet; allerede tidligt havde han — for ogsaa at medtage dette forholdsvis mindre Punkt — for sit Vedkommende gennemført den af G. H. Olsen i 1805 væsentlig som uopnaaelig fremsatte Tanke gennem Kunsten at virke paa Industrien.

Hvilken rig Udvikling naaede han ikke at se i vort Samfund til Sammenligning med den fattige Tid, i hvilken han var født, en Tid, som ikke alene havde trykket økonomisk, men ogsaa aandeligt. De store Digterværker, hvormed Øhlenschläger paa en saa glimrende Maade aabnede sin Bane, laa forud for Jacobsens Fødselsaar, og da »Correggio« 1811 gik over Scenen, var det næsten symbolsk, at Forfatteren lod den store Kunstner slæbe sig tildøde paa de Penge, han trængte til. Men der var alligevel Øhlenschlägersk Aand i Stykket, Correggio synker i Døden

kranset med Lavrbær. 1811 var et i mange Henseender trangt Aar, men at det er J. C. Jacobsens Fødselsaar lægger ligesom et lysende Træk over dets alvorlige Pande.

FADER OG FORGÆNGER.

Kjøbenhavns gamle Bryggerlav staar for Tanken som et rigt og mægtigt Lav; til Bryggernes Lavshus paa det østlige Hjørne af Klosterstræde og Skindergade knytter sig festlige Minder. Lokalerne i det vare store og anselige, Kjøbenhavn mødtes her til Baller, Koncerter og Komædie. For saa vidt var Alt idel Tilfredshed med Bryggerne — men saaledes ikke med Maaden, hvorpaa Brygningen i Lavet var ordnet. Mod den gjennem Tiderne nedarvede Omgangsbrygning blev der atter og atter rettet de skarpe Angreb, og Resultatet blev, mærkeligt nok forøvrigt, at Bryggerlavet med samt dets Omgangsbrygning i 1805 blev hævet. Kongen affandt sig med Byens hundrede Bryggere, hvis Ret var knyttet til de af dem ejede Bryggergaarde. Enhver af dem fik i Betaling en saa betydelig Sum som 4000 Rd. Lavet forsvandt, og Lavshuset blev ikke længe ved Magt; det brændte 1807 under Bombardementet. Men Næringsfriheden paa Bryggeromraadet bragte langtfra den forventede Tilfredshed med det under de forandrede Forhold fremstillede Øl.

Der blev stadig løbet Storm mod de kjøbenhavnske Bryggers Øl; det kan paavises Gang paa Gang, saaledes 1812 i »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn« (Nr. 83), hvor en Indsender kalder Øllet »det maadeligste Tøj, der kan tænkes«; 1823 tvivler »Politivennen« (Nr. 387) om, at Kjøbenhavns Bryggere i Sommermaanederne kunne brygge sundt og klart Øl, som ikke bliver surt faa Dage efter Fadningen, og Brændevinsbrænder W. M. Olrik, der i 1833 udsender nogle kraftige Smaaskrifter, mener, at flere af Bryggernes Ølsorter i høj Grad fortjene Prædikaten Pjank. Selvfølgelig forsvarede Bryggerne sig, navnlig 1823 fremkommer der i »Statsvennen« og »Dagen« ganske talrige Artikler for og imod, men Brændevinsbrænderen fra Frederiksberggade sammen-

fatter tilsidst Angrebene i følgende fire Punkter, der sikkert alle maa siges at være rigtige: Bryggerne tage en altfor høj Pris for deres Produkter, de benytte ujusterede Tønder, deres Øl er gjennemgaaende slet, de forstaa ikke at brygge, ikke en Gang at bruge et Termometer.

Særlig den sidste Paastand, at Bryggerne manglede Kundskab i deres Fag, lyder gennem alle Angrebene. Allerede 1812 hed det, at der næppe er »en eneste Brygger eller Bryggersvend i Kjøbenhavn, der har fysisk Kundskab og Begreb om de Regler, efter hvilke et ordentligt og godt Bryggeri bør bestyres«, de fulgte udelukkende »gammel Slendrian«. Og saa var der en anden Ting, som ogsaa blev dragen stærkt frem. Det at være Bryggeriejer faldt i en Mængde Tilfælde ikke sammen med at være Brygger, Bryggerierne bleve nok saa hyppigt som før forestaaede af Lejebryggere og Bryggersvende. 1686 figurerede Viceadmiral Peter Hoppe, Ober-Rentemester Peter Brandt og Hofpræst, Dr. theol. Hans Leth m. Fl. paa Fortegnelsen over Kjøbenhavns Bryggere, de ejede hver sin Bryggergaard, men efter 1805 var Forholdet ikke blevet bedre, 1833 bemærker W. M. Olrik spydigt: »at Bryggerne kunne opregne Justitsraader, Kancelliraader og andre Raader iblandt sig, beviser Intet med Hensyn til Klygtighed og Erfaring i Faget«. Ejendomsforholdet til de gamle Gaarde spillede stadig en Rolle, samtidig med at Bryggersvendene fik en, som det synes, voxende Indflydelse. 1823 gives der en grel Skildring af, hvorledes »en Bryggerkarl beriges, medens hans Husbond ruineres«. Karlen, der næppe ejede Skjorten paa Kroppen, da han kom til at tjene i Bryggergaarden, skaffede sig hurtigt Kjendskab til Faget — »jeg kjen-der ingen Næringsvej, der er lettere lært«, skriver Olrik — indynder sig derpaa fiffig hos Kunderne, bliver saa impertinent mod den helt ukyndige Husbond, for endelig i et velvalgt Øjeblik at bryde med ham og drage af Gaarde med Kunderne hen til et andet Bryggeri, som han har vidst at skaffe sig tilleje. En saadan Mand kunde ikke blive nogen Pryd for Faget. Olrik kalder den Slags Bryggere, som han hørte til, for »Paddehatte uden mindste Aandsdannelse eller Kundskab«, og det er saadanne

Folk, han sigter til, naar han taler om Bryggernes Pengegriskhed, om deres Evne til paa alle Maader at presse de Knægte, der tjene dem, medens de selv blive mere og mere tilbøjelige til at drive Dagene hen paa Vinhuse og Traktørsteder.

Det er en mørk, muligvis lidt for mørk Skildring af Forholdene. Erindres maa det jo, at Tiderne ikke vare gode. Men just paa dette Punkt maa det igjen ikke overses, at de Bryggere, der kunde ride Stormen af, langt fra fik ringe Forhold at arbejde under. Nørregade, der var Byens væsentligste Bryggergade, ødelagdes omtrent helt ved Bombardementet i 1807, og Ulykken forstørredes derved, at det ikke var muligt at faa de nedbrændte Gaarde hurtigt opbyggede igjen, men just dette bidrog til, at Antallet paa Kjøbenhavns Bryggere, der i 1805 var 100, sank endog meget betydeligt, saaledes at der herved skabtes en Konjunktur, der kunde udnyttes. Men her viste de daværende Bryggere deres Underlegenhed; de formaaede som Helhed ikke at benytte Konjunktoren. En Indsender i »Statsvennen« (1823 Nr. 23) længes efter at faa det gamle Lav med dets tvungne Omgangsbygning tilbage, Byens Bryggere, klager han, raade langt fra over den til at drive deres Virksomhed nødvendige Kapital, men samtidig røber han, at dygtige Folk trods Alt, dog kunde klare sig. Det er et Led i hans Klage, at der blandt »Stadens nuværende vel omtrent 40 Bryggere er kanske 5, hvoriblandt vel endog Lejebryggere, som have vidst at komme i Besiddelse af den Næring, alle 40 for at leve burde dele«.

Hvem disse fem dygtige Bryggere vare, oplyses ikke, men muligvis har den ene af dem været Brygger C. Johansen i St. Pederstræde, om hvem det vides, at han bryggede holdbart Øl til Vestindien. En anden af dem er maaske Krigsraad og Forsørgelsesforstander C. J. Capito i Filsofgangen (nu Vestervoldgade), der i November 1823 gjør sig bemærket ved at avertere, at han, med de faldne Kornpriser har nedsat Priserne paa sit Øl, og samtidig udtaler, at han »med største Erkjendtlighed erkjender de Rettigheder og Fordele, Regeringen ved Bryggerligningens Ophævelse har skjænket enhver driftig Brygger«. Og da Indsenderen i »Statsvennen« udtrykkelig nævner, at der er Leje-

bryggere mellem de fem, kunde som en tredje muligvis nævnes Lejebrygger Christen Jacobsen i Brolæggerstræde. Sikker er det nemlig, at han i 1828 sammen med Brygger C. P. Höyer i Raadhusstræde fremhæves som en særlig dygtig Brygger. Der rettes en Tak til disse to, og Takken kommer til dem gennem H. C. Ørsteds Mund. I det nævnte Aar udkom C. A. Brøndums lille Bog »Grundsætningerne for Ølbryggeriet«, og i dennes Fortællelse, der er skreven af Ørsted, hedder det, at Brøndum, der ved Bogens Udarbejdelse har henvendt sig til »oplyste og duelige« Medborgere, har bedt ham om at rette en særlig Tak til Höyer og Jacobsen, »hvis Meddelelser han oftest har benyttet«. Christen Jacobsen var en af de ikke Faa, der fra Gaardskarl svang sig op til at blive baade Lejebrygger og Brygger, men han var en helt anden Type end de ovenfor nævnte fiffige Karle, der forøvede Uvidenhed med raa Tænkemaade. Som den dygtige Mand han helt igjennem var, søgte han tidlig at skaffe sig Kundskaber, og da navnlig kemiske og fysiske Kundskaber.

Naar Nørregade ovenfor er kaldet Kjøbenhavns væsentligste Bryggergade, er det med Føje. Her fandtes fra gammel Tid omtrent en Fjerdedel af Byens samtlige Bryggergaarde, 1739 ikke mindre end 27 af 105 og 1801 24 af 100, og at det var saaledes kan forstaaes, Nørregade var, som den vedblivende er, en lang Gade med dybe Grunde. Ejendommeligere er det, at en saa lille Gade som Brolæggerstræde ogsaa rangerede højt som Bryggergade. Medens nemlig saa store Gader som Vestergade og Kjøbmagergade 1739 hver kun kunde opvise fem Bryggergaarde, mødte det lille Brolæggerstræde med ganske det samme Antal — ved Kjøbenhavns Brand 1728 brændte her endda sex — og da Bryggerlavet i 1805 blev hævet, var her endnu fire. I den ene af dem, den, der laa paa det sydøstlige Hjørne af Brolæggerstræde og Knabrostræde, var det, at Vendelboen Christen Jacobsen var Lejebrygger. Da Brygger Andreas Fint, i hvis Slægt Gaarden havde været i en Aarrække, døde i 1789, efterlod han sig en Enke, Anna Elisabeth f. Johansen, der i 1794 førte Gaarden og dens Bryggeri over paa adelige Hænder, idet hun ægtede den senere Kommandørkaptajn og Generaladjutant Niels Sehested af

Gyldenfeldt, efter hvem hun i 1809 forøvrigt paany blev Enke, og som saadan stod hun som Gaardens Ejer i endog lang Tid. I denne Bryggergaard var det, at Christen Jacobsen kom i Tjeneste.

Vende vi os nu særlig til denne Mand, maa det siges, at vi ikke kjende overdrevent meget til ham. Vi vide saaledes ikke, om de Karaktertræk, en udførlig Beskrivelse af Vendelboerne er tilbøjelig til at se hos dem, fandtes hos ham, en hel Del Stridighed parret med Mistænksomhed og saa en god Portion Bjergsømsomhed i Forbindelse med Lyst til at høre Guds Ord. Men hvad vi med Sikkerhed vide, er, at han sad inde med en usædvanlig rig naturlig Begavelse, og hermed skulle vi gaa over til at se, hvad der kan meddeles om hans vendelbøske Oprindelse.

Et Par Mil Syd for Sæby i Albæk Sogn ligger Vorsaa Kro, og Ægteparret, der henimod Midten af det attende Aarhundrede sad inde med den, Jens Sørensen og Sophie Povlsdatter, fik her den 11 Januar 1738 Sønneren Jacob Jensen. Da Faderen imidlertid kun levede i fire Aar efter Sønnens Fødsel og Moderen derpaa giftede sig med Jesper Christensen af Lyngsaa Gaard i samme Sogn, blev det paa denne Gaard, at Sønneren voxede op. Ja han blev hos Stiffaderen, lige til han i sit 28de Aar den 16 November 1766 ægtede Christen Asgersens Enke, Gertrud Clemensdatter, der efter sin Mand sad inde med Fæstegaarden Nørkjær i Dronninglund Sogn under Gjettrup Gaard og Gods. Her kom da Ægteparret til at leve, og her fik de to Børn, en Datter, der døde spæd, og saa en Søn, den ovenfor nævnte Christen Jacobsen, der blev født den 15 Marts 1773.

Det Hjem, han opvoxede i, var et godt, kristeligt Hjem. Det lyder ud af de Taler, som Sognepræsten Chr. Ulr. Clausen holdt over hans Forældre, over Moderen, der bortkaldtes den 7 Juli 1795, og over Faderen, der døde halvjerde Aar senere, den 28 Januar 1799. Texten, som Præsten gik ud fra i den sidste Tale, var Bibelordene: »Jeg haver med al god Samvittighed vandret for Gud indtil denne Dag«, og om Valget af denne Text siger Præsten, at han ikke vidste at vælge nogen bedre, »ti dersom

der er nogen i Menigheden, der uden at bedrage sig selv kunde give sig det Vidnesbyrd ved Livets Ende, da var det ham«. Ved idelig at læse og overveje Guds Ord havde han, hedder det, »sanket sig et Forraad af aandelig Kundskab«, der styrkede ham i hans sidste Strid; i et smertefuldt, tre Uger langt Sygeleje øvede han sig i Tro, Haab og Taalmodighed.

Nörkjær var kun en lille Gaard. Da hverken Christen Asgersens, Gertrud Clemensdatters eller Jacob Jensens Fæstebreve synes bevarede, kan Gaardens Störrelse først ses, da den efter Jacob Jensens Död, endnu i 1799 gaar over fra at være Fæste til at blive Selvejendom, men som den var den Gang, var den sikkert ogsaa tidligere. Det nævnte Aar var forøvrigt et bevæget Aar for Gjettrup Gods, som den hørte under, det blev nemlig i dette Aar af Grevinde Holck til Vraa afhændet til et Interessentskab, og dette solgte igjen Nörkjær, der ligger paa den østlige Side af Landevejen mellem Øster Melholt og Gjæraa, til den tidligere Forvalter paa Gjettrup, Præstesönnen fra Besser Andreas Evens, hvis Kjøbekontrakt oplyser, at Gaarden stod for »Ager og Engs Hartkorn 2 Tdr., item øde Mølleskyld 2 Skpr. 2 Fkr.«. Det var det Hele. Naar Gaarden ikke som Fæste gik over til Jacob Jensens Sön Christen Jacobsen, kan Grunden hertil være at søge i de paa Gjettrup indtraadte forandrede Forhold, men efter en opbevaret Tradition var det strax efter Faderens Död Christen Jacobsens Ønske at se andre og større Forhold end dem, der fandtes paa Nörkjær. Han vilde til Kjøbenhavn, og hans Ønske herom var saa stærkt, at han gennemførte det, uden Hensyn til at han herved tilsatte den Frihed for Militærtjeneste, han kunde have bevaret ved roligt at blive paa Nörkjær.

Sikkert er det nu, at han i den vedkommende Lægdsrulle for 1793 staar opført som »Gammelmandssön«, og at han herefter var fri for Militærtjeneste, samt at en af Sognets Mænd under 30 Avgust 1800, da »Christen Jacobsen Nörkjær« ønsker at drage til Kjøbenhavn, erklærer at ville være »ansvarlig for hans Udeblivelse, saa længe han sig uden Distriktet eller Amtet opholder«, en Erklæring, der maatte indsendes til Lægdsmanden, inden Christen Jacobsen kunde faa det for hans Bortrejse nød-

vendige Pas; det er af 8 September 1800. Lidt senere i samme Maaned fik han yderligere et varmt anbefalende Testimonium at den ovenfor nævnte Pastor Clausen. Christen Jacobsen, der »agtede andensteds at forsøge sin Lykke«, hedder det, havde ikke alene nydt en god, kristelig Opdragelse, men blandt sine jævnlige udmærket sig i Guds Kundskab og Oplysning, han havde Lyst til at omgaas Guds Ord.

Saaledes udrustet drog han til Kjøbenhavn. Her træffe vi ham i 1801, fra April til November, som Arbejdskarl paa Kongens Bryghus, og hans Skudsmaal fra denne Kondition lyder paa, at han har tjent tro og skikkelig. Men derefter vide vi Intet om ham, før han i 1808 faar sine Militærforhold endelig ordnede. Under 12 Januar 1808 skriver Kancelliet til Landmilice-Sessionen for Hjørring Amt, at det kan tillades Christen Jacobsen Nørkjær, som opholder sig i Kjøbenhavn, at udgaa af Amtets vedkommende Lægdsrulle, naar han beviser at være indført i en af Lægdsrullerne under første sjællandske Distrikt og at have mødt for vedkommende Session med det øvrige Mandskab, som ifølge Plakaten af 6 November 1807 skal udskrives til Landeværnstjeneste. Men ved en Skrivelse af 26 s. M., altsaa lige fjorten Dage efter, bliver dette væsentlig omgjort. Efter en ny Ansøgning fra ham, hedder det nu, bliver »Reserven« Christen Jacobsen Nørkjær fritagen fra at møde for Sessionen og fra at udskrives som Landeværnsmand imod at blive staaende ved Kjøbenhavns borgerlige Artillerikorps, indtil han har opnaaet den Alder, hvori Landeværns mænd fritages for videre Krigstjeneste.

Det er herefter ikke muligt nøjagtigt at sige, naar og hvorledes han har tjent Kongen. De nærmere Enkeltheder herved synes ikke at kunne oplyses, saa lidt som det kan siges, naar han kom til det Gyldenfeldtske Bryggeri. Sikkert er det kun, at han 1810 var Bryggersvend og 1811 kaldes Lejebrygger. 1811 bor han i Knabrostræde Nr. 75 (nu Nr. 9) og fra 1815 til 1826 i samme Gade Nr. 115 (nu Nr. 13), d. v. s. først ligeoverfor og derpaa skraas overfor det nævnte Bryggeri. At han allerede i 1811 er Lejebrygger, kunde synes at stride med, at han først faar Borgerskab som saadan i 1817, men det kan tydeligt ses

af hans Ansøgning om dette Borgerskab, at han er bleven greben i at sidde som Lejebrygger uden at have løst Borgerskab. Ansøgningen lyder saaledes: »Ifølge Advarsel fra Vedkommende i Politiretten giver jeg mig den Frihed at ansøge høj- og velædle Magistraten om at vinde Borgerskab som Brygger her i Staden; jeg er for nærværende Tid Lejebrygger i Gaarden Nr. 74 i Brolæggerstræde« (d. v. s. i det Gyldenfeldtske Bryggeri). Desværre ere de tre Bilag, han indsendte med Ansøgningen, nemlig en Gjenpart af hans Lejekontrakt, en Excercerattest af 2 Juni 1808 og et Patent (Afskedspatent?) som borgerlig Artillerist af 31 Marts 1815, leverede ham tilbage og dermed forsvundne, ellers kunde de muligvis have oplyst Forskjelligt.

Naar vi vide, at han i 1810 var Bryggersvend og i 1811 Lejebrygger, er det, fordi han i det førstnævnte af disse Aar blev gift og i det andet fik sit eneste Barn døbt. Under 27 September 1810 fik Bryggersvend Christen Jacobsen og Pigen Caroline Frederikke Schelbeck, begge af Kjøbenhavn, kongelig Bevilling til uden foregaaende Lysning fra Prædikestolen at blive sammenviede hjemme i Huset af hvilken Præst de maatte begjære, og herefter bleve de den 24 Oktober s. A. «copulerede» af Sognepræsten ved Trinitatis Kirke L. N. Fallesen, der var en af den rationalistiske Tids mere »religiøse« Præster. Og da Ægteparrets den 2 September 1811 Kl. 3 om Morgenen fødte Søn Jacob Christian Jacobsen den 11 Oktober s. A. blev døbt i Helligaandskirken, kaldes Faderen som ovenfor S. [1] nævnt Lejebrygger.

Efter Alt at dømme har det kun været en beskeden Daabsfest, der er bleven holdt. Forholdene paabød det sikkert saaledes. Christen Jacobsen havde i de daværende daarlige Tider lige ophørt at staa tjenende i Andres Brød, og med hans Hustru forholdt det sig muligvis ganske paa samme Maade. Der er i saa Henseende blevet peget paa to Familier, hun kunde have været hos, Malermester Jon Gulsen Bergs Familie og kgl. Livtjener Christian Falkenbergs, men det Hele er kun en Formodning, skjönt det synes sikkert nok, at det unge Hjem i Kna-
brostræde stod i Forbindelse med de nævnte Familier. Der

vides i det Hele saare Lidt om Jacobsens Hustru udover, at hun er født den 16 December 1787 og altsaa var 14 Aar yngre end sin Mand. Efter en tilfældig opbevaret Seddel synes hun at have været den midterste i en ganske stor Søskenedeflok, bestaaende af to Brødre og fem Søstere, og hendes nedenfor nævnte Broder Carl, der formentlig er født den 19 December 1783, er sikkert Tehandleren Carl Avgust Schelbeck, der findes i Kjøbenhavns Vejviser fra 1814 til 1824, og som fra 1819 ikke alene kaldes Tehandler, men ogsaa Löjtnant i det borgerlige Artilleri.

Efter et opbevaret Brev at dömmе har Christen Jacobsens og Caroline Frederikke Schelbecks Ægteskab været et godt og kjærligt Ægteskab. Da »Madam Jacobsen« i Sommeren 1815 sammen med sin ovenfor nævnte Broder er rejst til en Søster paa Landet, skriver Manden den 1 Juli til hende: »Elskede Kone! Gud give, Du kunde modtage disse Linier ved Helsen og Velbefindende. Jeg haaber det og er selv glad ved dette Haab; her hjemme er Gud ske Tak Alting vel . . . men den stakkels Jacob begynder at blive utaalmodig for sin Moder; jeg haver noget Skjønt at fortælle Dig om ham i denne Anledning, naar Du kommer hjem. Vi ønskede gjerne, at Du kunde følge med Carl igjen hjem, men Du veed, det staar Alt til Dig, om Du vil, eller Du vil blive nogle Dage længere«. Det er sikkert et indtruffet Dødsfald, der har foranlediget Rejsen, ti Christen Jacobsen skriver videre: »Hils Din gode Søster og Johansen saa meget fra mig. Mine oprigtige Ønsker for deres Vel opsendes til vores Gud, og han, den Algode og Vise, vil nok vide paa den bedste Maade at hjælpe. Lev nu vel, saa vel som Omstændighederne tillade«.

I dette Brev, der er skrevet med en stor og tydelig, nærmest smuk Skrift, og som helt fylder et Folioblads ene Side, henvender Christen Jacobsen sig ogsaa til sin »gode Svoger«. Han underretter ham om Dagens Kurs (»Specier koster idag 36¹/₂«), og han aabner herved et Perspektiv ind i Datidens Forretningsliv, som han sikkert har fulgt med Opmærksomhed. Det maatte selvfølgelig den Mand gjøre, der trods de trange Tider stadig arbejdede sig frem. Bryggersvenden blev Brygger, Arbejdskarlen

i Kongens Bryghus blev baade Aktionær, Repræsentant og Direktør i det Aktieselskab, som kom til at eje dette gamle Bryggeri. 1739 var det gaaet over til at høre under Kjøbenhavns Bryggerlav, og da dette i 1805 hævedes, blev Bryggeriet de tidligere Lavsinteressenters private Ejendom, men da ti af dem trak sig tilbage, sank Tallet til 90, der hver fik en Aktie lydende paa $\frac{1}{90}$ Del, der ansattes til 1500 Rd. En saadan Aktie (Nr. 16) kjøbte Christen Jacobsen i Avgust 1823, og endnu i Oktober s. A. blev han den ene af Selskabets syv Repræsentanter. Lejebryggeren blev herved Kollega med Kasserer ved Søassurancekompagniet Didrik Beckmann, Overkrigskommissær Fr. Hammerich, Negocie-Assistent N. Keilgaard, Raadmand og Kancelliraad M. Skibsted, Bogholder ved Tontinen P. Stephansen og Kaptajn Oldermænd for Skipperlavet L. P. Wall. Selskabets første Konvention af 1808 gik ud fra, at alle Interessenterne vare Bryggere (eller dog Ejere af Bryggergaarde), men en ny Konvention af 1824, som Christen Jacobsen var med at vedtage, forudsætter ganske selvfølgeligt, at »en stor Del af Interessenterne ikke ere Bryggere«.

Selskabets nye Repræsentant blev ikke længe staaende som kun Lejebrygger. Ved Kjøbenhavns store Brand i 1728 lagdes sex Bryggergaarde i Brolæggerstræde øde. Ejeren af den ene Mogens Høg solgte i 1729 sin Tomt til Bendix Jensen Borreby, der paany byggede Gaarden op, og fra hans Enke Charlotte Marie Voget gik den i 1753 over til Frederik Lohmann, hvis Enke Karen Jensdatter endnu samme Aar skjøder den til Lorentz Jensen Schmidt. Allerede 1759 skifter Bryggergaarden dog igjen Ejer. Lorentz Schmidts Bo overdrager den til Peter Ostenfeldt, og dennes Enke sælger den 1778 til Nikolai Rindom, der dør i 1804, saaledes at igjen en Enke Ane Cathrine Hallensen bliver Gaardens Ejer, og hun sælger den i 1809 til Snedkermester Christian Velschow. Paa denne nær synes alle de Nævnte selv at have været Bryggere, selv at have styret Bryggeriet, men ikke saaledes Snedkermesteren, der var saa vel anset i Snedkerlavet, at han i 1818 blev Lavets Oldermænd, hvad han var til sin Død den 12 Avgust 1825. Han drev Bryggeriet ved Lejebryggere,

og da det tidligere har været antaget, at Christen Jacobsen havde været Lejebrygger hos ham, skal det her oplyses, at det ikke kan have været Tilfældet. Skiftet efter Snedker Velschow oplyser, at hans Lejebrygger hed Niels Povlsen. Efter Kontrakt af 7 Juli 1821 betalte han 800 Rd. om Aaret i Leje af Bryggeriet med tilhørende Maltkølle, Kjedel og Kar.

Men var Christen Jacobsen ikke Lejebrygger i Bryggeriet i Brolæggerstræde Nr. 76 (nu Nr. 5), skulde han dog snart komme i inderlig Forbindelse med det. Da Ejendommen i Februar 1826 blev sat til Avktion, købte han den for 23,240 Rd., og samtidig købte han for 9555 Rd. Ejendommen Nr. 115 (nu Nr. 13) i Knabrostræde. De to Ejendomme havde i lang Tid hørt endog intimt sammen, men efter Skjødet paa den førstnævnte Ejendom, der under 13 Maj 1826 udstedtes til Jacobsen, synes der nu at skulle drages visse Grænser mellem de to sammenstødende Ejendomme. Det paalægges den nye Ejer at opføre og vedligeholde et Plankeværk imellem dem, og det forbydes, at Vandløbet fra Nr. 76 som hidtil maa føres ud gennem Nr. 115.

Strax efter Skjødets Udstedelse søger og faar Christen Jacobsen den 10 Juni 1826 nyt Borgerskab, denne Gang som virkelig Brygger, og under 14 s. M. faar han den efter Frd. 30. August 1805 nødvendige Koncession til at drive Bryggeriet, som han strax gaar i Gang med at forøge og forbedre. Endnu i 1826 forhøjer han Sidehuset og Baghuset med en Etage for at faa en Hvidmaltskølle samt større Loftsrum, og samtidig bliver den nye Brygger Direktør i Kongens Bryghus. Der var tre Direktører i det, og i Oktober 1826 blev Brygger Christen Jacobsen valgt ind i Direktionen ved Siden af Oberst C. Malling og Universitets-Bogtrykker Jens Hostrup Schultz, hvorved endnu skal oplyses, at medens Stillingen som Repræsentant var ulønnet, oppebar Direktørerne een Procent af det aarlige Overskud. Hvad Jacobsen har udrettet i Bryghuset, kan ikke ses af dets Protokoller, men uvirkelig som har han absolut ikke været, og da der i 1828 skulde opføres en ny Bygning, bliver han en af dem, Generalforsamlingen vælger til »at arrangere og slutte de fornødne Overenskomster og Akkorder efter de indkomne Overslag med vedkommende

Mestere«. Man har i ham, og det sikkert med Rette, set en praktisk Mand med Forstand paa og Interesse for Bygningssager. I 1829 vare hans tre Direktøraar udløbne, men derfor skiltes han ikke ved Bryghuset, 1830 valgtes han for anden Gang til Repræsentant, og som saadan vedblev han nu til sin Død.

Christen Jacobsen omtales som en høj Mand med et kraftigt rødt Ansigt, og der er ingen Tvivl om, at han i den udholdende Forretningsdygtighed, hvormed han arbejdede sig frem, har staaet jysk Nøjsomhed og jysk Erhvervsenergi nær. Men han besad endnu andre Egenskaber. Han var en beslutsom Mand. Det fortælles, at da der en Gang opstod Skorstensild i Kongens Bryghus og de Tilstedeværende stod raadvilde, tog han hurtigt sin endda helt nye Frakke af, stoppede den i Skorstenen og kvalte dermed Branden. Men fremfor Alt var han en Mand, der med en altid higende Kundskabstrang tilegnede sig en Mængde Kundskaber, der paa snart alle Omraader bragte ham til at danne sig meget bestemte Meninger, som han gjorde gjældende med baade Kraft og Dygtighed. Han var agtet og afholdt af de ikke Mange, som vare Familiens Omgang, og da Sönnens unge Venner kom til Huset, knyttedes de til det med Respekt og Sympati. Sönnen imponerede dem ved sin Kundskabsfylde, sin klare Logik i Diskussionen og sine mangesidige Interesser, Moderen betegnes som elskværdig og blid, med et rigt Hjærteliv og ubrydelig Trofasthed mod gamle Venner, og Faderen — ja om ham skriver en af Sönnens Venner, at denne oprindelig ganske jævne Bondekarl med almindelig Bondeoplæring »var en ejendommelig, efter min Opfattelse, stor Begavelse, maaske en endnu større Begavelse end Sönnen«.

Alt Stort begejstrede ham, og det endnu paa hans gamle Dage. Da Sönnen i 1831 meddelte ham Warschaus Fald som en almindelig politisk Nyhed, foer han op i en kraftig Tilrettevisning, fordi han ikke følte dybere for den tragiske Udgang af en heltemodig Rejsning mod Tyranniet. Han var helt med i Datidens æstetiske og religiøse Spørgsmaal, var fuldblods Romantiker med Øhlenschlæger og svor til Rationalismens og Naturreligionens Fane; paa dette Omraade var Bastholm hans Ideal.

Og saa var han endelig en i sit Fag ualmindelig dygtig Mand, der ivrig søgte at skaffe sig baade kemiske, fysiske og i det Hele alle Slags tekniske Kundskaber. Han var Tilhører ved Professorerne Jeppe Smiths, Zeises og Ørsteds populære Forelæsninger baade i det 1823 stiftede »Selskab for Naturlærens Udbredelse« og i den noget yngre Polytekniske Lærestalt. Ja han bestræbte sig for at faa Kolleger med til disse Forelæsninger, hvad han dog ikke altid havde Glæde af. En af Byens bekendte Bryggere bortfjernede sig saaledes en Gang midt under et Foredrag i stor Kjedsomhed og i Forbavselse over, at hans Kollega ikke vilde følge ham. Men det er da ogsaa til denne Kollega, at et væsentligt Fremskridt i den danske Bryggeriteknik kan henføres. Efter hans Søns Udsagn skal han ikke alene tidligt have brugt, men være den, der først indførte Brugen af Termometeret i de danske Bryggerier.

Christen Jacobsen, der efter flere Aars tiltagende Svaghed, men kun fem Dages Sygeleje den 13 Februar 1835 henved 62 Aar gammel afgik ved Døden, staar som en betydende Skikkelse i den danske Bryggeriudvikling. I sin Handlekraft, sin Kundskabstrang og sin alsidige Interesserethed er han en værdig Forgænger for sin efterfølgende Søn, der paa Bryggeriets Omraade skulde skabe Forhold, der langt fordunklede Alt, hvad der af Stort og Skjønt kan henføres til Kjøbenhavns i sin Tid formentlig rige og mægtige Bryggerlav.

CARLSBERG BLIVER TIL.

Efterat have gaaet i en mindre Skole, det Bisserupske Institut i Læderstræde, blev Jacob Jacobsen sat til Arbejde i Faderens Bryggeri. Han blev ikke skaanet her, men ledet med Forstand og Intelligens, og efter Faderens Tilskyndelse begyndte han allerede i sit 17de Aar at høre H. C. Ørsteds populære Forelæsninger over Kemi, hvad der førte til, at han, da den polytekniske Lærestalt snart efter blev oprettet (1829), med Iver fulgte baade Ørsteds, Zeises og Forchhammers Forelæsninger dér. Ved Siden

heraf dyrkede han desuden, hvad han senere har kaldt sine Yndlingsstudier, Matematik, Oldtidens Historie og tysk Litteratur, ikke at tale om, at han læste baade Øhlenschläger, Ingemann, Heiberg og andre danske Digtere, af hvis Værker han senere i Livet kunde citere lange Stykker. Disse Studier, som han drev helt paa egen Haand, fik han imidlertid ikke Lejlighed til at fortsætte længe. Faderens Svagelighed igjennem flere Aar og paafølgende Død, der indtraf i 1835, da Sønnen endnu ikke var 24 Aar, lagde tidligt hele det praktiske Arbejde i Bryggeriet paa hans Skuldre.

Den paa denne Tid stille og stærkt tilbageholdende unge Mand havde imidlertid forstaaet at benytte Tiden. Hans Jernflid og fortrinlige Evner havde ladet ham tilegne sig et i Virkeligheden stort Kundskabsforraad, saaledes at han vakte Opmærksomhed herved i den Kreds, han just paa denne Tid kom ind i. En fjærn Slægtning af hans Fader kom i Foraaret 1834 til Kjøbenhavn og medbragte en ung Kjøbmandsdatter fra Thisted Laura Holst. Hun kom til at bo hos Jacobsens, og da en noget ældre Søster af hende et Par Aar før var bleven gift med den teologiske Kandidat, Adjunkt ved Viborg Latinskole Christian Djørup, fik hun en Dag Besøg af dennes yngre Broder Medicineren Frans Djørup, der i 1832 var kommen til Kjøbenhavn som Student fra Skolen i Viborg. Herved kom han til at gjøre Bekjendtskab med den unge Jacobsen, og Bekjendtskabet blev til Venskab, hvad der førte til, at Djørups Omgangskreds mellem Studenterne fra 1832 ogsaa blev Jacobsens.

Aaret 1832 saa ikke mindre end 210 nye Studenter, og mellem dem ikke faa, der senere blev bekjendte Mænd. Her kan nævnes Kemikeren Professor C. Th. Barfoed, Højesteretsadvokat G. Brock, den biologiske Forsker Professor A. Hannover, Forfatteren og Kritikeren P. L. Møller, Redaktør C. V. Rimestad, Finansmanden Etatsraad O. B. Suhr o. s. v. Med Flere af disse fik Jacobsen senere at gjøre, men han kom strax i Forbindelse med en mindre Kreds, som stod Frans Djørup nær. Der var Djørups Fættene Brødrene Stilling, den senere Dr. phil. P. Stilling og den senere Præst Jacob Stilling, af hvilke den Første var Stuekammerat

med Djørup paa Regensen, og saa var der hans Sidekammerat fra Skolebænken, den senere filosofiske Professor Rasmus Nielsen. De vare alle fra Viborg. Men hertil kom endnu Studenten fra Helsingør, den senere Pastor Ole Chr. Gad, den privat Dmitterede, senere Præst i Kastellet Harald Ipsen og saa endelig Studenten fra Aalborg, den senere Professor Japetus Steenstrup. Denne sidste var forøvrigt ogsaa i Slægt med den ovenfor nævnte unge Pige fra Thisted, idet hans Fader, Præsten Johannes Vogelius Steenstrup var Fætter til hendes Moder Helene Cathrine f. Steenstrup, men han synes ikke strax at være kommen i Forbindelse med Jacobsen; da den femtenaarige Laura Holst i 1834 kom til Kjøbenhavn, sad Japetus Steenstrup hjemme i Faderens Præstegaard i Hillerslev, en Milsvej Nord for Thisted, som Mentor for yngre Brødre. Da han i 1835 vendte tilbage derfra, kom han selvfølgelig hurtigt med i Kredsen, og ogsaa for hans Vedkommende blev Bekjendtskabet til et Venskab for Livet. Laura Holst, der fem Aar efter blev Jacobsens Hustru, bragte saaledes paa den her nævnte Maade Ungdom til det stille Bryggerhjem i Brolæggerstræde, og til de nævnte skal endnu særlig føjes hendes Fætter, den teologiske Student fra Aalborg 1829, Frantz Jacobsen, der havde stor Interesse for Naturvidenskab; han blev senere Præst paa Samsø.

I det muntre Studenterliv, som de her nævnte Unge førte, først paa Regensen og derefter paa Valkendorfs Kollegium, blev Jacobsen Deltager, og Studenterne, der til en Begyndelse vare tilbøjelige til at se den unge »Bryggerfyr« over Hovedet, bleve lidt efter lidt »imponerede«, som allerede ovenfor nævnt, »af hans Kundskabsfyldte, klare Logik i Diskussionen og mangesidige Interesser«. Det er Frans Djørup, der skriver saaledes, og han fortæller særlig om, hvorledes den unge Jacobsen var hjemme paa den danske Kunsts Omraade. Ved et Besøg i Udstillingen paa Charlottenborg blev Jacobsen ganske af sig selv den Ledende. Overfor disse Udtalelser har det sin store Interesse at kunne anføre ogsaa en Udtalelse fra Jacobsen om Forholdet mellem ham og hans studerende Venner. I et Brev fra 1886 til Frans Djørup takker han denne sin kjære Ven for »et mere end 50aarigt for-

troligt Samliv«, og saa fortsætter han: »Paa den Retning, min Aand har taget, har mit Bekjendtskab med Dig i min umodne Ungdom udøvet en stor og frugtbar Indflydelse, dels ved at indføre mig i en Kreds af unge Studerende og derved i høj Grad at indvirke paa min Dannelse, men endnu mere ved den daglige Indvirkning af Din hele Personlighed. De Elementer, som mine naturlige Anlæg og min Opdragelse i Hjemmet havde tilvejebragt, kom derved til en flersidig Udvikling, som de ellers ikke vilde have faaet. Uden denne Paavirkning vilde jeg hverken være bleven en brugbar og nyttig Borgerrepræsentant eller Stænderdeputeret eller Rigsdagsmand, men det Vigtigste er dog den personlige Indflydelse paa min Karakter og Tænkemaade. Uden den var jeg maaske nok bleven en dygtig Brygger, men vistnok en Egoist, der var gaaet op i materialistiske Livsanskuelser, og jeg vilde ikke med den Grad af Tilfredshed, som jeg i det Hele nu kan, kunne kaste Blikket tilbage paa de henrundne 75 Leveaar«.

Der er herefter ingen Tvivl om, at Jacobsens Samvær med de unge Studenter har været af Betydning for ham, samt at særlig Frans Djørup her har spillet en Rolle. Jacobsen kalder ham i andre Breve »min gamle, min ældste, trofaste Ven«, og herefter falder det helt naturligt, at det er sammen med Djørup, at Jacobsen første Gang smager bayersk Øl.

Da den ovenfor nævnte Brygger C. J. Capito i 1823 averterer om de Ølsorter, der kunde faas hos ham, er det Godt Øl til 2 Rbd. 64 Sk., Husholdningsøl til 2 Rbd. og Skillingsøl til 1 Rbd. Tønden, hvortil endnu maatte regnes 8 Sk. i Dragerpenge. Det var Alt overgjæret Øl, saa kaldet hvidt Øl, og andet Øl bryggedes næppe af det Jacobsenske Bryggeri i Brolæggerstræde. Danmark, der tidligere havde indført saa mange forskellige Sorter tysk Øl, synes Tid efter anden væsentlig at have slaet sig til Ro med det hjemlige, som vi ovenfor have set, ofte kun daarlige Øl. Paa Kunstfidsselskabets Udstillinger (1810-1819) findes intet Øl, men da der igjen saas Industriudstillinger i Kjøbenhavn, kom de helt tilfældigt til at gjøre opmærksom paa forskelligt udenlandsk Øl, som det kunde være værd at efterligne. Paa den

første af disse Udstillinger, der fandt Sted i 1834, er der af Kopperholdt i Aabenraa udstillet »Prøver af Øl, ligt engelsk Porter«, der roses som fortrinligt. Paa Udstillingen i 1836 er der intet Øl, men 1840 udstiller »H. W. Lange, de Voss' Efterfølger« i Altona »Prøver af Ale, Bayrisch-, Felsenkeller- og klaar Bier, Princess Bier, Schmal Bier og Brown Stout«. I Beretningen om Udstillingen roses disse Ølsorter paa Alen og Stouten nær, men saa hedder det videre: »En Industri saa naturligt for Danmark som Ølbryggeriet maatte man have ønsket at se bedre repræsenteret, og navnlig kunde det hvide Øl, som brygges i Kjøbenhavn, herved være kommet i Betragtning, ihvorvel vi maa tilstaa, at intet af de herværende Bryggerier har det Omfang og det betydelige Lager, som kræves for at staa ved Siden af de andre Landes Bryggerier«. Der lyses efter fortrinlig brygget dansk hvidt Øl. Det kom dog ikke. Men paa Udstillingen i 1844 gav to kjøbenhavnske Bryggerier Møde med efterlignede udenlandske Ølsorter. Kongens Bryghus udstillede nok bittert hvidt Martsøl, men ved Siden heraf Dansk Porter fra 1842, og J. C. Jacobsen udstillede Lagerøl. Porterens roses ikke synderlig, hvorimod baade Martsøllet og Lagerøllet befindes at være af god Beskaffenhed, hvad der for Lagerøllets Vedkommende er en saa meget større Roes, som det efter Jacobsens egen Meddelelse oplyses, at det kun var Resultatet af nogle mindre Forsøg, hvortil han havde maattet indskrænke sig, da han manglede de nødvendige underjordiske Lagerkjældere.

Da Christen Jacobsen døde i 1835, overtog Sönnen Bryggeriets Bestyrelse paa Moderens Vegne, og i Løbet af det derpaa kommende Aar maa det være, at han paa en eller anden Maade bliver opmærksom paa det klare, skarptsmagende Lagerøl, som de tyske Kancelliherrer fra Kollegialbygningen paa Slotspladsen yndede at drikke hos Vinhandler Waage-Petersen i Store Strandstræde. Frans Djørup fortæller, at Vennen en Gang i 1836 paa en Spaseretur bød ham ned i den nævnte Kjælder paa et Glas Vin. Vinen synes dog mere at være et Paaskud; hvad Jacobsen vilde smage, var det bayerske Øl. En Flaske blev rekvireret, trukken op, og medens Djørup fandt, at det var noget afskyeligt

Töjjeri, smagte Jacobsen atter og atter opmærksomt paa det, undersøgte det ved Synet, smagte igjen og mente, at det var en ejendommelig Slags Øl, der opfordrede til nærmere Undersøgelse. Senere paa Aaret rejste han saa til Hamborg for at undersøge det paa nært Hold.

Da han kom hjem fra Rejsen, gjaldt det om at gjøre Prøve paa at fremstille dette Øl. Han gjorde Forsøg paa at brygge bayersk Øl i sin Moders Vaskekjedel (1837). Forsøgene mislykkedes imidlertid, men derfor opgav han paa ingen Maade at naa frem, tværtimod. Han havde set, at det gjaldt om at »reformere« Ølfabrikationen her i Landet. Han gjorde nye Forsøg, og efterhaanden gik det bedre. Han rejste til München, gjorde Studier i Gabriel Sedlmayr's berømte Bryggeri »Zum Spaten«, kom tilbage med Tanker om nye Forsøg, der nu bl. A. gik ud paa at omdanne den almindelige Hvidtølsgjær, der var en Overgjær, til Undergjær, og det lykkedes ham nogenlunde. Han naaede til virkelig at kunne fremstille et passabelt Øl, som han fik lagret i en dyb, kold Kjælder, han havde opdaget hos en Vinhandler i Vingaardsstræde. Det Hele var dog endnu kun begyndende Forsøg. Skulde han faa Noget ud af det, maatte han have en virkelig Lagerkjælder, og saa ansøgte han Kongen om at maatte bygge en saakaldet »Felsenkeller« paa et nærmere betegnet Sted i Volden omkring Kjøbenhavn, og ved en kongelig Resolution af 8 Juni 1844 fik han Tilladelse hertil dog ikke i Gyldenløves Bastion, som han i sit Andragende havde peget paa, men i Hahns Bastion udfor Teglgaaardsstræde.

Her byggede han saa i 1845 to Hvælvinger i Forbindelse med et Isum, enhver af Hvælvingerne var beregnet til at kunne rumme c. 700 Tdr. (920 Hktr.) Øl. Det var et mægtigt Skridt frem, men nu følte han mere og mere Savnet af en ægte bayersk Gjær. Dog hvorledes skulde han faa en saadan? Afstanden mellem Kjøbenhavn og München var stor, Datidens Rejser tog Tid, og Gjær var en vanskelig Vare. Han besluttede imidlertid at gjøre et Forsøg og lod sig i den Anledning lave en Blikdaase, der kunde rumme et Par Pund, og som kunde staa i et Hattefederal. Denne Daase fik han fyldt i München, og hver

Gang Diligencen paa Hjemvejen holdt, det være Nat eller Dag, ilede han med Hattefoderalet i Haanden til nærmeste Vandpost, for at faa Blikdaasen overhældt med Vand. Det gjaldt om at holde Gjæren sval, og Forsøget lykkedes. Med den til Kjøbenhavn lykkeligt hjembragte Gjær bryggede han saa løs. Nu havde han baade Lagerkjældere og Gjær, og i Foraaret derefter bragte han første Gang bayersk Øl i Handelen. I Begyndelsen af Maj 1846 avertere forskjellige Ølhandlere med bayersk Øl fra »Hr. Brygger Jacobsens Kjælder under Volden« til en Pris af 12 Sk. for en hel Flaske og 6 Sk. for en halv,

Ti Aar vare nu gaaede, siden Jacobsen i Waage-Petersens Kjælder havde smagt bayersk Øl, og ganske lette havde disse Aar sikkert ikke været. Der var mødt maaske endog mange Skuffelser og muligvis ogsaa Vanskeligheder af anden Art. I December 1839 afhændede han den Aktie i Kongens Bryghus, som Faderen i sin Tid havde kjøbt; og det har sikkert været for at vise, at han dog havde udrettet Noget, dog havde naaet et Resultat, at han udstillede sit Lagerøl paa et saa tidligt Tidspunkt som ved Udstillingen i 1844. Hans Stilling paa denne Tid var dog væsentlig forandret derved, at hans Moder den 5 Februar 1844 var afgaaet ved Døden. Nu var ikke alene Bryggeriet i Brolæggerstræde hans Ejendom, men han arvede kontant c. 11,000 Rd., og med denne Sum i Haanden skulde og maatte han nu have et virkeligt bayersk Ølbryggeri i Gang. Standsfællerne rystede paa Hovedet af de »nye Façoners«, han vilde indføre, og det var ikke Faa, der fraraadede ham at vove sin lille Kapital paa et saa usikkert Foretagende, men han svarede dem, at mislykkedes Forsøget, kunde han altid fortsætte med Bryggeriet i Brolæggerstræde paa den gamle Maner.

Han stod fast i sin Beslutning og var ivrig i at søge en Grund, hvor der var rigeligt Vand samt Plads til de fornødne Lagerkjældere. Han var omkring mange Steder. Han saa bl. A. paa »Kildevæld« ved Strandvejen, men han var ogsaa opmærksom paa Valby Bakke, og her finde vi ham en kold Foraarsdag sammen med Frans Djørup. Bakken gennemgravedes af Hensyn til Jernbanen, der skulde gaa fra Kjøbenhavn til Roskilde, og

som den Gang var Tidens Vidunderværk herhjemme. Jacobsen udsurgte Arbejderne, prøvede Jorden og var næsten ikke til at faa bort, skjönt Djørup frøs jammerligt i den kolde Blæst. Jacobsen mente, at han nu havde fundet det rette Sted, og hans Tro i saa Henseende bekræftedes, da Kjøbenhavns mest ansete Vandmester forsikrede, at der her var uudtømmeligt Vand. I Juli 1846 ansøgte han da — uden dog i Ansøgningen endnu at slaa Stedet fast — om at maatte anlægge og drive et bayersk Ølbryggeri med tilhørende Lagerkjældere paa et passende Sted i Kjøbenhavns Omegn, og da hans Andragende om at maatte bygge en Kjælder i Volden om Kjøbenhavn ikke synes bevaret i noget af de vedkommende Arkiver, er denne Ansøgning, der helt igjennem er skreven af ham selv, det tidligst kjendte Aktstykke fra hans Haand om hans store Foretagende, hvorfor den her skal meddeles; den giver ikke faa Oplysninger.

Til Kongen!

Kjøbenhavn d. 24de Juli 1846.

Efterat jeg i længere Tid havde beskæftiget mig med Forsøg paa Fabricationen af forædlede Ølsorter og ved en i forrige Aar med Deres Majestæts allernaadigste Tilladelse under Volden anlagt baiersk Lagerkjelder var bleven sat istand til at gjøre disse Forsøg nogenlunde omfattende og fuldstændige, er jeg nu bleven overbeviist om, at det af mig producerede baierske Lagerøl kan bestaae i Konkurrencen med det udenlandske, ligesom der ogsaa har aabnet sig Udsigt til, at Afsætningen af dette forædlede Øl vil faae en saadan Udstrækning, at denne Artikel kan blive Gjenstand for en regelmæssig Fabrication.

Denne Fabrications eiendommelige Beskaffenhed og de dermed forbundne særegne Forhold gjøre imidlertid ei alene mit saavelsom alle andre private Bryggerier her i Staden uskikkede til dette Brug, saa snart der bliver Tale om Mere end indskrænkede Forsøg, men det bliver endog saare vanskeligt, ja efter min Overbeviisning umuligt indenfor Stadens Grændser at anlægge et baiersk Bryggeri af en saadan Beskaffenhed, at det kan give den Garanti for et heldigt Udfald af Entreprisen, som baade Pligt og Nødvendighed udkræve, hvor saa betydelige Kapitaler komme til Anvendelse, som her vil blive Tilfældet.

Idet jeg nu paa Grund af Foranførte i Henhold til § 4 af Forordningen af 30te Aug. 1805 allerunderdanigst andrager paa Tilladelse til paa et passende Sted udenfor Fæstningsværkerne at maatte anlægge et Bryggeri med tilhørende underjordiske Lagerkjelder til Fabrication af baiersk Lagerøl, skal jeg i al Korthed tillade mig at ud-

hæve de væsentligste af de Momenter, der formeentlig komme i Betragtning.

Foruden Vanskeligheden for ikke at sige Umuligheden af her i Staden at erholde en saa betydelig Plads som den, et baiersk Bryggeri udkræver, hvorom det allerunderdanigst vedlagte Skrift af Bygmester Dorsch¹⁾ vil give en nogenlunde tydelig Forestilling, er der endvidere en særegen Omstændighed, der gjør Anlægget af en saadan Fabrik saare vanskelig i en tæt bebygget Stad som Kjøbenhavn, der ovenikjøbet er omgiven af høie Volde. Den eiendommelige Gjæring — Undergjæring — som især giver det baierske Øl dets fortrinlige Egenskaber, udfordrer nemlig for ret at lykkes en meget lav Temperatur af nogle faa Grader over Frysepunktet. Men til denne Temperatur kan Ølurten ikke nedsvales, naar Bryggeriet er beliggende inde i en Stad imellem høie Huse, hvor Luften altid er flere Grader varmere end udenfor, hvilket ogsaa er Grunden til, at de i den senere Tid i Tyskland anlagte baierske Bryggerier enten ere opførte udenfor Stæderne eller dog i de aabne Udkanter af samme. — Det eneste Terrain, som her i Staden kunde komme i Betragtning, vilde altsaa være at søge i Nærheden af Havnen, men dette er allerede optaget til Handelspladser og andet lige saa indbringende Brug og har desuden saa lav en Beliggenhed, at de til et baiersk Bryggeri uundværlige Gjærings- og Malte-Kjeldere ikke kunne anlægges i den Dybde, der er nødvendig, naar deres Temperatur skal have den fornødne Stadhed.

Et andet Hensyn, som ved Anlægget af et baiersk Bryggeri er af ikke mindre Vigtighed, er Beliggenheden af den underjordiske Lagerkjelder til Øllets Opbevaring, som af letforklarlige Grunde ei maa ligge i en altfor stor Afstand fra Bryggeriet. At en saadan Kjelder, der udfordrer en Jordbeklædning ovenpaa Hvælvingen af 6 à 10 Alens Høide, ikke kan anlægges i et saa fladt Terrain som Kjøbenhavns, synes indlysende, og jeg skal her saa meget mindre gjentage, hvad jeg i en tidligere allerunderdanigst Ansøgning²⁾ udførligen har udviklet om denne Gjenstand, som jeg i Deres Majestæts allernaadigste Tilladelse til at anlægge en Kjelder af denne Art under Volden troer at turde see et Beviis paa, at Rigtigheden af foranførte Sætning har vundet Deres Majestæts allerhøieste Anerkjendelse. Nysnævnte Kjelder er imidlertid af saa ringe et Omfang, at den kun kan optage en Fjerdedel af det Quantum Øl, som et Bryggeri af Middelstørrelse vil kunne producere og som efter al Sandsynlighed inden føie Tid kan finde Afsætning, og det vil saaledes blive nødvendigt at anlægge en større Lagerkjelder. Hvorvidt jeg turde gjøre mig Haab om, at Deres Majestæt ogsaa vil tilstede dennes Anlæg under Volden, derom tør jeg naturligvis ikke nære nogen Mening, men idet jeg paa den ene Side med levende Erkjendtlighed paa-skjønner den Naade, som Deres Majestæt ved hiin Tilladelse lod

¹⁾ Über den Bau neuer und die Verbesserung schon bestehender Brauereien mit besonderer Berücksichtigung ebener zur Anlage guter Lagerkeller ungeeigneter Gegenden von C. H. Dorsch, ffrstl. Reusz. Baumeister in Schleiz, Leipzig 1837, S. 1-x+1-94, 8vo m. 10 litogr. Tavler.

²⁾ Som ovfr. nævnt synes denne Ansøgning tabt.

mig blive til Deel, maatte jeg dog paa den anden Side ansee det for aldeles utilraadeligt for mig at benytte Fæstningens Terrain til flere lignende Bygningsforetagender paa Grund af de Betingelser, hvortil denne Benyttelse har maattet knyttes, da de, som Erfaring har viist, lægge uoverstigelige Hindringer iveien for Udførelsen af adskillige væsentlige Indretninger, som ikke uden stor Ulempe kunne undværes.

En udvidet Lagerkjelder maa altsaa anlægges udenfor Fæstningen og derhos i en betydelig Afstand fra samme, dels fordi Terrainet i Nærheden er ligesaa lavt og fugtigt som inde i Staden, dels af Hensyn til Fortificationsvæsenet, som jeg har Grund til at antage ikke vil tillade den nødvendige Jordforhøinings Opførelse indenfor Demarcationslinien. Men naar Lagerkjelderen saaledes maa anlægges i en Afstand af henved $\frac{1}{2}$ Miil fra Fæstningen, vil det let skjønnes, at Bryggeriet ikke kan ligge inde i Staden, eftersom Øllet i saa Fald maatte transporteres frem og tilbage, i Alt henved 1 Miil, og derhos 2 Gange passere Consumtionslinien, hvilket vilde medføre altfor stor Besvær, ligesom Tilsynet med Arbeidet paa de forskjellige, saa langt fra hinanden liggende Steder vilde, hvad der især for en ny Fabrication er høist farligt, blive meget ufuldkommen.

Foruden disse Hovedgrunde for mit Andragende kunde der endnu anføres flere ikke uvigtige, saasom: den renere for skadelige Uddunstninger frie Luft udenfor Byen, Muligheden af der at give Bygningerne den hensigtsmæssigste Beliggenhed med Hensyn til Himmelstrøget og til de hyppigste Vindes Retning m. m., men da jeg haaber, at det ovenfor Anførte er tilstrækkeligt til at godtgjøre, hvor vigtig den ansøgte Tilladelse er for den omhandlede Fabrications Fremgang, skal jeg ikke vidtløftiggjøre dette Andragende ved en udførligere Udvikling af det mindre Væsentlige.

Skulde det allernaadigst behage Deres Majestæt at lade Rigtigheden af de fremsatte tekniske Bemærkninger underkaste en Prøvelse af en sagkyndig Autoritet, tør jeg smigre mig med, at de ville vorde anerkjendte som rigtige og velbegrundede.

Endnu være det mig tilladt at anføre de Grunde, hvorfor jeg haaber, at der ikke i den bestaaende Lovgivning ligger nogen Hindring for det Anførte.

Den Rettighed, som er givet de Kjøbenhavnske Bryggerier, at »ingen udenfor Fæstningen indtil 2 Miles Afstand boende maa brygge Øl til Salg . . . men de skal det hos Brygger-Lauget i Kjøbenhavn selv lade afhente osv.«¹⁾, kan formentlig ikke komme i Betragtning som Hindring, da jeg selv eier og driver et med Magistratens Concession forsynet Bryggeri her i Staden, hvilken Drift fremdeles vedbliver uforandret, hvorimod det kun er den dermed i Forbindelse staaende Deel af mit Etablissement, som beskæftiger sig med Productionen af Lagerøl, som jeg ønsker at forlægge udenfor Voldene. At en kjøbenhavnsk Brygger, hvor særegne Omstændigheder tale derfor, kan vente at erholde Tilladelse til at anlægge sin

¹⁾ Frd. 28 Decbr. 1739 § 32, jfr. Frd. 30 Avg. 1805 § 10 (s. Ny Kollegial-Tidende 1847, S. 76).

Fabrik udenfor Staden, er endog, saavidt jeg skjønner, ligefrem forudsat i Forordningen af 30 August 1805 § 4 og 5.

En saadan Tilladelse kan i dette specielle Tilfælde heller ikke medføre nogen Skade for de øvrige Bryggeré i Hovedstaden, da det bayerske Øl paa Grund af dets betydeligt højere Priis samt dets mere viinagtige Beskaffenhed ikke kan træde i Konkurrence med de simple og billigere Ølsorter, som Bryggerierne i Staden efter deres hele Anlæg nu ere indskrænkede til at producere, og den Moderation i Prisen, som et udenbyes bayersk Bryggeri kunde tilstaae de udenbyes Konsumenter, vilde saaledes ikke kunne have nogen skadelig Indflydelse.

Forsaauidt det maatte befrygtes, at et saadant Bryggeries Anlæg udenfor Konsumtionslinien kunde bevirke en Afgang i Statens Intrader, tillader jeg mig allerunderdanigst at bemærke, at dette vel vilde blive Tilfældet for det Quantum Øl, som blev consumeret i Forstæderne, men ligesom dette i Forhold til det Hele vilde være af ringe Betydenhed, saaledes vilde denne ubetydelige Afgang paa den anden Side rigeligen dækkes, idet det her fabrikerede bayerske Øls lavere Priis vilde medføre en større Forbrug i selve Staden, som sikkert vilde forhøie Beløbet af dens Indførselsconsumtion, som deraf blev at svare, i en saadan Grad, at den betydeligt vilde overstige, hvad der nu indkommer i Told af denne Artikel.

At gjøre et bayersk Bryggeri udenfor Konsumtionslinien til Gjenstand for Beskatning vilde vel ikke være aldeles umuligt, men da den ikke kunde gives den simple Form af en Redskabsafgift og altsaa maatte medføre en Kontrol med selve Productionens Størrelse, saaledes som Tilfældet er i England, vilde den være forbunden med saa stor Ulempe især for en ny Fabrik, der i den første Tid maa befinde sig i en fortsat Udviklings Tilstand, at jeg ikke drister mig til at bringe denne Beskatningsmaade i Forslag.

Dersom det endelig maatte ansees nødvendigt, at det blev godtgjort, at det projecterede Bryggeri virkelig var bestemt til Fabricationen af bayersk Øl, antager jeg, at dette kunde skee paa en fyldestgjørende Maade, naar Byggeplanen blev fremlagt til Approbation, idet hele Anlægets Form, men især den til Lagerølfabrikationen uundværlige underjordiske Lagerkjelder vistnok kunne ansees som tilstrækkelige Kjendetegn paa Bryggeriets Bestemmelse.

I Henhold til det Foranførte tillader jeg mig allerunderdanigst at ansøge om Tilladelse til at anlægge og drive et bayersk Ølbryggeri med tilhørende underjordiske Lagerkjelder paa et passende Sted i Kjøbenhavns Omegn.

Allerunderdanigst

Jacob Christian Jacobsen,

Brygger og Borgerrepræsentant samt Lieutenant ved Kjøbenhavns borgerlige Infanteri.

Denne Ansøgning blev velvilligt modtagen. Den blev anbefalet af Formændene for Kjøbenhavns Bryggere, J. N. Bjerre og K. G. Groth, af Kjøbenhavns Borgerrepræsentation og Magistrat,

ligesom af Kommercekollegiet, hvorpaa Kancelliet indstillede den til kongelig Sanktion, som ogsaa blev given. Under 25 November 1846 udstedtes den ønskede Bevilling, og nu købte Jacobsen af Grosserer Georg Bloch c. 3 Tønder Land af Bjerregaardens Marker i Valby for 7000 Rd.; det var lykkedes ham at faa et Laan paa 45,000 Rd. hos Handelshuset J. P. Suhr & Søn, der var et af de faa Firmaer i Datiden, der viste Interesse for danske industrielle Foretagender. I Foraaret 1847 begyndte herefter Arbejdet med Bryggeriets Opførelse, hvortil han med Assistance af Arkitekt H. C. Stilling selv leverede Tegningerne, og en Sommerdag stod Rejsegildet. To Kransetræer med Initialerne J. C. J. og C. J. i Fløjene plantedes paa henholdsvis Bryggerbygningen og Lagerbygningen, Jacobsen udgød et Glas Vin over Skorstenen, der stod midt i Anlægget, og gav det efter sin femaarige Søn Carl Navnet Carlsberg. Om Efteraaret stod Bryggeriet færdigt, beregnet paa en aarlig Produktion af c. 5000 Tdr. (c. 6600 Hkltl.) Øl, og den 10 November 1847 gjordes det første Bryg, der fuldt ud lykkedes.

Et nyt, stort Foretagende var skabt til Gavn for Mange, men for En og Anden kom det dog paatværs. Henriette Lund skriver i sine »Erindringer fra Hjemmet«, at Carlsbergs Bygninger væsentlig begrænsede den hidtil saa frie Udsigt fra Ny Bakkegaard, hvor den Lundske Familie boede paa Landet, Udsigten havde strakt sig til Kalvebodstrand og videre ved Horizontens yderste Rand til Kjøgebugt. Men lukkede de nye Bygninger for denne vide Udsigt, aabnede den Virksomhed, som her fik sit Hjem, for en endnu videre Udsigt. En energisk og aandelig myndig Industridrivende skulde her vise, at der kunde drives industriel Virksomhed i Danmark i endog saa storslaaede Former, at Verdens Öjne droges imod den. Den af Jacobsen her indledede Bryggerireform skulde lægge Verdensberømmelsen om ham til Ære for hans Fædreland. Jacobsen arbejdede ikke alene for sin Industri, men som Borger i den By og Søn af det Land, han ved sin Fødsel tilhørte.

NOGLE OFFENTLIGE HVERV.

Som vi have set, gav Arbejdet med Carlsbergs Tilblivelse Jacobsen meget at gjøre, samtidig med at han, selvfølgelig, passede Bryggeriet i Brolæggerstræde, men en saa energisk Arbejder, som han var, kunde overkomme meget. Da Carlsberg traadte i Virksomhed, var han paa femte Aar Medlem af Københavns Borgerrepræsentation. Det offentlige Livs Udvikling havde tidligt fanget hans Interesse. I hans Natur boede en mægtig Trang til fri, selvstændig Rörelse, Frihedsbevægelsen, der rejste sit Hoved i Enevoldsmagtens sidste Tid, havde uimodstaeligt draget ham til sig; med den var han dansk og nordisk sindet.

Da der i Januar 1843 skulde vælges syv Borgerrepræsentanter, opfordrer »Fædrelandet«, den nævnte Bevægelses ypperste Organ, til at gjenvælge fem af de Afgaaende, og til istedenfor to, der helt gik ud, at vælge Grosserer, Silke- og Klædekræmmer Georg Bloch samt Brygger, Löjtnant i Borgervæbningen J. C. Jacobsen. Ganske som »Fædrelandet« vilde, gik det dog ikke. Ogsaa andensteds beskjæftigede man sig med Valget. I Industrieforeningen og Haandværkerforeningen var der opstillet andre Lister, der bl. A. lignede hinanden deri, at Jacobsen ikke fandtes paa nogen af dem. Desuagtet blev han dog valgt, hvad »Fædrelandet« var meget tilfreds med; det kalder ham ved denne Lejlighed »en dygtig, frisindet og selvstændig Mand«. Resultatet, der forøvrigt ikke bares af mange Stemmer, var, at tre af de Afgaaede bleve gjenvälgt: Agent J. C. Lund (479 Stemmer), Grosserer N. Meinert (442 St.) og Urmager H. Kyhl (423 St.), hvorefter som nye Repræsentanter kom Teatermaler Troels Lund (287 St.), Malermester P. G. Wörmer (264 St.), Brygger J. C. Jacobsen (222 St.) og Brændevinsbrænder Cand. chir. & med. P. C. Olsen (222 St.).

Forsamlingen, de traadte ind i, var et Udtryk for Datidens liberale Rörelser. Cand. jur. Orla Lehmann, Magister D. G. Monrad, Jernstøber P. F. Lunde og Grosserer Joseph Owen havde bl. A. Sæde i den, og under Etatsraad L. N. Hvidts stærke og sikre

Styre arbejdede den paa at gjøre sig gjældende som Bærer af Hovedstadens frisindede Ønsker og Anskuelser; den havde sit Udspring i Borgernes frie Valg, medens Magistraten væsentlig maatte siges at repræsentere Kongemagten, saavel Overpræsidenten som de tre Borgemestere udnævntes af Kongen. Forsamlingen, der stod som Organ for Kjøbenhavns frie Borgere, burde derfor have Ret til at udtale sig ikke alene om de Sager, der direkte angik Byen og dens Tarv, men om enhver for hele det danske Samfund vigtig Sag.

I 1845 vedtog Borgerrepræsentationen i Overensstemmelse hermed en Adresse til Kongen om Forholdene i Sønderjylland, Danskheden dernede burde kraftig værnes, og Adressen skulde overleveres ved en Deputation, men — Deputationen kunde umulig blive modtagen. Artiklerne fra 1661 for »Kjøbenhavns 32 Mænd«, Borgerrepræsentanternes Forgængere, toges frem, og efter dem kunde Forsamlingens Formænd kun sammen med de to »øverste« Borgemestere andrage ved Hove, endda kun om Sager, der angik Stadens »Hverv og Nødtørft«. Adressen kunde herefter kun naa frem ved Magistratens Hjælp, og Magistraten var ikke stemt for at deltage i Overrækkelsen af en Udtalelse, i hvis Affattelse den ikke havde taget Del, den maatte da først drøfte Texten. Saa blev Adressen simpelthen afleveret til Kongens Kabinetssekretær, men derefter fik Forsamlingen gennem Overpræsidenten Besked om, at Adressen paa allerhøjeste Sted betragtedes som et unødigt Skridt, Kongen kjendte de paagjældende Forhold og varetog dem, en Meddelelse, der fremkaldte følgende karakteristiske Svar fra Borgerrepræsentationen. Den 13 April 1845 lod den sin Næstformand Grosserer Meinert takke Formanden, Etatsraad Hvidt, »for hans hele Færd under Adresse-sagens Behandling og navnlig, fordi han under de særlige Omstændigheder, som havde fundet Sted, havde vidst at hævde Borgerrepræsentationens Værdighed og Selvstændighed og dermed give Adressen den Betydning, som det var deres Ønske at lægge i den«.

Jacobsens Navn stod med under Adressen, og han har sikkert af fuldeste Hjærte været med i Bevægelsen, med i Takken

til Hvidt, under hvis Ledelse det ovenfor nævnte Maal helt skulde naas. Den 20 Januar 1848 vedtog Borgerrepræsentationen paany en Adresse, denne Gang til den nye enevældige Konge, Frederik VII. Den androg om intet Mindre, end om at Kongen vilde lade et Antal fædrelandssindede, frimodige og indsigtfulde Mænd raadslaa om et Udkast til en fri Forfatning, og denne Gang blev det hverken gjort gjældende, at Magistraten burde være medvirkende, eller at Sagen udelukkende burde angaa Byens Tarv. Naar Adressen alligevel ikke naaede frem, var det andre Hensyn, der virkede. Men da Borgerrepræsentationen igjen den 20 Marts s. A. vedtog en Adresse, der i stærke Ord opfordrede Kongen til at omgive sig med nye Ministre, formede dens Overrækkelse Dagen efter sig til et brusende Folketog. Magistraten troede det rigtigt at slutte sig til det, og Kongens Svar til Hvidt gik, som bekjendt ud paa, at det af Københavns Borgere udtalte Ønske alt var sket Fyldest.

Med Hensyn til Jacobsens Deltagelse i Tidens Bevægelser skal her endnu nævnes, at han i September 1843 var Medstifter af »Det skandinaviske Selskab«. Efter Studentertoget til Upsala i Juni s. A. søgte man et »Skandinavisk Samfund« dannet, dets Medlemmer skulde alle være Studenter. Men den fornødne Tilladelse til et saadant Samfunds Oprettelse kunde ikke opnaas. Saa ændrede man lidt ved Lovene, gav ogsaa Andre end Studenter Ret til at blive Medlemmer, og saa fik, underligt nok, »Det skandinaviske Selskab« Tilladelse til at træde ud i Livet. Det havde 34 Stiftere og blandt dem ved Siden af den senere Formand Professor H. N. Clausen selvfølgelig en lang Række Akademikere som Brigadeauditør C. Hall, Professor J. L. Heiberg, Etatsraad L. N. Hvidt (han var teologisk Kandidat), Professor N. Höyen, Professor J. N. Madvig o. s. v. og saa endnu som Ikke-Akademikere Brygger A. H. Bjerre, Grosserer Bankdirektør H. P. Hansen, Brygger J. C. Jacobsen, Urmager H. Kyhl, Grosserer N. Meinert og Garvermester J. P. Rüschtæchsel. Jacobsen var afgjort en vel set Mand. Da der i December 1846 skulde vælges Deputerede til Stænderforsamlingen i Roskilde, opstiller »Fædrelandet« ham ved Siden af Mænd som Hvidt, Lehmann, Meinert,

Monrad o. s. v. Brygger Jacobsen og Jernstøber Lunde vare de eneste Industridrivende mellem de Foreslaaede, og særlig om Jacobsen siger Bladet, at han »blandt de Næringsdrivende staar højt i Dannelse og Dygtighed«, ja der tilføjes, »for hans konstitutionelle Overbevisning og selvstændige Karakter tør vi borge som for vor egen«.

Ved de Prøvevalg, som derefter fandt Sted i saavel Industriforeningen som Haandværkerforeningen, blev han ogsaa opstillet og derpaa valgt. Men hans Stændervirksomhed blev af ringe Betydning. Den i April 1848 sammenkaldte Roskilde-Stændersamling sluttede allerede i Maj s. A. efter kun at have holdt otte Møder; det nye Medlem kom slet ikke til at tage Ordet. Men selvfølgelig stod han paa Forsamlingens frisindede Side. Den 20 Januar 1848 havde han deltaget i et Møde af Stænderdeputerede hos Professor H. N. Clausen, hvor der vedtoges en Adresse, der stemmer overens med den, der samme Dag vedtoges i Borgerrepræsentationen, og den 20 Februar s. A. i en ny Deputeret-Sammenkomst, hvor man enedes om at udtale sig for, at den bebudede Forfatningslov, for den fik Lovskraft, burde forelægges for en Folkerepræsentation. Yderligere betegnende for hans Stilling er endelig hans Optræden ved det bekjendte Møde hos Professor J. F. Schouw den 22 Marts 1848, der førte til Martsministeriets Dannelse, men hvor man først var gaaet ind paa at nøjes med en midlertidig Ordning af Regeringsforholdene. Jacobsen kom tilstede sammen med den stærkt radikale Jernstøber Lunde for at meddele, »at Rygtet om den provisoriske Bestyrelse havde vakt levende Bekymring hos Befolkningen og kunde lade befrygte alvorlige Uroligheder«.

Jacobsen var levende med i Tidens store Bevægelse, sympatiserede med dens Frihedstrang og Danskhed, men stod langt fra uden Kritik overfor de Former, man fra yderliggaaende Side ønskede at paatrykke den. Da han en Gang sammen med Frans Djørup overværede et Møde i Hippodromen, hvor Balthasar Christensen og Jernstøber Lunde under Forsamlingens Jubel ivrede for Indførelsen af en Forfatning med kun eet Kammer, sad han ganske tavs og stemte ikke. Da han senere til langt ud paa

Natten drøftede Spørgsmaalet hjemme hos sin Ven, holdt han imod denne paa to Kamre, kun derved kunde de efter hans Mening fornødne konservative Interesser faa den Betydning, der tilkom dem. Han synes dog ikke at have følt Lyst til at staa som politisk Ledende; han søgte ikke Valg til den grundlovgivende Rigsforsamling, men derimod satte han endog megen Pris paa den ledende Stilling, han lidt efter lidt havde skabt sig paa det kommunale Omraade, d. v. s. i Borgerrepræsentationen.

Jacobsen var først og fremmest Brygger, men dernæst Borger. Paa sin Stilling som saadan lagde han Vægt. Det er derfor naturligt, at han blev Medlem af Borgerrepræsentationen, og i denne Forbindelse skal her da ogsaa mindes om hans Forhold til Københavns Borgervæbning. Han traadte ind i det borgerlige Infanteri 1830, blev Løjtnant 1837 og sattes á la suite som saadan 1843, men da Borgertjenesten under Trearskrigen maatte øges i endog høj Grad, var han paany rede; fra 1848 til 1852 gjorde han Tjeneste som Kaptajn og Kompagnichef. Og som Borgerrepræsentant fik han yderligere med Borgervæbningen at gjøre, han blev strax valgt til selvanden at revidere dens Regnskaber, hvad han senere stadig blev gjenvalgt til, og i 1848 blev han desuden Medlem af den Komite, der skulde indsamle Penge til Understøttelse af de Borgere, hvem den forøgede Borgervæbningstjeneste besværede i deres Erhverv; den samlede ikke mindre end 34,000 Kr. Til denne Komite blev yderligere henvist et Forslag, der gik ud paa en Omorganisation af Borgervæbningen; Komiteen tiltraadte det, idet den udtalte, at den dog kun kunde betragte det som en midlertidig Foranstaltning; naar Tiderne blev roligere, vilde der være Grund til at gaa videre. Borgervæbningen spillede den Gang en Rolle, og efter sin Stilling i den satte Jacobsen hele sit Liv igjennem Pris paa at kaldes Kaptajn. Da Frans Djørup en Gang spurgte ham, hvorfor han bevarede denne efter hans Mening lidt morsomme Titel, sagde han alvorligt: »Jeg vil præcisere, at jeg er en Borger, udgaaet fra Borgerstanden«.

Der er ingen Tvivl om, at Jacobsen strax har vist Iver i sin Stilling som Borgerrepræsentant. Han blev da ogsaa indsat i den

ene Komite efter den anden, 1844 er han endda en Tid konstitueret Medlem af Havneadministrationen og fra 1845 til 1847 Medlem af Fattigvæsenets Direktion. Af Komiteerne, han sad i, skal her nævnes Komiteen angaaende Slagterboderne, der paa-tænkte byggede ved Nikolaj Taarn (1843), angaaende Korn-, Kul- og Saltmaalingen (1845), angaaende en Omorganisation af Magistraten (1848), angaaende Ressourcer til Havnevæsenet (1850), angaaende en forbedret Renlighed i Byen (1851), angaaende Afgifts- og Beskatningsforholdene i Kjøbenhavn (1853), angaaende Bortforpagtningen af Bomintraderne (1853), angaaende Oprettelsen af Bade- og Vaskeanstalter (1854), angaaende Bygningen af et Gasværk og et Vandværk (1854), angaaende Ordningen af Kjøbenhavns kommunale Bestyrelsesforhold (1855), angaaende Grundtaxten (1856) o. s. v., ikke at tale om, at han synes at have været selvskreven til alle Komiteer, hvis Emne endog blot tangerede Byggeforhold. 1850 indvalgte han saaledes i en Komite angaaende Omordningen af Kjøbenhavns Skorstensfejerforhold, i en Komite angaaende Udlaan af offentlige Midler i de indenfor Demarkationslinien liggende udenbys Grunde og i Brandkommissionen, 1854 i en Komite angaaende en forandret Ordning af Stadskonduktørens Embede, og saa indsatte Borgerrepræsentationen ham endnu, ham og Tømmermester H. Kayser, i to ministerielle Kommissioner, 1852 angaaende en Bygningslov for Kjøbenhavn og 1855 angaaende Bebyggelsen af Grundene udenfor Byens Volde. Selv kunde han endelig ogsaa stille Forslag, saaledes 1851 om at der burde skaffes bedre Bolværksplads til de Dampskibe, der gik fra og til Kjøbenhavn, og 1856 om en Forbedring af Kjøbenhavns udenbys Veje og Vandløb.

Jacobsen udførte et stort Arbejde, men det blev ogsaa paa-skjønnet. Allerede 1844 blev han Medlem af Borgerrepræsentationens almindelige (d. v. s. staaende) Udvalg, som han stadig blev gjenvalgt til, og da den gamle Hædersmand L. N. Hvidt, som Jacobsen satte saa højt, 1853 trak sig tilbage fra Formandspladsen og Næstformanden Nationalbankdirektør H. P. Hansen blev Formand i hans Sted, fik Jacobsen 11 Stemmer som Næstformand, medens Professor A. F. Krieger fik 10 Stemmer. Ved det

derpaa stedfindende bundne Valg gik Krieger dog af med Sejren, men da denne i 1855 traadte ud af Borgerrepræsentationen, var Jacobsen den selvskrevne Næstformand. Han blev valgt med 14 af 24 Stemmer og i 1856 med 28 af 30. Specielt skal her endnu nævnes hans Virksomhed for Kjøbenhavns Gas- og Vandværker, da han her staar som en særlig betroet Mand.

Tanken om Kjøbenhavns Oplysning ved Gas havde flere Gange været fremme, men blev stadig til Intet. Saa nedsattes i 1844 en kombineret Komite for Byens Forsyning med de fornødne Gas-, Vand- og Kloakanlæg; den satte sig i Forbindelse med den engelske Ingeniør James Simpson, og de af ham udarbejdede eller godkendte Planer fik efterhaanden Myndighedernes Sanktion, men saa syntes Sagen ikke at kunne komme videre. Den laa stille, hvad der fremkaldte en ikke ringe Utaalmodighed. Sidst i 1853 kan det bl. A. læses ud af to i »Fædrelandet« stadig tilbagevendende Avertissementer, for Gasværkets Vedkommende fra »Hr. Mörk« og for Vandværkets Vedkommende fra »Hr. Tørst«. Men nu dagedes det. Den kombinerede Komite mente, at da Planerne laa færdige, vilde en mindre Komite bedre end den store kombinerede kunne bringe dem til Udførelse, og samtidig med at Kloakplanerne foreløbigt bleve udsatte, overgaves i 1854 de videre Skridt til Opførelsen af et Gasværk og et Vandværk til et Tremandsudvalg; til ledende og lønnet Medlem af det valgte den samlede Kommunalbestyrelse Direktør Viggo Rothe, medens Magistraten indsatte Borgemester Etatsraad A. L. Casse i det og Borgerrepræsentationen Kaptajn Jacobsen.

Selvfølgelig laa Sagen væsentlig paa Rothe, men efter sin Natur kunde Jacobsen umuligt være med i Noget, uden at han nedlagde et Arbejde i det, og saaledes ogsaa her, hvad der kan læses ud af Forskjelligt. Under 28 Juni 1855 tilskrev han Rothe, at han paa en Udenlandsrejse kommer til London og da vil konferere med Simpson; i November 1856 staar han med Casse imod Rothe i Spørgsmaalet om, hvorvidt Gasværket skal drives af Kommunen eller gives i Entreprise, Rothe var for det Sidste, men hans Mening sejrede ikke, og i 1857 foreligger der en af Jacobsen foretagen Beregning over det økonomiske Forhold mel-

lem Kjøbenhavns Vandkommission og Udvalget. Det erkjendtes da ogsaa, at han gjorde Nytte. Da han i Marts 1857 udtraadte af Borgerrepræsentationen og i den Anledning tilbagesendte den Fuldmagt, han i sin Tid havde modtaget som dens Delegerede i Udvalget, anmodede Forsamlingen med 27 af 32 Stemmer ham om at vedblive som saadan, hvad han saa gjorde. Da Grundstenen til Vandværket lagdes den 16 Maj s. A., var det ham, der lagde den, i hvilken Anledning der af det engelske Firma, som anlagde baade Gas- og Vandværket, Cochrane & Cp., Woodside Ironworks i Dudley, som Erindring om Dagen overrakte ham en Sølv-Murske. Det var endelig ogsaa Jacobsen, der paa Byens Vegne modtog de færdige Værker.

Jacobsen var efterhaanden bleven en betydende Mand i Borgerrepræsentationen, og naar han alligevel i Marts 1857 ikke ønskede at blive valgt paany, staar dette i Forbindelse med hans Stilling til Loven om Bestyrelsen af Kjøbenhavns kommunale Anliggender, der just da var udkommen. Han var imod den, da den i Udkast forelaa til Erklæring i Borgerrepræsentationen, hans Standpunkt er præciseret i en trykt Udtalelse af 4 November 1856, men han bekæmpede den endnu kraftigere i Folketinget, som han var bleven Medlem af i 1854. Lovforslaget forelagdes den 17 December 1856 i Landstinget af Professor Krieger som Indenrigsminister, altsaa af det Parti, som man maatte gaa ud fra, at Jacobsen selv tilhørte. Men det spillede ingen Rolle for ham; da Loven i Januar 1857 naaede over i Folketinget, rejste han al den Modstand imod den, som det paa nogen Maade var ham muligt. Det var Grundlovens Tilsagn om, at Kommunerne under Statens Tilsyn selvstændigt skulde styre deres Anliggender, der nu skulde føres ud i Livet for Kjøbenhavns Vedkommende, og Jacobsen fandt sig som Borger i Byen langt fra tilfredsstillet ved Forslagets Bestemmelser. Den Overpræsidenten som Statens Repræsentant tillagte Myndighed var efter hans Mening altfor stor, Magistratens selvstændige Stilling burde ganske forandres, og endelig fandt han Valgretten altfor begrænset, enhver Borger, der ydede direkte Skat til Kommunen, burde være baade valgbar og valgberettiget, derved skulde den

Samfundsraad skabes, der for ham stod som »det fasteste Grundlag for hele vor Forfatning«.

Det var forøvrigt særlig det andet Punkt, han atter og atter kom tilbage til. Magistraten skulde ikke som en Magt for sig kunne krydse Borgerrepræsentanternes Beslutninger. Borge-mesterne skulde udelukkende kunne gjøre sig gjældende ved at have Sæde og Stemme i Borgerrepræsentationen, og han hen-viste herom bl. A. til England, hvor saa manges Kommunes Lord-mayor og Aldermen befandt sig vel i deres Stillinger, skjönt de kun vare ligeberettigede med de andre Kommune-raader og ikke som Korporation kunde tage Beslutninger imod Kommuneraadet.

Da Forslaget kom til Forhandling i Folketinget, var Jacobsen første Taler. Han gik energisk imod det »urimelige og fordærvelige« Forslag, og som Ordfører for Udvalget, til hvilket det blev henvist, fortsatte han Kampen ganske uden Partihensyn Side om Side med J. A. Hansen. Han kæmpede for, hvad han ideelt saa som den frie, selvstændige Borgers Ret, men han sejrede ikke i Kampen. Loven af 4 Marts 1857 kom ikke til at bære det Præg, Jacobsen vilde have den paatrykt, og dette var, som sagt, Grunden til, at han i 1857 ophører at være Borgerrepræsentant og i 1858 Folketingsmand.

Men hvorledes var det gaaet til, at Jacobsen var bleven Rigsdagsmand? Jo, det var han bleven, da det Ørstedeske Ministerium i Bestræbelserne for at holde Monarkiet sammen under en Fællesforfatning slog ind paa Veje, der efter hans Mening maatte komme til at gaa Grundloven for nær, komme til util-børligt at begrænse de danske Statsborgeres grundlovmæssige Rettigheder. Da Folketinget vedtog en Mistillidsadresse til Mi-nisteriet, greb dette til en saa skarp Forholdsregel som at afske-dige de Embedsmænd, der som Folketingsmænd havde stemt for Adressen, og det anlagde ikke mindre end 39 Sager mod den nationalliberale og demokratiske Presse. Alle Mand maatte under saadanne Forhold paa Dækket, og som det første Skridt i saa Henseende for sit Vedkommende medunderskrev Jacobsen paa Grundlovsdagen i 1854, der med mægtig Tilslutning blev fejret

paa Eremitagesletten, en Opfordring om Dannelsen af en Forening til Værn om Grundloven.

Der var syv Underskrivere, Tobaksfabrikant N. F. Bonnesen, Grosserer C. A. Broberg, Højesteretsadvokat G. Brock, Professor Skolebestyrer Martin Hammerich, Bankdirektør H. P. Hansen, Brygger Jacobsen og Grosserer M. G. Melchior, og af dem har Jacobsen næppe været den mindst ivrige. Da Foreningen den 29 August 1854 paa et talrigt besøgt Møde i Kasino konstituerede sig, var han mellem Talerne; han angreb i stærke Udtryk Ministeriet, der trods Alt under 26 Juli havde ladet Kongen udstede en Fællesforfatning, der uden Rigsdagens Medvirkning satte Grænser for Grundloven. Hvad han her udtalte stemmede ganske med, hvad han havde sagt, da han den 2 August stillede sig til Folketinget i Kjøbenhavns 7de Kreds, hvor han enstemmigt valgtes ved Kaaring. Efter det Referat af hans Valgtale, der findes i »Fædrelandet«, præsenterede han sig som »en trofast Ven af vor lovlige Frihed« og hævdede, at Rigsdagen »umuligt kunde opgive det Mindste af den samme lovlige tilkommende Magt«; vilde Ministrene gennemføre Grundlovens Ændring ad den af dem betraadte Vej, begik de »en vanærende Handling«, saa at enhver ærlig dansk Mand maatte foragte dem.

Det ved Valgene skabte nye Folketing blev hurtigt opløst. Det negtede nemlig at anerkjende den udstedte Fællesforfatning, og det forundrer ikke at se Jacobsen som Medlem af det Udvalg, der udarbejdede Tingets Adresse herom. Det kom til nye Valg den 1 December. Men det Folketing, der fremgik af dem, og til hvilket Jacobsen paany blev valgt ved Kaaring, var af samme Støbning som det forrige. Saa blev det Ministeriet, der maatte vige. Ministeriet Ørsted blev afløst af et Ministerium Bang-Scheele-Hall. Fordringen om en Fællesforfatning, der begrænsede Grundlovens Omraade, bankede imidlertid ubønhørligt paa ogsaa hos dette Ministerium. Et Forslag blev da forelagt Rigsdagen, og Folketinget böjede sig nu, idet det dog udtalte sin store Ængstelse ved at man paa denne Maade søgte at opretholde den dansk-tyske Helstat. Det har sikkert faldet Jacobsen haardt at afgive sin Stemme her; han har da heller ikke und-

ladt senere ligesom forklarende at pege paa den Betydning i materiel Henseende, som Holstens Bevarelse i Monarkiet maatte siges at have.

I denne Sag har Jacobsens Optræden formentlig ikke været uden Betydning, men som Regel indtog han en tilbagetrukken Stilling paa Rigsdagen. Han var ingen hyppig Taler, hvad han selv betoner en Gang i 1856 under Behandlingen af Forslaget om Oprettelsen af en Veterinær- og Landbohøjskole. En Ytring af Tscherning om Videnskabens ringe Betydning for det praktiske Liv kaldte ham frem til en varm Protest, som han indledede med at sige: »Jeg plejer ikke at trætte den ærede Forsamling i Sager, som jeg ikke har nogen Indsigt i eller speciel Anledning til at tage Ordet for«. Men selv herefter er det paa-faldende ikke at finde ham som væsentlig Deltager i f. Ex. Forhandlingen om Næringsloven, da han efter hele sin Natur var alt Andet end Lavsmænd og en Gang selv siger, at han »i sin Tid har været en af de ivrigste Forkæmpere for Næringsfrihed«. Han deltager kun med sin Indlæg om mindre betydende Punkter i de ganske voluminøse Forhandlinger om denne Lov. Han vil have et Aktieselskabs Borgerskab knyttet til Selskabet selv, ikke til dets Ledere og Styrere, og han vil ikke have Handel og Haandværk skilt saaledes, at jo ikke en Haandværker kan forøge sin Indtægt ved at drive nogen Handel.

Jacobsen spiller langt fra den Rolle i Folketinget som i Borgerrepræsentationen. Han synes at have staaet Rigsdagsforholdene noget fjærnt, og Partimænd hverken kunde eller vilde han være. Han stod altid som den selvbevidste, selvfølede Mand, som den til det Yderste pligttopfyldende Borger.

Det har derfor sikkert vakt nogen Opsigt, da der i Berlingske Tidende for den 13 Februar 1857 ankedes over »det mærkelige Faktum«, at Jacobsen, »der øver sin Næringsvej som Brygger her i Byen og er Medlem af Borgerrepræsentationen, paa Grund af at han boer udenfor Staden og dens Grund, har vægret sig ved at svare Hjælpeskat her i Byen«. Jacobsen er imidlertid strax rede med et træffende og fyldestgjørende Svar. Han skriver: »Jeg har lige saa lidt ved denne som ved nogen anden Lejlighed

»vægret« mig ved at opfylde en mig paahvilende Pligt, men jeg har i sin Tid gjort Ligningskommissionen opmærksom paa, at det var ligefrem stridende mod Loven af 14 April 1855, at man havde optaget mig, som ikke var Indvaaner i Kjøbenhavn, paa Listen over de Hjælpeskatpligtige. Om det urigtige i denne Ansættelse kunde der saa meget mindre være nogen Tvivl, som der i det første Udkast til den nævnte Lov havde foreligget et Forslag — hvilket jeg havde været med at stille — som netop gik ud paa, at ogsaa de Næringsbrugere, der ikke havde Bopæl i Staden, skulde svare Hjælpeskat, hvilket Forslag var bleven forkastet af Ministeriet og følgelig udeladt af Loven«.

Her skal tilsidst endnu henvises til en anden lille Avismeddelelse fra hans Haand, ti ogsaa den er oplysende med Hensyn til hans Stilling som Borger. Da der i Begyndelsen af 1858 skulde vælges Borgemestere i Henhold til den Aaret før udkomne nye Kommunallov for Kjøbenhavn, synes man at være bleven enig om, at der kunde stemmes paa Andre end dem, der selv meldte sig som Ansøgere, og i Henhold hertil nævner »Dagbladet« da Jacobsen endog mellem dem, der havde »mest Udsigt til at komme i Betragtning«. Men i samme Blad for den 18 Januar 1858 tager denne strax og bestemt Afstand fra den, som han kalder, »for Enhver, der kjender mig, utrolige Meddelelse«, at han kunde tænke paa at blive Borgemester. »Jeg erklærer«, skriver han, »at lige saa lidt som jeg nogensinde har kunnet ønske at opgive eller tilsidesætte mit Kald som næringsdrivende Borger, hvori jeg sætter min største Ære og Glæde, for at modtage en Embedsstilling, om denne end var nok saa hæderlig, ligesaa lidt vilde jeg kunne modtage en saadan, hvis den blev mig tilbudt, og allermindst vilde jeg kunne modtage en Post som den her omhandlede, der ligger langt over mine Evner, og hvortil derhos ikke let Nogen kunde være mere uskikket end netop jeg, der ivrigst har bekæmpet den Ordning, som nu skal gennemføres, ligesom jeg vedblivende maa betragte den Magistraten anviste Stilling som skjæv og uholdbar«.

Hvad »Fædrelandet« skrev i 1843, da Jacobsen første Gang

valgtes til Borgerrepræsentant, at han var »en dygtig, frisindet og selvstændig Mand«, kunde understreges endnu kraftigere, da han fjorten Aar efter traadte tilbage som saadan.

VERDENSRYET KOMMER.

Jacobsen vilde paa ingen Maade være Borgemester. Ikke fordi det laa over hans Evner. Naar han siger dette, har man Lov til at tvivle. Men fordi det var hans »Ære og Glæde« at være næringsdrivende Borger. Da han skrev saaledes, var der stærk Luft under hans Bryggeris Vinger, hans Virksomhed var i frodig Væxt, hvad der betød, at den Reform af Landets Ølfremstilling, som han tilsigtede, var i fuld Gang. Han følte sig som en betydende Borger, hvis Arbejde satte Spor, og hvis Arbejdsfelts Grænser laa i hans egne Hænder. Han stod i Spidsen for en Virksomhed, som han udelukkende var raadende i, »Kaptajn« Jacobsen, som han stadig lod sig kalde, var den eneste Befalende her, og det betød noget.

Da Jacobsen begyndte at tænke paa at brygge bayersk Øl, var der andre, der havde den samme Tanke. Kongens Bryghus indforskrev 1838 en bayersk Brygmester. Han kom hertil med en tysk Undergjær, den var formentlig fra Hamborg, og en saadan Dyrebarhed skulde der vises stor Ære. I en sen Nattetime skulde den paasættes Urten, og da Öjeblikket kom, heldte han med vigtige Lader en Flaske Champagne i den »for at give den Styrke«! Jacobsen overværede Forestillingen; han var ubunden kommen tilstede — han ejede endnu den Gang sin afdøde Faders Bryghusaktie — men den mystiske Handling gjorde ikke paa ham det tilsigtede Indtryk. Den Udvikling i den danske Bryggeriindustri, han haabede paa, skulde naas ved Videnskabens Hjælp ad helt rationelle Veje. Bayersk Øl kom der dog ud af Forsøget paa Bryghuset, men — noget Resultat førte det ikke til alligevel. Bryggeriet kunde ikke skaffe fornødent Lagerrum. Sagen døde hurtigt.

Nogle andre Forsøg bleve heller ikke levedygtige. Paa

Industriudstillingen i Kjøbenhavn 1852 saas vel kun bayersk Øl fra Madam Doris Esselbach i Slesvig, men imellem Avertissementerne bag i Udstillingskatalogen kommer bayersk Øl endog to Gange frem. C. D. Friedels Dampbryggeri paa Kristianshavn (det senere Rabeshave) anbefaler sig med bittert, hvidt og bayersk Øl, og Firmaet Jensen & Heseltine i Helsingør skilter med bayersk Øl, »der er brygget paa en Maade, som gjør den i de bayerske Bryggerier brugelige Tilsætning af Beg overflødig«. Hvad der paa disse Steder var begyndt, fik dog ingen Fremtid. Jacobsens Virksomhed generedes ikke af Konkurrenter, og dog gik Sagen ikke let for ham.

Fordi Carlsberg var opført og en første Brygning var lykkedes, var Maalet langt fra naaet. Der mødte mange Vanskeligheder, og særlig var det en Ulempe, at den Brönd, der skulde forsyne Bryggeriet med Vand, og som den »kyndige« Vandmester havde betegnet som uudtømmelig, blev tör. Den sænkedes dybere, men det hjalp ikke. Saa blev en ny Brönd gravet, men med den gik det paa samme Maade. Vand maatte der imidlertid skaffes. Jacobsen maatte ty til at sprøjte Vand op fra den nærliggende Jernbanegrøft, leret og grumset Vand, der maatte bundfældes, för det kunde bruges. Han havde ikke store Kapitaler at staa imod med, og var der virkelig intet Vand at faa, var hele Anlægget spildt og han en ruineret Mand. Situationen syntes en Tid fortvivlet og overvældede den ellers energiske og rastløst arbejdende Mand. Naar han, der stadig boede i Brolæggerstræde, om Aftenen gik ind til Byen langs Sporene paa den nye Jernbane, hvad han havde faaet Tilladelse til, kom Fristelsen en og anden Gang over ham, naar Toget med sit gloende Öje foer imod ham. Om Du kastede Dig ned foran det! Men hjemme sad hans Hustru og lille Sön, de ventede ham, og han jog Fristelsen fra sig. Han rettede Ryggen under den tunge Byrde, og en skjønne Dag var han over det Værste.

En ny Brönd gav Vand, i alt Fald hvad der behøvedes i Öjeblikket, ti endnu en lang Tid beredte Vandforsyningen Vanskeligheder, selv efter at der i 1859 fra den var ført to Borehuller ned indtil 20 Meter (64 Fod) under Jordoverfladen. Der maatte

atter og atter graves, bores og pumpes; endnu i 1883 sættes en ny Brønd umiddelbart paa Saltholmskalken, og fra den førtes igjen Borehuller ned. Sagen var, at Bryggeriet udviklede sig saa mægtigt, at der krævedes umaadeligt voxende Vandmængder, ikke alene til selve det saa stærkt søgte Øl — den aarlige Produktion steg i Jacobsens Tid fra 3600 Hkltl. (2700 Tdr.) til over 200,000 Hkltl. (150,000 Tdr.) — men ogsaa til den mere og mere industrimæssige Fremstilling af den voxende Ølmængde, saaledes til Kuldemaskinerne og til Urtens Nedsvaling i lukkede Beholdere. For at økonomisere med Vandet indrettedes det saaledes, at Svalevandet kunde bruges mere end een Gang.

Udviklingen var over al Forventning, den var rent ud vidunderlig. Jacobsen havde anlagt Bryggeriet med en aarlig Produktion paa c. 6600 Hkltl. (c. 5000 Tdr.) Øl for Oje, i Aaret 1847-48 fremstilledes 3600 Hkltl. (2700 Tdr.), men allerede to Aar efter naaedes 6300 Hkltl. (4773 Tdr.), og i 1855-56 havde denne Produktion fordoblet sig, men selv dette Aars 12400 Hkltl. (9372 Tdr.) tilfredsstillende ikke Efterspørgselen. I 1863-64 præsterede Bryggeriet næsten 33000 Hkltl (25,000 Tdr.). Selvfølgelig var det herefter ikke alene til Vandforsyningen, at der stilledes voxende Krav, selve Bryggeriet maatte atter og atter udvides. 1855 byggedes nye mægtige Vinter- og Foraarslagerkjældere; der maatte bygges flere endnu i 1857, og det Samme gjentog sig i 1860 og 1866. En saadan Udvikling fordrede et stort Arbejde af den Mand, der gik i Spidsen, navnlig naar han som Kaptajn Jacobsen vilde være med i enhver Enkelthed. Hans alsidige Begavelse førte til, at endog Konstruktionerne af Bryggeriets Bygninger ubetinget vare hans Værk. Han arbejdede, beregnede og tegnede, stadig i Kamp for hvad han betragtede som en Æres-sag for sig, at Carlsbergs Øl maatte og skulde være det bedst mulige.

Saa overgik der Carlsberg en Ulykke. Den 6 April 1867 blev det hjemsøgt af en stor Brand. Men denne Katastrofe, der bragte Jacobsen et Tab paa godt og vel 200,000 Kr., forknyttede ham ikke; den fordoblede snarere hans Energi. Lagerkjælderne vare ikke berørte af Ilden; dér laa Øl for den nærmeste Tid, og

da der den Gang ikke bryggedes i Sommersæsonen, gjaldt det væsentlig om at faa Bryggeriet gjenopført saa hurtigt, at Brygningen kunde begynde paany til sædvanlig Tid. Det skulde og maatte naas. Endnu under Branden gav han dertil sigtende Ordre, og under Udfoldelsen af en næsten utrolig Energi skete det virkelig saaledes. Den 1 September stod Bryggeriet i brugelig Stand, ombygget og udvidet. Men nu kunde Jacobsen da heller ikke tænke sig, at nogen yderligere Udvidelse skulde være nødvendig. Han noterer: »Hermed er det hele Anlæg komplet, og Bryggeriet paa Carlsberg antages hermed at være afsluttet«. Han tragtede absolut ikke efter at faa Bryggeriet større. Den arbejdsivrige, i sine Vaner tarvelige Mand, der havde set den beskedne Kapital, hvormed han begyndte, voxte i endog høj Grad, arbejdede ikke for at faa sin Formue forøget. Bryggerivirksomheden var for ham et Kald. Han skulde ikke alene levere det bedst mulige Øl, men ogsaa sælge det for en efter Forholdene naturlig og rimelig Pris. Da Carlsberg begyndte, tog han 24 Kr. for en Tønde bayersk Øl, men i 1859 nedsatte han Prisen til 20 Kr., den udvidede og mere rationelle Drift satte ham i Stand dertil, ja i 1862 gik han ned til 18 Kr. I 1868 maatte Prisen dog igjen forhøjes til 20 Kr., men i 1881 satte han den paany til kun 18 Kr.

Det skal i denne Sammenhæng endnu nævnes, at naar Branden i 1867 kostede ham over 200,000 Kr., var det nærmest et Tilfælde, at Tabet ikke blev meget større. Han havde oprindeligt slet ikke assureret sit Bryggeri; endelig havde han dog givet efter for de Forestillinger, der i den Anledning rettedes til ham, men da Branden kom, var der dog en Nybygning, det Aaret forud opførte Kornmagasin, der ikke var assureret.

Det vil efter det ovenfor Meddelte kunne forstaas, at han mente det alvorligt med at blive staaende ved Produktionsforholdene, saaledes som de vare blevne ordnede ved Nybygningen i 1867. Han holdt paa, at en enkelt Bedrift ikke ustanseligt burde udvide sig, den maatte finde sin Grænse. Da han i 1870 byggede et nyt Bryggeri, det første »Ny Carlsberg«, var det da heller ikke til ham selv, men til Sønnen, der fik det i Forpagt-

ning, og til ham afstod han først alle Carlsbergs Provinskunder og derpaa dets Forstadskunder, men desuagtet voxede hans Produktion stadig, i 1872-73 steg den til over 60,000 Hkltl. (46,000 Tdr.). Saa gik han til en kunstig Sigtning af, hvem Bryggeriet vilde have som Kunder. Heller ikke dette førte dog til det ønskede Maal, og nu erkjendte han, at Forholdene vare stærkere end hans Ønsker. Paa et Grundstykke, som han erhvervede i 1872, anlagde han nye Kjældere, og hermed maatte han derpaa vedblive, Produktionen voxede stadigt, i 1877-78 til over 105,000 Hkltl. (80,000 Tdr.) og i 1881-82 til over 122,000 Hkltl. (93,000 Tdr.).

Helt glad herved var han dog ikke. Kampen mellem den voxende Produktion og den Lagring, Øllet efter hans Mening burde have, beredte ham Vanskeligheder. Man kan se det af et Brev fra 1881; han skriver: »Da jeg omsider havde faaet de sidste Lagerkjældere færdige og atter kunde aande frit, efter at jeg nu var bleven istand til paany at give mit Øl den Lagringstid, som i sin Tid havde givet det sit gode Navn, gjorde jeg det til en ufravigelig Regel, at Carlsberg Øl herefter aldrig maatte sælges under den normale Alder, og at jeg derfor afslog Antagelsen af nye Kunder og satte mine Kuske under en streng Kontrol, for at de ikke uden mit Vidende skulde sælge til Andre end de ædre Kunder. I nogen Tid gik det ogsaa godt, men allerede ifjor Vinter tiltog Afsætningen til de ældre Kunder saa meget, at det overskred Produktionen i betydelig Grad, og jeg blev derfor nødsaget til at afskedige en stor Del af mine tildels gamle Kunder til et Beløb af 180 Tdr. [236 Hkltl.] om Ugen, og samtidig maatte jeg sætte de øvrige paa en stærkt begrænset Ration. Denne Forholdsregel vakte en bitter Uvilje, men jeg maatte være haard, ti jeg havde intet andet Middel til at vedligeholde mit Øls forsvarlige Alder, og jeg hjalp mig paa denne Maade i 1880. Men atter i sidste Vinter tiltog Afsætningen, hvorfor jeg, skjönt meget nødt, maatte forøge Produktionen ved at brygge om Søndagen. Da dette ikke forslog, maatte jeg i Foraaret atter give en Mængde Kunder Afsked til et Beløb af 140 Tdr. [184 Hkltl.] om Ugen, men desuagtet er Afsætningen

stegen med 600 à 800 Tdr. [800 à 1050 Hkltl.] om Maaneden over forrige Aars, og for at dække dette maa jeg nu brygge 3 Uger ind i Ferien, som derved bliver reduceret til 5 Uger, som er saa knapt, at jeg er i stor Frygt for, at jeg ikke kan begynde den nye Sæson i rette Tid.

Det var en brydsom Kamp, han her stod i, og Resultatet blev, at han i 1882 mente selv at maatte overtage det af hans Søn drevne Annexbryggeri »Ny Carlsberg«, hvorved Produktionen med eet Slag sattes op fra c. 123,000 Hkltl. (93,530 Tdr.) til c. 184,000 Hkltl. (141,979 Tdr.), men ogsaa Lagerrummet voxede fra c. 48,500 Hkltl. (c. 37,200 Tdr.) til ikke mindre end c. 94,000 Hkltl. (c. 71,600 Tdr.). Nu troede Jacobsen imidlertid ogsaa paany at være naaet til Anlæggets yderste Grænse. Da han den 15 September 1883 samlede en større Kreds til en festlig Sammenkomst paa Carlsberg, fortalte Indbydelseerne de indbudte Gæster, at de kom til et »færdigt« Anlæg, han »afsluttede« Virksomheden.

Jacobsen fastholdt med andre Ord den samme Opfattelse, som han havde givet Udtryk i 1867. Produktionen maatte have en Grænse. Men i de forløbne Aar havde Meget forandret sig. Den Gang stod Carlsberg som væsentlig Eneherre paa den bayerske Ølbrygnings Omraade her i Landet, hverken »Svanholm« (fra 1853) eller »Aldersro« (fra 1860) betød stort, men nu var der en følelig Konkurrence. »Tuborg« var stiftet i 1873 og »Ny Carlsberg« i 1882, hvortil endnu kom et Par mindre Bryggerier »Alliance« (1880) og »Frederiksberg« (1882), ikke at tale om at Bayerskølbrygning i Halvfjerserne var bleven begyndt i en Række Provinsbryggerier, saavel gamle som nyanlagte. En i 1881 stiftet Forening af Bayerskølbryggerne i Kjøbenhavn og Omegn fik ingen regulerende Indflydelse, den bestod kun et Par Aar, og Konkurrencen antog efterhaanden helt uhyggelige Former. Dette følte haardt af de til Carlsberg knyttede Ølhandlere, særlig paa Grund af Jacobsens tilbageholdende Optræden, hvorfor de sluttede sig sammen i »Ølhandlerforeningen af 15 Juni 1885«, der snart efter paakaldte Bryggeriets Hjælp til Opretholdelsen af sunde Konkurrenceforhold. Lidt efter lidt paavirkedes Jacobsen da

ogsaa af Ølhandlernes Opfordringer, og det synes at kunne være kommet til, at han med al Kraft havde ladet Carlsberg optræde med hele dets Indflydelse. Paa en indtrængende Henvendelse fra Øhandlerne giver han under 3 Juli 1886 et i den Retning gaaende Svar. Efter hans Mening var Öjeblikket til at tage Affære vel endnu ikke kommet, men skulde det vise sig, at hans Kunder og dermed hans Afsætning i det Hele led Afbræk, vilde han ikke længere forholde sig rolig, men forøge Bryggeriets Produktionsevne og nedsætte Øllets Pris. »Den eneste for Gamle Carlsberg sömmelige Maade« at imødegaa de andre Bryggeriers skjulte Rabatgivning paa var, siger han, en almindelig offentlig Prisnedsættelse, og saa ender han sin Skrivelse med følgende stolte Ord: »For mit eget Vedkommende vilde jeg helst være fri for en saadan yderligere Udvidelse, men Gamle Carlsberg bör ikke svigte det Kald, det har faaet, at virke ved sit Exempel paa Ølbrygningen og Bryggeridriften i det Hele her i Landet, og jeg bör ikke betænke mig paa at bringe de i denne Henseende fornødne Ofre«.

Der kan herefter ingen Tvivl være om, at han, naar Öjeblikket efter hans Mening var der, vilde være optraadt med hele sin mägtige Energi. Vel var han nu en aldrende Mand, men hans Kraft var ubruds. Det paagjældende Öjeblik skulde dog aldrig komme for ham. Døden indhentede ham. Efter at han i Foraaret 1887 havde tiltraadt en Rejse til Italien, blev han syg i Rom og døde her den 30 April.

Hvor Carlsbergs Udvikling er forunderlig rig. Op fra de gamle Hvidtølsbryggeriers dunkle og uanselige Andegaard hævede Carlsberg sig som en straalende Svane, med sikre, mägtigt susende Vingslag. Hine Bryggeriers alt andet end renlige Smaarum, i hvilke massive Bryggerknegte trampede om, bleve til lyse, luftige Sale, i hvilke en klar Drik fremstilledes i blanke, maskinskinnende Omgivelser under den absolute Renligheds Tegn, Alt baaret af en brændende Kjærlighed til Løsningen af den Opgave, som her forelaa, og som blev løst med ukuelig Energi. Ja, hvor var Jacobsen energisk. Da Bryggeriet var brændt i April 1867, lagde han alt Andet tilside for at faa det

rejst igjen til Efteraaret. Enhver Hindring herfor skulde ryddes bort, saaledes ogsaa Virkningen af den Strike, Murerne truede med. Han lod kjøbe en Mængde Murskeer; sammen med den betroede Murmester S. P. Beckmann og Bryggeriets Inspektør Erhard Kogsbølle vilde han selv gaa i Arbejde med at »føre Hjørnerne op«, hans Bryggerfolk skulde mure »Flugterne«. Byggeriet skulde gaa sin Gang, og det kom det ogsaa til, Striken blev ikke proklameret. Jacobsen var Fører af mere end Navn. Da Bryggeriet i 1878 forsynedes med Kuldemaskiner og det gjaldt om at faa disse nye Maskiners Virkninger konstaterede, færdedes han til alle Døgnet's Tider, ofte en stor Del af Natten i de kolde fugtige Kjældere, til han, undertiden sveddryppende og udmattet, nødtes til at søge Hvile.

Saaledes var hans Natur, og en saadan ivrig Energi smittede, smittede hans Arbejdere, smittede hans ledende Medhjælpere. Efterhaanden fik han nemlig saadanne, hvad han ikke oprindeligt syntes om. Han vilde helst forestaa Alt selv. Men da han i 1849 havde ligget i længere Tid syg af Gigtfeber, indsaa han Nødvendigheden af at have den fornødne Medhjælp, og som hans Medarbejdere skal da her nævnes H. N. Gottlieb (1850-52), A. Vogelius (1852-56) og Erhard Kogsbølle (1856-81), alle Farmaceuter, og efter dem Kaptajn S. A. van der Aa Kühle.

Det var imidlertid ikke altid let at være Jacobsens Medarbejder, dertil var han en altfor myndig og ivrig Mand. Der kjendtes da ogsaa baade Spænding og Strid paa Carlsberg. Men Jacobsen var dog til enhver Tid den beundrede Fører, der paa sin Side godt forstod at vise, at han satte Pris paa Medarbejderne. Den fremadstræbende Vogelius fik, da han forlod Carlsberg, det gamle Hvidtølsbryggeri i Brolæggerstræde i Leje. 1854 havde han i Industriforeningens Kvartalsberetninger skrevet en Afhandling om »Bryggeriet Carlsberg og den bayerske Ølbrygningsmetode«, men efter — selvfølgelig — at have sat denne Metode i Højsædet, ender han med at sige, at det bayerske Øl som et forholdsvis kostbart Øl formentlig kun kan blive »en hverdags Drik for de mere velhavende Klasser«, og at de gammeldags simple Ølsorter sikkert maatte kunne fabrikeres paa en bedre

Maade end hidtil. Og virkelig, det gamle, i en Del Aar noget forsømte Bryggeri blomstrede op under hans Ledelse, men da dets gammeldags Indretning hverken var stor eller tidssvarende nok, gik Jacobsen med til helt at nedlægge dette Bryggeri og hjælpe Vogelius til et nyt, »Bryggeriet i Rahbeks Allée«, der blev bygget i 1860. Og nu Kogsbølle. Han var oprindelig ligesom Gottlieb og Vogelius Inspektør, men en Inspektør, som Jacobsen hurtig fattede en ubegrænset Tillid til; da han i 1862 foretog en fire Maaneders Italierejse sammen med sin Søn, betroede han derfor trygt Carlsberg til ham. Hvor vaagede Kogsbølle ikke ogsaa over en paa alle Punkter gennemført Renlighed, og hvor arbejdede han ikke med i Forsøgene angaaende Øllets Dampkogning som med Indretningen af et Kassemalteri, for blot at nævne disse Punkter. Og Jacobsen lod det ikke mangle paa rig Paaskjønnelse. Fra Begyndelsen af 1871 gjorde han Bryggeriets Inspektør til sin Kompagnon, hvad Kogsbølle vedblev at være, til han i 1881 efter at have tjent Carlsberg i 25 Aar, trak sig tilbage fra den store Stilling, som hans Dygtighed og Jacobsens Erkjendtlighed havde skaffet ham.

I Oktober 1884 holdt Jacobsen et Foredrag i »Den tekniske Forening« om Bryggeriindustriens Fremskridt i de sidste halvhundrede Aar. Her viste han, hvorledes Bryggerierne fra at drives helt haandværksmæssigt, udelukkende ved Haandkraft, lidt efter lidt vare gaaede over til en væsentlig maskinmæssig Drift. Naar Bygget ved Spiring skulde gjøres til Malt, spredtes det i et tyndt Lag, i hvilket Udviklingen reguleredes ved Haandskovling; i Stedet herfor traadte den pneumatisk Maltning, ved hvilken et kraftigt Ventilationsapparat regulerede Spiringen i endog meget tykke Lag. Naar Maltet derefter kom til Tørring paa Køllen, var det tidligere et anstrengende Arbejde at vende det ved Haandkraft, nu skete det mekanisk endog paa Etagekøller. Driften skiftede efterhaanden helt Karakter, og saaledes ogsaa med Hensyn til den Kuldebehandling, der er nødvendig ved Øllets Fremstilling. Den skete oprindelig paa primitiv Maade ved Hjælp af om Vinteren indsamlet naturlig Is, men nu ved sindrige Kuldemaskiner. Jacobsen omtalte alle Tidens betydnings-

fulde Fremskridt i Ølfremstillingens Teknik uden dog at sætte dem i Forbindelse med Carlsberg, men selvfølgelig vare de alle tagne i Brug dér, Carlsberg stod endda som Fører; der var Fremskridt, som det havde skabt, og som Udlandet optog efter det.

Jacobsen rejste meget. Saa godt som hver Sommer besøgte han Bryggerier i Udlandet, særlig i Tyskland og Frankrig. Gamle Gabriel Sedlmayr i München kaldte han sin Lærer og Ven, og han stod i nært Forhold til »den højst intelligente« Brygger Velten i Marseille. Paa disse Besøg lærte han meget. — Da Carlsberg byggedes i 1847, indrettedes her aabne Kjedeler med Ildsted under ligesom Træmæskekar med Sibund; Mæsken omrørtes med aareliggende Træredskaber (Mæskeror), der krævede en Betjening af mindst fire Mand. Saa saa Jacobsen i Stuttgart en Mæskemaskine og et andet Sted lukkede Kjedeler; i 1856 blev Mæskemaskinen indført paa Carlsberg, i 1857 de lukkede Kjedeler, der befriede Bryghuset for de Dampmasser, som de aabne Kjedeler belemrede det med. Senere gik Jacobsen ogsaa i Gang med de ovenfor nævnte Dampkogningsforsøg. At koge ved Damp var ikke noget Nyt i Bryggeriverdenen. Jacobsen havde set saadan Kogning allerede 1851 hos Sedlmayr i München, men ogsaa erfaret, at denne igjen havde forladt Metoden, og ganske det samme havde han set hos Boucherot i Puteaux og Velten i Marseille (1865). Dampkogning fik et daarligt Skudsmaal, men Jacobsen troede, at der skete den Uret. Den kunde sikkert blive praktisk. Han begyndte derfor en Række omfattende, ihærdige Forsøg, og tilsidst stod han med Sejren ihænde. Hvad han havde naaet, skulde imidlertid ikke blot kunne gavne hans Bryggeri, han arbejdede ikke kun for det, men for Ølfabrikationens rationelle Udvikling i det Hele. Jacobsen, der i 1872 med det bedste Resultat havde deltaget i den nordiske Udstilling i Kjøbenhavn, meldte sig som Deltager i Verdensudstillingen i Wien 1873, og paa den Bryggerkongres, der samtidig fandt Sted dér, gjorde han en Meddelelse om det Dampkogningsapparat, som skyldtes hans Forsøg. Her samledes den store Bryggerverdens Opmærksomhed første Gang om Carlsberg.

Jacobsen udstillede sit Øl paa Flasker, hvad der ikke var

almindeligt hverken i Østerrig eller Tyskland; Øllet bryggedes her med ringere Holdbarhed til direkte Udskjænkning fra Fad. Og en Del af hans Flasker, der før de kom til Wien havde været i Singapore, Rio eller Valparaiso, mødte frem forsynede med de derværende østerrigske Konsulers Segl som Bevis for de lange Rejser, de i fyldt Tilstand havde været paa. Øllet vakte Opsigt. Jacobsen fik en saa høj Belønning som »Fremskridts-medaljen«, og saa samlede han, som nævnt, yderligere Opmærksomheden om sig ved Meddelelsen om den heldigt gennemførte Dampkogning, en Meddelelse, der hurtigt efter med oplysende Billeder blev offentliggjort i det i Anledning af Udstillingen startede »Oesterreichische Zeitschrift für Bierbrauerei«, der under Redaktion af Direktøren for de forenede Bryggerier i Gaudenzdorf ved Wien Franz Fasbender udviklede sig til det bekjendte og udbredte »Allgemeine Zeitschrift für Bierbrauerei und Malz-fabrication«. Carlsbergs Ry som »Musteretablissement« blev her slaaet fast, og Tidsskriftet satte Pris paa at staa i vedblivende Forbindelse med det danske Bryggeri, der var i stadig Udvikling, Noget, der nu erkjendtes fra de forskjelligste Sider. Da de Lindeske Kuldemaskiner i Slutningen af Halvfjerserne bleve indførte paa Carlsberg, udtaler deres Opfinder Dr. Carl Linde, at den Fuldkommenhed, de efterhaanden havde naaet, skyldtes det indgaaende Arbejde, tre Bryggere havde helliget dem, Sedlmayr i München, Feltmann i Rotterdam og Jacobsen i Kjøbenhavn. Her skal det ogsaa anføres, at da Pasteur som Medlem af den internationale Lægekongres i Kjøbenhavn 1884 besøgte Carlsberg, priste han Luften i Bryggeriets Gjæringskjældere; »den nærmer sig i Renhed«, sagde han, »til den, der hviler over Alpernes Toppe«.

Paa alle Maader arbejdede Jacobsen for sit Bryggeris Udvikling. Ikke alene ad Teknikens, men ogsaa ad Videnskabens Veje søgte han frem. 1871 anlagde han med Cand. pharm. G. C. Faye som Medarbejder et lille Bryggerilaboratorium, men 1875 sigtede han højere. Nu gjaldt det et videnskabeligt Laboratorium med to Afdelinger, en kemisk og en fysiologisk, for hvilke de senere Professorer Johan Kjeldahl og Rasmus Pedersen sattes i

Spidsen. Hvad hans Tanke var hermed, kom klart frem, da han Aaret efter med en Dotation paa ikke mindre end en Million Kroner oprettede Carlsbergfondet. Det blev oprettet den 25 September 1876, samme Dag som H. C. Ørsteds Statue, der væsentlig skyldtes ham, afsløredes, og det skete, som han skrev, »i levende Erkjendelse af, hvormeget jeg skylder H. C. Ørsteds Lære og vækkende Indflydelse og som et Vidnesbyrd om taknemlig Paaskjønnelse af hans Virksomhed for at udbrede Kundskabens Lys i videre Kredse«. Det blev Videnskabernes Selskab, i hvis Hænder han lagde Fondets Styrelse, og efter Fundatsen var den første Opgave, det fik, at fortsætte og udvide det af ham stiftede Carlsberg-Laboratorium, der aldrig maatte skilles fra Bryggeriet. Det skulde dog ikke være nogen Læreanstalt, en »Brauschule«, men en udelukkende videnskabelig Anstalt for kemiske og fysiologiske Studier i de Retninger af Naturvidenskaberne, som havde særlig Betydning for Maltning-, Brygnings- og Gjæringsprocesserne, saaledes at disse Operationer kunde faa et saa fuldstændig videnskabeligt Grundlag som muligt. De derved vundne Resultater skulde dog ikke blot komme Carlsberg tilgode, de maatte ikke hemmeligholdes, de skulde offentliggjøres i Tidsskrifter, inden- og udenlandske, eller paa anden Maade, og fra Juli 1878 udkom da »Meddelelser fra Carlsberg Laboratoriet«, der strax vakte Opmærksomhed.

Artiklerne i dette Tidsskrift gik hurtigt over i Udlandets Tidsskrifter, der levende priste »den uegennyttige og store Fagmand«, hvis Storsind havde fremkaldt et saa betydningsfuldt Resultat. Det ovennævnte »Allgemeine Zeitschrift für Bierbrauerei« udsendte endda Artiklerne i Smaahefter »als Manuscript gedruckt« for dets Subskribenter; det vedblev hermed i sex Aar. Og da Direktøren for Bryggerskolen i Mödling Theodor von Gohren i Skolens Aarsskrift for 1878 med Sorg gjorde opmærksom paa, at der var Tilbagegang at spore i Østerrigs Ølindustri, pegede han paa Jacobsen som et lysende Exempel til Efterfølgelse. 1878 blev i det Hele et Ærens Aar for Jacobsen. Paa Verdensudstillingen i Paris samme Aar fik han Grand prix, og den samtidige Bryggerkongres dér bragte endnu paa Forslag af J. Puvrez-Bour-

geois, Redaktør af »Journal des brasseurs«, Jacobsen en hyldende Tak. Paa en Kongres to Aar efter i Bryssel blev han, skjøndt fraværende, valgt til Ærespræsident sammen med Bryggerne Eugène Velten i Marseille, Moritz Faber i Liesing ved Wien og Gustav Bergner i Filadelfia. Hæder og Ære strømmede ned over ham, og her kan endnu nævnes en hædrende Udtalelse til ham fra Louis Pasteur.

Samme Aar som Jacobsen ved Oprettelsen af Carlsbergfondet udtalte sin Taknemlighed overfor H. C. Ørsteds Virksomhed for at klargjøre det praktiske Livs Foreteelser i Videnskabens Lys, udkom den berømte franske Kemiker Louis Pasteur's epokegjørende »Études sur la bière« (1876). Hvor var der ikke i Bryggerierne kæmpet fortvivlede Kampe mod de uforklarlige og hemmelighedsfulde Gjærfernomener, der aldeles pludselig kunde gribe ødelæggende ind. Selv Carlsberg, der stod godt dækket ved sin gennemførte Renlighed og ved som Regel ikke at brygge i de farlige Sommermaaneder, hvad der gjorde, at det fra 1845 til 1883 ikke skiftede Gjær, havde lidt herunder; navnlig havde Aaret 1859-60 været et vanskeligt Aar. Jacobsen havde studeret Hermbstädts og Ballings Bøger, selvfølgelig uden Resultat, den daværende Litteratur vidste ikke Besked, Justus Liebig troede, at Gjæringen var en blot og bar kemisk Proces. Men da optraadte Pasteur og paaviste, at den hidtil saa uforstaaelige Gjæring skyldtes Gjærsvampes Livsvirksomhed, samt at Ølgjæren maatte og kunde beskyttes mod Luftens talrige og skadelige Mikrober, der navnlig i Sommermaanederne vare talrigt tilstede. Jacobsen betoges helt af den Genialitet, der bar Pasteurs Arbejde, og fuld af Beundring over de vundne Resultater ønskede han at kunne opstille hans Buste i Carlsbergs Laboratorium. Han henvendte sig til ham, bad om Tilladelse til at lade en Buste af ham udføre af hans berømte Landsmand Paul Dubois, og Pasteur bragte Jacobsen sin Tak bl. A. ved i 1879 at dedicere ham sin Bog »Examen critique d'un écrit posthume de Claude Bernard sur la fermentation«. Paa en sympatetisk Maade takker han her Jacobsen for Oprettelsen af Carlsberg-Laboratoriet, for det smukke Exempel paa Taknemlighed overfor Videnskaben, han herved

havde givet Alverdens ledende Industridrivende, og hylder ham endelig som den berømte Mand indenfor den evropæiske Bryggeriverden.

Paa denne Tid skete der en Forandring i Carlsberg-Laboratoriet. Forstanderen for dets fysiologiske Afdeling Rasmus Pedersen gik i 1879 over til Universitetet, og i hans Sted konstitueredes en Mand, hvis Virksomhed her snart skulde blive af den største Betydning, Plantefysiologen Emil Chr. Hansen, der efter en streng Ungdom sent var bleven Student og havde vundet Universitetets Guldmedalje ved et Arbejde over de danske Gjødningsvampe. Paa Anbefaling af Professor Japetus Steenstrup havde Jacobsens Søn anvendt ham ved det Laboratorium, han havde anlagt ved det af ham drevne »Ny Carlsberg«, og nu gik Emil Hansen fra dette mindre Laboratorium over til det store Carlsberg-Laboratorium. Samme Aar, han konstitueredes her, erhvervede han Doktorgraden ved en Afhandling om »Organismer i Øl og Ølurt«, og det var særlig Gjæringsorganismerne, han viede sit Studium. Han udfandt en Metode til Gjærcellernes Rendyrkning, der stod betydeligt over Pasteurs, og han paaviste, at Pasteurs »rene« Gjær vel var fri for Bakterier, men indeholdt en Blanding af forskellige Gjærsvampe, blandt hvilke nogle indvirkede uheldigt paa Øllet. Herefter var det hans Ønske at kunne komme til at gjøre et Forsøg i det Store med at brygge Øl ved Hjælp af en enkelt, virkelig ren Kulturgjærart, men her mødte han ikke den ønskede Imødekommenhed.

For Jacobsen stod Pasteur som Avtoriteten, der umuligt kunde overgaas. Han kunde ikke tro, at de »vilde« Gjærarter kunde fremkalde Sygdomme i Øllet, og heller ikke at en enkelt Gjærart var tilstrækkelig til at fuldføre den hele Gjæringsproces, saavel Hovedgjæringen i Gjæringskjældereren som Eftergjæringen i Lagerkjældereren. Skjönt Carlsberg-Øllet paa den Tid led af Kvalitetsmangler, var han dog af sidstnævnte Grund i stor Tvivl om, hvorvidt han turde imødekomme Hansens Ønske. Endnu i September 1883 skriver han til Kaptajn Kühle, der den Gang var i München, at han skal skaffe Carlsberg en ny Gjær fra et af de store Münchener-Bryggerier. Men da skete et Omslag. Jacobsen, der ved

fortsatte Forsøg havde faaet Syn for Sagn for, at de vilde Gjærceller kunde gjøre Øllet sygt, besluttede at forsøge den Hansenske Gjær, og nu blev første Gang i Verden en virkelig rendyrket Gjær anvendt som Paasætningsgjær i et Bryggeri. Det skete den 12 November 1883 paa Gamle Carlsberg. To stærke Naturer havde her staaet overfor hinanden, ingen af dem med Villighed til at böje sig i de ofte skarpe Brydninger, og trods det vundne Resultat kom de to Naturer aldrig til at staa hinanden virkelig nær. Hansen skriver lang Tid efter: »Carlsberg har altid været et uroligt og for os [Medarbejdere] tillige vanskeligt Farvand«, men desuagtet erkjender han Jacobsen som »vor store Berømmethed«. Jacobsen var efter Hansens sagkyndige Dom »ubestridelig sin Tids berømteste Brygger«, og med den rene Gjær for Öje skriver han anerkjendende: »Næppe noget andet Sted vilde man have bragt saadanne Ofre« som dem, Jacobsen nu bragte.

1883 var et stort Aar for Carlsberg-Laboratoriet. Fra begge dets Afdelinger udgik der i dette Aar epokegjørende Opfindelser, der bragte dets Navn saa vidt ud i Verden, som Videnskaben, de knyttede sig til, havde Dyrkere. Dets to Ledere samlede Berømmelse om sig, Johan Kjeldahl ved sin betydningsfulde Kvælstofbestemmelsesmetode og Emil Chr. Hansen ved sin her omtalte rene Gjær. Jacobsen sendte snart efter Prøver af denne rundt til en Række Bryggerier, og der blev nu Evropa over foretaget Prøve paa Prøve med Carlsberg-Gjæren, men — de faldt ikke alle tilfredsstillende ud, saaledes som det kom frem i Datidens Faglitteratur. Medens det i München udkommende »Zeitschrift für das gesammte Brauwesen«, paa hvis Titelblad der stod Navne som Dr. Karl Lintner, Dr. L. Aubry og Dr. Georg Holzner, med Begejstring sluttede sig til den, blev den bekæmpet af det berlinske »Wochenschrift für Brauerei«, der redigeredes af Dr. M. Delbrück og Dr. M. Hayduck. Ja dette Tidsskrift søgte i Begyndelsen af 1885 at slaa fast, at Carlsberg-Gjæren overalt var prøvet med uheldigt Resultat. Herimod tog Jacobsen selvfølgelig uden Tøven Ordet. Han sendte strax Tidsskriftet en Artikel — den er dateret den 18 Februar 1885 — og i den imødegik han kraftigt Dr. Delbrücks Udtalelser,

men ved Siden af at udtale sin levende Anerkjendelse af Carlsberg-Laboratoriets Fortjenester og af den rene Gjærsmukke Beskaffenhed blev Tidsskriftet dog ved sin Mening. Da Jacobsen i en omtrent samtidig Artikel i Münchener-Tidsskriftet kaldte alt Øl, der ikke tilvirkedes med ren Gjær, for »urent«, skriver det berlinske Tidsskrift: »Bisher var die gesammte Welt darin einig, dass der Geschmack des deutschen Bieres ein guter war, von dieser Überzeugung wird auch Hrr. Jacobsen nicht abbringen«. I det lange Løb fik Hr. Jacobsen dog Ret.

Sagen var, at der skulde Tid til, før det gik op for Bryggerverdenen, at saa vist som der kunde fremstilles ren Gjær med forskjellige Egenskaber, saa vist kunde den rene Gjær, der svarede til de Fordringer i Retning af Smag og Holdbarhed, der stilledes til f. Ex. Carlsbergs Øl, ikke passe for alle Bryggerier. Det gjaldt for de enkelte Bryggerier om at vælge den Art rene Gjær, der passede til de Egenskaber, der krævedes af deres Øl. Herefter maatte den fremkomne Modstand ganske selvfølgelig i Tidens Løb svinde. hvad den da ogsaa gjorde. Den rene Gjær gik sin stolte Sejrsgang og bar paa een Gang Hansens, Jacobsens og Carlsbergs Navne ud over Verden. Hvorledes Jacobsen personlig blev hyldet, kan ses bl. A. af følgende lille Begivenhed. Da han i Juni 1884 besøgte Bryggeren Johan von Götz i Okoczim ved Krakau, trak om Aftenen hele det store Bryggeris samlede Personale med klingende Spil op for ham, og i en med kraftigt Bifald fulgt Tale blev han hilst som Bryggerverdenens store »Altmeister«.

Da den østerrigske Brygger Franz Chodounsky i 1884 besøgte Gamle Carlsberg, fortæller han i sin Beretning herom, hvorledes han og hans Ledsager »mit ehrerbietigster Hochachtung« nærmede sig til det berømte Bryggeri »als zu unserm Mekka«, og om hvorledes de i Gjæringskjælderens overfor den rene Gjær »stumm neigten unsere Häupter vor dem Triumphe der Wissenschaft«. Jacobsen staar for ham som »ein strahlender Stern am Brauhimmel«, og det er for ham noget helt selvfølgelig, at »der deutsche Brauerbund« havde udnævnt denne »um die Kunst und Wissenschaft so hoch verdienten Mann« til Æresmedlem.

Af lignende Æresbevisninger modtog Jacobsen flere, f. Ex. fra »La société d'encouragement pour l'industrie nationale« i Paris, og om al den Ære, der ydedes ham, maa det siges, at den var fortjent, thi han var en altid ivrig og altid uegennyttig Arbejder med et stort Syn i sit Fags Tjeneste, ja han vedblev at virke saaledes ud over sin Død. Efter hans testamentariske Bestemmelse blev det ovenfor nævnte Carlsbergfond hans Arving, Bryggeriet Gamle Carlsberg blev Fondets d. v. s. Videnskabens Ejendom, og om den Maade, hvorpaa det skulde drives, bestemte han Følgende: »Ved Bryggeriets Drift skal det være det stadige Formaal uden Hensyn til den øjeblikkelige Fordel at udvikle Fabrikationen til den størst mulige Fuldkommenhed, saaledes at dette Bryggeri og dets Produkter altid kunne staa som et Mønster og ved deres Exempel virke til, at Ølbryggeriet her i Landet holdes paa et højt og hæderligt Standpunkt«.

Jacobsen fortjente det Verdensry, som samlede sig om ham. Han søgte ved sit ihærdige Arbejde at højne sit Erhverv og derigjennem at tilføre det Folk, han tilhørte, ny produktiv Kraft.

SPREDTE TRÆK.

Som vi ovenfor have set, blev der omtrent altid bygget paa Carlsberg. Bryggeriets stadige Trang til Udvidelse krævede det. Vi have ogsaa set, at Jacobsen paa Bryggeriets Vegne ikke i og for sig var glad herover. Men paa den anden Side er det lige saa sikkert, at selve det at bygge i høj Grad interesserede ham, han stod gjerne i Arbejde ved Tegnebordet. Det er derfor naturligt, at han, da der var Sikkerhed for, at Bryggeriet havde en Fremtid for sig, kunde ønske at flytte fra Broelæggerstræde til Carlsberg eller med andre Ord kunde ønske at bygge sig en Bolig her. Fra 1852 til 1854 opførte han da Carlsberg Hovedbygning, der maa betegnes som et ikke alene i Samtidens Øjne storslaaet og fint formet Hjem; det forsynedes, hvad der den Gang var sjældent, med et Varme- og Ventilationsapparat, og det dekoreredes kunstnerisk. N. S. Nebelong var Arkitekt, men til Grund laa Jacobsens Tal og Maal, og saavel Varme- og Ven-

tilationsapparat som den til Bygningen knyttede Vinterhave var helt igjennem Bygherrens eget Værk. Ved Værelsernes Dekoration var Jacobsen selvfølgelig ogsaa medvirkende. Væggene smykkedes med pompejanske Mønstre i dybe Farver, og hertil föjedes skjønne Værker af Thorvaldsen; Jacobsens Smag gik i klassisk Retning, han saa med Beundring op til den kun faa Aar för bortkaldte store danske Mester.

I Spisestuen fandtes foroven Thorvaldsens Alexanderfrise og nedenfor, indföjede i Væggene, Dagen og Natten samt fire andre thorvaldsenske Basrelieffer, og hertil kom senere Mesterens herlige Hebe, hugget i Marmor af den ældre Bissen, samt en ogsaa af denne Kunstner udfört Portrætbuste af Jacobsen selv; fra Paris hentede han endelig til denne Stue to pragtfulde Broncekandelabre. Af Malerier var der kun faa i Huset, efter hele dets Udstyrelse maatte det være saaledes; her skal kun nævnes, at hans Arbejdsværelse smykkedes med et af Marstrand malet Portræt af H. C. Ørsted. Udstyrelsen var et gennemfört stilfuldt Arbejde, der opövede mange unge Kræfter, og det Hele vakte höj festlig Stemning, naar Musiken tonede fra Galeriet og Lysene straaledede. En af Sönnens Venner fra Studenterdagene dvæler en Menneskealder senere med beundrende Glæde i Mindet om »det skjønne Hjem«, »det skjønne Eventyrhus«, og saa var det den Gang endnu ikke helt fuldendt. Først 1876 byggede Jacobsen den skjønne græske Søjlegaard til, som han, underligt nok forresten, kaldte Pompeji.

Beskedent opdragen og tarveligt vant var Jacobsen hele sit Liv igjennem en nöjsom Mand. Der var til daglig kun to Retter Mad paa hans Bord. Men derfor faldt det dog ganske naturligt, at hans Hjem maatte være et smukt og festligt Hjem, ti han yndede til Tider at kunne give Fester, skjønne og straalende Fester. Ikke saaledes at forstaa, at han søgte den første den bedste Lejlighed til at gjöre Fest, f. Ex. naar en eller anden Berömthed besøgte Kjöbenhavn. Forholdet var helt anderledes. Hver Fredag var der aabent Hus paa Carlsberg, men Kredsen, der her kom sammen — hvorm i et senere Afsnit — var forholdsvis fast og oversteg som Regel ikke et Antal paa 16 à 18 Per-

soner. Saa samlede Jacobsen ogsaa et Par Gange om Aaret en Del betydelige Mænd, Politikere, Handelsmænd, Kunstnere og Videnskabsmænd; han har set f. Ex. baade Bournonville og Gade i sit Hus og Höyen, der en Gang i et Takkesvar for en Indbydelse skriver, at han kom gjærne, men i Frakke, da han aldrig gik kjoleklædt. Herudover kunde der endelig ogsaa holdes Fest paa Carlsberg, men der skulde en særlig Anledning dertil. Da Mlle van Zandt i September 1881 optraadte paa det kongelige Teater, fandt der en saadan Fest Sted. Men det var ikke, fordi hun gjæstede Kjøbenhavn og her vakte ogsaa Jacobsens Beundring ved sin Sang, sin Mimik og hele dramatiske Fremstilling, men fordi en af hans udenlandske Venner havde anbefalet hende til ham. Under disse Forhold blev han derfor kjed af det, da en pludselig Öjenbetændelse syntes at skulle hindre ham i at kunne give Festen. Han skrev strax herom til det kongelige Teaters Chef, Kammerherre Fallesen, for at denne ikke, i Tillid til den trufne Aftale, skulde hindre andre Arrangements for Dagen, Alt gik imidlertid efter Ønske. Frøken van Zandt blev fejret paa Carlsberg.

Og det blev f. Ex. ogsaa Pasteur, da han i 1884 kom til Kjøbenhavn som Medlem af den internationale Lægekongres, der den Gang blev holdt her. Som tidligere nævnt beundrede Jacobsen Pasteur, og det er derfor helt naturligt, at han paa enhver Maade søgte at hylde ham. Pasteur boede som hans Gjæst paa Hotel d'Angleterre i en Lejlighed med Salon, Arbejdsværelse, Sovekammer og Paaklædningsværelse, og til hans Ære gav Jacobsen en Middag paa Hotellet, hvor han samlede Kongressens franske Medlemmer med dens svenske, norske og danske. Han skriver i et Brev, at han vil bede Pasteur om at føre den svenske Professor Retzius' Frue tilbords og Professor Japetus Steenstrup om at føre den unge Fru Pasteur. Pasteur's Søn var den Gang Legationssekretær ved det franske Gesandtskab her i Byen. Og saa kom endelig faa Dage efter denne Sammenkomst Festen, som Jacobsen gav for ham paa Carlsberg.

Som det heraf vil fremgaa, generedes Jacobsen ikke af de fremmede Sprog. Hans rige Evner gik ogsaa i den Retning.

Da tysk Litteratur hørte til hans Ungdoms Yndlingsstudier, var han godt hjemme i Tysk, og da vi have hørt, at han i 1855 forhandlede med James Simpson i London ligesom senere her i Byen med de engelske Ingeniører, der anlagde Københavns Gas- og Vandværk, er det jo givet, at han ogsaa kunde udtrykke sig paa Engelsk, skjönt hans Færdighed i Brugen af dette Sprog skal have været mindre. Hvad derimod Fransk angaar, gjorde han sig stor Umage for at mestre dette Sprog. Da han i 1868 tager Timer i Fransk og i Pinsedagene ikke sysselsættes med den sædvanlige Stil til sin Lærer, skriver han et langt fransk Brev til en fransk-interesseret Dame, der hørte til Carlsbergs nærmeste Omgangskreds, hvori han meget karakteristisk skriver: »Ce n'est pas mon plaisir de chômer, comme vous le savez — c'est la mort — et il faut par consequent que j'écrive aujourd'hui un thème comme à l'ordinaire à Vous Madame, si Vous daignez l'accepter«. 1874 skriver han hjem fra Paris: »Min franske Passiar kom i meget god Gang i Straszbourg, hvor jeg var samlet med Ehrhards Familie . . ., hos Tourtels talte jeg i 3 Dage Fransk, hvorved jeg gjorde mærkelige Fremskridt, ligeledes hos Hr. og Madame Lefebre i Reims«.

Dette Brev begyndte han forøvrigt saaledes: »Me voila à Paris, la ville des villes, toujours fascinante, éblouissante! la ville de beauté, d'élégance, de luxe, de l'esprit. Jeg vilde gjerne blive ved med at skrive Fransk, men det vil i Længden gaae for langsomt, jeg fortsætter derfor paa Dansk«. Han befunder sig, som der heraf vil ses, vel i franske Omgivelser, han ser op til den franske Aand og Kultur. 1879 tager han i Paris Timer hos en fransk Dame, og i det Hele stod han i den længste Del af sit Liv alt Fransk langt nærmere end det Tyske. Da han i 1884 paa sin Rejse hjemad kom fra Frankrig ind i Tyskland, hvor han i Ulm paa Grund af en Sangerfest kun kunde opnaa et maadeligt Tagkammer og havde en dræbende Tur fra denne By til Nürnberg, skriver han: »Nu skal jeg igjen i Arbejde i Bryggerierne, og saa er jeg atter i godt Humeur, selv mellem Tyskerne«.

Han arbejdede altid paa sine Rejser, som man nærmest kan sige, at han forcerede igjennem. Da han i Sommeren 1869 med

sin Hustru og to til Carlsberg knyttede unge Damer var i Paris, hvor der den Gang var meget varmt, skriver han til sin Ven Boghandler Th. Lind i Kjøbenhavn: »Vi maa fremfor Alt undgaa Overanstrengelse; ved »vi« tænker jeg naturligvis ikke paa mig selv, thi jeg higer efter at spænde Buen til det Yderste, men hvad jeg i den Henseende maa renoncere paa à l'heure qu'il est, det haaber jeg at kunne realisere, naar jeg til næste Foraar — forhaabentlig — rejser alene til England«. Paa hans sædvanlige Rejser, hvor han kun havde sig selv at tage Hensyn til, blev hver Time, hver Minut udnyttet. Fra Kl. 7 Morgen foretog han tilfods sine Exkursioner rundt i den paagjældende By; efter et let Morgenmaaltid nød han Intet, før han langt ud paa Eftermiddagen spiste til Middag, hvorefter han søgte til et Teater eller en Koncert. Saaledes var hans Skik, til han først efter at have passeret de Halvfjers begyndte at føle, at han ikke var helt ung længer. Et i saa Henseende oplysende Brev skal her citeres.

Den 27 Juni 1884 skriver han hjem fra Turin: »Hvor det dog er kjedeligt at fornemme, at man virkelig er bleven gammel! Det kan ikke hjælpe, at alle mine Venner stadigt fortælle mig, at jeg endnu er ganske ungdommelig, thi Kjendsgjerningerne vise det Modsatte. I Sindet synes jeg selv at være temmelig ung, men de physiske Kræfter ældes kjendeligt. Tidligere har jeg paa Rejser kunnet bruge mine Ben fra den tidlige Morgen til Midnat, men det er forbi, især her i Varmen, som dog ingenlunde er høj (22° R. i Skyggen som Maximum), og Luften er deilig reen og aldeles ikke trykkende. De 2 foregaaende Dages Reise fra München og hertil var meget interessant, især den deilige Bjergnatur i Tyrol og Gjensynet af Verona, hvor jeg kun havde Formiddagstimerne igaar til at gennemløbe den vigtigste Deel af Byen, hvori jeg opsøgte og fandt alle de Steder, som jeg for 40 Aar siden havde glædet mig over og indprentet mig, men det var varmt og kostede Sved, og Reisen fra Verona her til Turin i en fuldpakket Coupé var ogsaa varm. Da jeg kom hertil i Aftes Kl. 7^{1/2}, skyndte jeg mig at spise lidt og gik derefter til den store Udstilling, hvor der i Aftes var en glimrende electrisk Udstilling, som jeg længtes efter at see. Jeg

havde iforveien grundigt studeret Kortet over Byen, og mente, at jeg var fuldkommen orienteret, og at Udstillingen ikke var langt borte; men jeg blev ved denne Lejlighed, ligesom oftere, skuffet af de smaa Kort, hvorpaa alle Afstande synes saa ringe. Dertil kom, at jeg ved et Hjørne er drejet af i den forkerte Retning — jeg kunde ved Lygteskin ikke forstaa det lille Kort og jeg kunde sige som Leporello: »I Mørke og i Maaneskin har jeg ei lært at læse« — og saaledes kom Pokker i Vold i den modsatte Ende af Byen. Jeg var derfor aldrig naaet til Udstillingen og maaske havt ondt nok med at komme hjem igjen til Hotellet, dersom jeg ikke havde kunnet opfriske saa meget af min Kundskab til det Italienske fra 1862, at jeg kunde tale (endog overraskende godt) med nogle Italienerne, som jeg traf i de temmeligt øde Gader Kl. 9. Det var en lang og varm Tour, før jeg naaede Udstillingen, og jeg var da dygtig træt, men da jeg kom ind og saa hele den straalende og indholdsrige electricke Udstilling, blev jeg selv electriseret og glemte Trætheden. Da Udstillingen sluttede Kl. 11, tog jeg en Droschke, som kjørte mig til Hotellet. Jeg var da ikke synderlig træt, men Kræfterne vare overspændte, og det varede flere Timer, før jeg kunde sove. Jeg stod dog som sædvanlig paa Rejsen op Kl. 7 i Morges, men fandt det dog raadeligt at tøv lidt med at begynde Vandringen og benyttede derfor Morgentimerne til at skrive et Brev til min Kone og til at læse italienske og franske Aviser, hvorpaa jeg gik ud Kl. henved 11, men saa travede jeg ogsaa uophørlig omkring i dygtig Varme, til jeg Kl. 6¹/₂ gik til Table d'hote. Derefter vilde jeg igjen i Aften Kl. 8 være kjørt til Udstillingen, men saa fornåm jeg, at jeg var saa træt, at jeg maatte blive hjemme (fra Kl. 8!) og benytte Resten af Aftenen til at læse Aviser og skrive dette Brev«.

Fra Turin gik han til Lyon og derpaa til Genf, hvorfra han den 6 Juli med godt Humør beretter om, hvorledes de Rejsende fra den nævnte franske By, der betragtedes som kolerasmittet, bleve desinficerede. De blev førte ind i en større Hal, hvor de hver for sig indsattes i en Trækasse, i hvis Laag et rundt Hul, der stoppedes tæt med en Serviet, sluttede om den Paagjælden-

des Hals, medens en i Kassen anbragt Spand udviklede en meget stærk Klordamp. »En kjedelig Historie«, skriver han »men ogsaa komisk«. Ved at se Hovederne af saa mange Herrer og Damer med fortrukne Ansigter stikke op af Kasserne, mindedes han de Bure fra Inkquisitionens Tid, han havde set i forskellige Museer, og kunde ikke bare sig for at le, men — »Damerne foragedes ikke lidt over mit muntre Lune«.

Som man heraf vil se, var han stærkt oppe paa sine Rejser. Han vilde se Alt, være med i Alt. Hvorledes han saa og studerede i Bryggerierne, han besøgte, er nævnt ovenfor, og det er ganske i Overensstemmelse hermed, at han efter paa en af sine første Rejser i Begyndelsen af Fyrreerne i Altona at have set en godt konstrueret Bryggervogn (Bomvogn), indførte den her. Det kan da ogsaa i denne Forbindelse nævnes, at han er den Første, der her indførte Sifoner. Da han paa en Rejse i 1865 havde set Mineralvand blive udskjænket af Sifoner, begyndte han strax efter sin Hjemkomst at anlægge en Mineralvandsanstalt med Sifonfyldning, og det var ham en Glæde at kunne omsende en Samling fyldte Sifoner til sine Venner.

Paa sine Rejser betragtede han sig altid som den, der skulde udføre et Arbejde. Men derfor kunde han, naar det skulde være, godt optræde som grand seigneur. Det synes imidlertid, som om han, i alt Fald med Hensyn til Bolig, første Gang gjorde det 1874 i Paris. Her fik han i Grand Hôtel en pragtfuld Lejlighed ud til Placé de l'Opera, udstyret med kostbare Spejle, Gardiner og Tæpper. »Jeg blev i det første Öjeblik«, skriver han, »lidt forlegen ved at see mig i al denne Herlighed, men jeg fattede mig hurtigt, og da jeg efter Sædvane skulde opgive mit Navn, Stand osv., fandt jeg det mest stemmende med de locale Forhold at skrive: »J. C. J. de Carlsberg, Capitaine«. Da jeg saaledes er bleven en fornem Mand, retter jeg saa vidt muligt min krumme Ryg og kneiser, saa godt jeg kan, med en fornem nedladende Mine«. Men han var hverken fornem eller nedladende, naar han paa sine Rejser opsøgte unge Venner, der studerede i Udlandet, og paa bedste Maade tog sig af dem. Det gjorde han saaledes det her nævnte Aar i Paris overfor nuværende Professor Johannes

Steenstrup og 1884 i München overfor den unge Maler Poul Vogelius, en Søn af Carlsbergs tidligere Inspektør Brygger A. Vogelius.

Jacobsen var her som altid i lignende Forhold en vennesæl Mand. Men Verden kjendte ham selvfølgelig mest som den viljestærke, myndige Mand, og der er sikkert oftere blevet regnet med disse Egenskaber hos ham. 1870 valgte Regeringen ham til Medlem af de sjællandske Jernbaners Kontrolkomite, hvad han var til 1880, ligesom han i 1871 blev gjort til Medlem af Komiteen for den nye botaniske Haves Anlæg; og det sidste Sted i alt Fald var der ikke saa lidt Strid og Splid, som der skulde skjæres igjennem. Men forøvrigt maa det siges, at han besad andre Egenskaber, der i fuldeste Maal gjorde det naturligt, at han fik Plads i denne Komite. Han var i høj Grad haveinteresseret og havde megen Bygningssans, hvad der overfor de Væxt-huse, der skulde opføres, havde Betydning. Haven paa Carlsberg, der blev anlagt et Par Aar, før han begyndte paa Hovedbygningen her, havde han forsynet med en udsøgt Samling sjældne, smukke og kostbare Væxter, baade Træer og Planter, og hvor ivrigt han gik op i Arbejdet hermed, kan ses af et Brev fra ham til Frans Djørup i 1850. Han begyndte paa det den 26 April, men fik det først fortsat den 1 Maj. »Jeg har havt saa travlt med min Have i de sidste Dage«, oplyser han, »at jeg ikke har havt Ro til at skrive«. »Dansk Havetidende« omtaler i 1860 med Beundring Haven paa Carlsberg; det nævnes her bl. A., at den næst efter Haven paa Gjorsløv er den Have i Danmark, der ejer den største Samling koglebærende Træer og Buske. Og hvad hans Bygningssans angaar, da kan den, som alt ovenfor antydet, dokumenteres paa mange Maader.

Hans Ungdoms Interesse for matematiske Studier gjorde ham til en dygtig Konstruktør og Beregner. Om det af ham i 1852 til Carlsbergs Hovedbygning konstruerede Varme- og Ventilationsapparat forfattede han i 1876 en Beskrivelse til den hygiejniske Kongres i Bryssel, og i denne af de fornødne Tegninger ledsagede Beskrivelse findes en glad Bemærkning om, at det snart 25aarige Apparat stadig fungerede fortrinligt. Da Carlsberg

Bryggeri i 1867 gjenopførtes efter Branden, anvendte han de til hans Forundring hidtil her i Landet kun lidet anvendte Jernbjælker, om hvis Brandsikkerhed, Styrke og almindelige Brugelighed han i 1870 skriver en Artikel i Industriforeningens Kvar-
talsberetninger. Han konstruerer selv sine Gjærings- og Lagerkjældere, og er gjerne villig til at hjælpe Andre til ogsaa at faa gode Kjældere, saaledes Brygger Vogelius, da Bryggeriet i Rahbeks Allee i Begyndelsen af Firserne gik over fra Hvidtølsbryggeri til Bayerskølbryggeri. Jacobsen havde imidlertid mere end tekniske Konstruktionsgaver; der boede en Skjönhedstrang i ham, der krævede, at Bygningerne, han havde at gjøre med, ikke alene skulde være hensigtsmæssigt, men ogsaa skjönt byggede. I den Retning kunde han ogsaa tegne. Efter hans Moders Død gav han Tegning til den Gravsten, der nu staar op mod Muren ved hans Forældres Grav paa Assistenskirkegaard. Konturen af et græsk Tempel danner Rammen om Stenens Indskrift. Hvorledes han deltog i Arbejdet, da Hovedbygningen paa Carlsberg opførtes (1852-54), er nævnt ovenfor, og 1875 byggede han til Kogsbølle efter egen Tegning en Bolig (Carlsbergvej Nr. 16) af Faxesten, hvorfor den da ogsaa blev kaldt Faxehus. Men det Ypperste, han paa dette Omraade har frembragt, er (1876) den ovenfor nævnte græske Søjlegaard, til hvilken han med fin Forstaaelse af den doriske Stil selv gav Tegning indtil den mindste Enkelthed. Det var herefter nok saa naturligt, at Jacobsen i 1883 blev Tilforordnet ved Statens Kunstsamlinger med Stemmeret ved Anskaffelse af Kunstværker¹⁾, som at han i 1871 blev Med-

¹⁾ Som saadan var han vistnok Skyld i, at Krøyer's Billede »Musik i Atelieret« (1886) ikke blev kjøbt til Statens Samling, og Grunden, hvorfor han modsatte sig Kjøbet, er karakteristisk for hans Kunstsyn. Der var perspektiviske Fejl i Billedet, og Malerier, der syndede mod, hvad han betragtede som Malerkunstens A-B-C, vilde han ikke stemme for. Han stod fast paa sin sikre matematisk-exakte Grund, men elskede paa den anden Side varmt Alt, hvad der tiltalte ham som Kunst. Da han efter Kristiansborgs Brand saa Thorvaldsens Alexander-Frise hænge paa de levnedes Mure, maatte han nødvendig gjøre Sit til at bevare Kunstværket. Med Vilh. Bissens Hjælp fik han det undersøgt og nedtaget. De af Branden ødelagte Steder lod han paa sin Bekostning sætte i Stand, og naar det da igjen kan komme til at smykke det paany opførte Slot, skyldes det hans store Kjærlighed til Thorvaldsens Kunst.

lem af Komiteen for den botaniske Have, hvor det jo ikke alene gjaldt om at faa Haven anlagt som Have, men ogsaa om at faa de fornødne Væxthuse m. m. opførte.

1857 var der bleven nedsat en Komite til Overvejelse af botanisk Haves Flytning fra Gammelholm, hvor den umulig kunde forblive, naar Kvarteret skulde bebygges, og i 1866 blev Komiteen til Løsning af de mødende økonomiske Spørgsmaal forstærket med bl. A. Professor juris. J. Gram som Formand og Universitetets Kvæstor. Denne Komite udarbejdede en Plan, efter hvilken Haven skulde flyttes til Glaciet langs med Gothersgades Fortsættelse. Men da denne Plan i 1870 kom frem, gav den Anledning til stor Strid. Der var dem, der vilde have Haven flyttet ud i Forbindelse med Landbohøjskolens Anlæg, og der var vedblivende Strid, selv efter at Rigsdagen paa Finansloven for 1871-72 havde bevilget det første Beløb til Havens Flytning til Glaciet. Efterat denne Bevilling var given, var det, at Jacobsen blev Medlem, og Komiteen bestod paa denne Tid af Professorerne Japetus Steenstrup, Johan Lange, A. S. Ørsted og J. Gram — de to første havde været Medlemmer fra 1857 — samt af Kvæstor, Kammerraad L. V. Gede og botanisk Gartner Th. Friedrichsen, hvortil lidt senere som Tilkaldte (muligvis paa Foranledning af Jacobsen) kom Gartnerne H. Flindt og Tyge Rothe. Spørgsmaalet, om hvem der skulde staa i Spidsen som Formand, kom strax op, da Professor Gram laa syg og snart efter døde. Professor Lange, der var Direktør for den botaniske Have, gik ind paa midlertidig at fungere, men da han paa Grund af sit svage Helbred maatte rejse til Udlandet, faldt det i Jacobsens Lod at fungere som Formand, hvad der var ganske naturligt, da han stod som Formand i et Underudvalg, der væsentlig afgjorde alle forekommende Spørgsmaal. Man ønskede dog vedblivende en fast Formand, og saa udvirkedes, at Kultusministeriet i December 1871 hertil udvalgte Professor J. Nellesmann, men allerede i September det følgende Aar traadte han tilbage, hvorom Komiteen, førend den officielle Meddelelse fra Ministeriet forelaa, fik en mindre formel Meddelelse fra Nellesmann selv, nemlig paa Omslaget om en cirkulerende Sag. Jacobsen ironi-

serer herover i et Brev til Steenstrup, »Meddelelsens Form er noget usædvanlig og mindre correct, end man kunde vente af en juridisk Professor«.

Der synes at have udviklet sig et spændt Forhold mellem de to Mænd; i en vigtig Sag stod de helt modsat. Da Kjøbenhavns Kommune mente det nødvendigt at udvide Øster Voldgade til en Boulevard, ønskede den dertil at faa 7880 □ Meter (20,000 □ Al.) af det Areal, der var udlagt til den nye botaniske Have, mod at give Erstatning til den paa Hjørnet af Sølvgadens Forlængelse og Farimagsgaden. Dette Magelæg kom i Stand, men nu opstod indenfor Komiteen det Spørgsmaal, om det ikke burde være det Areal, som herved erhvervedes paa Hjørnet af Sølvgade og Farimagsgade, der skulde reserveres til den fremtidige Benyttelse, som Konsistoriet havde reserveret 11,800 □ Meter (30,000 □ Al.) til af det oprindelige Areal paa Hjørnet af Gothersgade og Farimagsgade; Haven vilde ved at inddrage disse 11,820 □ Meter og kun reservere Konsistoriet de sidst tilkomne 7880 □ M., voxte med c. 3900 □ M. Denne Ordning ønskedes af Jacobsen, medens Nellemann paa Konsistoriets Vegne var stærkt imod den; Sagen kom da ind for Ministeriet, men dette gik ikke med Konsistoriet. Jacobsen sejrede med andre Ord, og saa udtraadte Nellemann af Komiteen, som det hedder, »efterat Spørgsmaalet om Havens Grænser var afgjort«.

Saa stod da Komiteen paany uden Formand, hvad dog ikke gjorde meget. Underudvalget med Jacobsen i Spidsen holdt Alt gaaende, og heri skete ingen Forandring, da Professor Johan Lange indvilligede i at modtage Valg som Formand, Tyngdepunktet laa i Underudvalget, og Jacobsen var ikke ængstelig for at sætte sin egen Personlighed ind. Da der fra een Side i Komiteen ønskedes en Mur som Hegn om Haven ud imod Farimagsvejen, for at man paa Muren kunde faa Espalierplanter, modsatte Jacobsen sig det murede Hegn, saa snart han blev opmærksom paa, at Hensynet til Espalierplanterne kunde blive farligt for de høje Trær, han ønskede som »en malerisk Baggrund for de lyse Glashuse« mellem disse og Havens Grænse til denne Side. Han vilde under ingen Omstændigheder gaa ind paa her

at »ofre det Skjønne for det Nyttige«, og saa skriver han under 17 September 1871 i en udførlig Henvendelse til Komiteen: »Jeg haaber, at denne min Opfattelse af hele Hegnsspørgsmaalet, som jeg troer i alt Væsentligt falder sammen med Dhrr. Flindts og Rothes, ikke skal staa i Strid med Komiteens Flertal, thi dersom der ikke i denne Henseende er Overensstemmelse i Anskuelserne, maa jeg beklage, at det i saa Fald vil være mig umuligt længere at deeltage i Komiteens Virksomhed«.

Jacobsen kom ikke til at udtræde af Komiteen, hvis Arbejde han vedblivende fik Anledning til at fremme af al Magt. Da der i April 1872 udbrød Strike mellem Københavns Murere, en Bevægelse, der i Maaneden efter førte til det store Sammenstød paa Nørrefælled, Louis Pio's Fængsling o. s. v., skrev han under 18 April i Harmen over, at de Mursvende, der ikke vilde svigte Arbejdet i den botaniske Have, bleve forfulgte og korporligt mishandlede, et nærmest voldsomt Brev til Politidirektør Crone, hvori han forlangte, at de paagjældende Svende skulde beskyttes. »Uden en saadan Beskyttelse fra Politiets Side vil den nuværende lovløse Tilstand, som fra Dag til Dag bliver forværret, sikkert antage endnu større Dimensioner«, og han fortsætter: »Skulde Politiet mod Formodning ikke se sig i Stand til at skaffe disse Folk den fornødne Sikkerhed, vil det for botanisk Haves Vedkommende blive nødvendigt, at man selv uden Ophold organiserer en Sikkerhedsvagt, som kan beskytte Arbejderne saavel paa Byggepladsen som paa Vejen til deres Hjem«. Tilsidst oplyser han, at Justitsministeriet vil faa tilsendt en Gjenpart af hans Skrivelse.

Et saa hvast Angreb fik selvfølgelig et hvast Svar, men det viser tydeligt, med hvilken mægtig Energi han tog sig af det Arbejde, han stod i Spidsen for. Og han stod virkelig i Spidsen for det, skjönt han absolut ikke vilde være Komiteens Formand. Da Universitetet i Juni 1879 fejrede sit firehundredaars Jubilæum, sendte han det som sin Hilsen et smukt udstyret Skrift, »Beskrivelse af Væxthusene i Universitetets botaniske Have i København. Med Oplysninger om Havens Anlæg og Ordning i 1871-1874«. Skriftet var udarbejdet af ham og Tyge Rothe.

Heri gjøres der indledningsvis Rede for, af hvem Komiteen bestod, og det oplyses med Hensyn til Byggearbejderne, af hvilke Haandværkere de bleve udførte, men der nævnes ikke et Ord om Bistand af nogen Arkitekt. Og dog har der til at begynde med foreligget forskjellige Bygningstegninger, forfattede af Etatsraad Chr. Hansen, men det ses ogsaa, at en Del af disse Tegninger ere blevne stærkt kritiserede af Jacobsen, saaledes i en Skrivelse af 18 Juli 1871, hvori han udtaler, at den af Hansen projekterede Museumsbygning hverken er skjøn eller hensigtsmæssig indrettet, hvilket efter Jacobsens Mening »nærmest har sin Grund i, at han ikke har turdet afvige fra den traditionelle Regel, at Skillerum bör hvile paa Skillerum, men jeg antager, at denne hans Betænkelighed vil kunne fjærnes, naar han overbeviser sig om, hvorledes man med fuldkommen Tryghed kan bygge paa Jernbjælker«.

Der kom imidlertid ingen Tryghed i Forholdet mellem Hansen og Komiteen, i Juli 1872 anmoder Hansen om at maatte ophøre med at arbejde for den, og under 4 August s. A. gaar Komiteen ind herpaa med Tak for den Bistand, han hidtil havde ydet den. Det kom altsaa i de høfligste Former til et Brud, og her har muligvis Hensynet til Væxthusene spillet Hovedrollen. Det er sikkert, at Jacobsen har haft afgjørende Indflydelse paa den Form, de endelig fik. I hans ovenfor nævnte Skrivelse af 17 September 1871 angaaende Havens Hegn ud imod Farimagsgade siger han, at han er gaaet ud fra høje Træer som Baggrund »ved Udarbejdelsen af Skizzerne til Væxthusene«, og at han »ikke vilde have spildt et Öjeblik paa dette Arbejde«, hvis han ikke havde troet, at Forudsætningen, han gik ud fra, vilde blive fastholdt. Atter og atter beskæftiger han sig med disse Væxthuse. Han udarbejder i August s. A. en Skizze til Varmeapparatet i dem, og Beregningerne over det Sne- og Vindtryk, de maatte indrettes efter, og som udførtes af Professor C. Hummel, gik han korrigerende igjennem. De Væxthuse, der endelig fremstod, bleve efter Sigende noget helt Andet end de Væxthuse, der laa Tegning til, da Jacobsen indtraadte i Komiteen, saa det tör trygt siges, at den hensigtsmæssige Indretning, den fortræffe-

lige Konstruktion og den skjønne Form, der er et saa stort Fortrin ved dem, udelukkende er Jacobsens Værk, eller med andre Ord at skulde der i den af ham udgivne Beskrivelse have været nævnt en Arkitekt, maatte det have været ham selv.

Den 1 Juni 1874 afleverede Komiteen den færdige Have, og nogen Tid før havde Jacobsen til Komiteens Medlemmer med et Cirkulære omsendt en af ham forfattet Beretning til Universitetet om det nu endte Arbejde. Paa dette Cirkulære skrev Professor Japetus Steenstrup: »Idet jeg her tilføjer mit »læst« paa denne Omgangsskrivelse, kan jeg ikke Andet end tillige udtrykke min Tak og Erkjendtlighed til den ærede Formand for Bygningskomiteen for det nye Vidnesbyrd, som han herved har givet os om hans lige saa utrættelige som dygtige Ledelse og Afslutning af vort Foretagende«. Da det sikkert tør antages, at denne Udtalelse kan betragtes som en Udtalelse fra den samlede Komite, endte altsaa denne til Tider ganske stormende Sag i den bedste Forstaaelse.

Det var imidlertid ikke alene Arbejde, han nedlagde i den botaniske Haves Anlæg, han skjød ogsaa Penge til. Havens Forøgelse med 3940 □ Meter og Væxthusenes Indretning, saaledes som han ønskede dem, krævede selvfølgelig Tilskud, naar de paa Finansloven bevilgede Midler ikke maatte overskrides, og Jacobsen tilskjød, sikkert med Glæde, næsten 18,000 Kr.; det var jo Samfundet, der fik Gavn og Glæde heraf, ligesom af de Penge — et lidt større Beløb — som han anvendte paa at forsyne det kongelige Teaters Foyer med en Række Marmorbuster, en Sag, der ogsaa paa sin Maade viser hans udholdende Energi.

Den 15 Oktober 1874 spilledes der første Gang paa det nye kongelige Teater, der dog endnu ikke var helt færdigt, bl. A. havde Foyeren ved Loggiaen ud imod Kongens Nytorv endnu ikke faaet sin endelige Dekoration. Et halvt Aars Tid før havde Jacobsen lovet at ville smykke den med Marmorbuster af de dramatiske Forfattere Holberg, Ewald, Wessel, Øhlenschläger, Heiberg, Hauch og Henrik Hertz, af Skuespillerne Ryge, Lindgren og Fru Anna Nielsen samt af Komponisterne Weyse og

Kuhlau, i Alt tolv, dog paa Betingelse af at Salen fik en alvorlig Dekoration, der passede til Busterne. Han havde gjort Tilbudet i det ved Teaterloven af 18 Juni 1870 oprettede Bedømmelsesudvalg, der bl. A. skulde være medbestemmende ved Anvendelsen af de private Tilskud til Teaterets kunstneriske Udsmykning. Jacobsen var Medlem af dette Udvalg, for hvilket Redaktør Carl Bille stod som Formand.

Jacobsens i Udsigt stillede store Gave var imidlertid ikke bleven modtagen med udelt Tilslutning. Den konstituerede Teaterchef, Konferensraad A. Linde, udtalte i Juni 1874, at den vilde berøve Teateret en ikke ganske ringe aarlig Indtægt, idet den vilde umuliggjøre, at Rummet udlejedes til Konditori. Der blev imidlertid ikke taget Stilling imod den Jacobsenske Gave, för Statsrevisor Fischer blev Kultusminister, ja Jacobsen troede tværtimod at være i god Overensstemmelse med Teateret og havde alt bestilt Busterne. Under 8 Juni 1876 udtalte Fischer sin Anskuelse saaledes: »Ministeriet skjønner ikke rettere, end at den store Trængsel i Forfriskningslokalerne vilde hæves og større Indtægt indvindes, hvis den store firkantede Foyer blev udlejet til Konditoren i Forbindelse med Loggiaen og Buffeterne, især hvis det — hvad jeg ikke vilde modsætte mig — lod sig gjøre at bortleje Lokalet saaledes, at det kunde benyttes udenfor Forestillingstiden«, f. Ex. i Sommertiden. Først herved vilde Loggiaen efter Ministerens Mening komme til sin rette Benyttelse. Inden han tog nogen Bestemmelse, vilde han dog høre Bedømmelsesudvalget, Ministerens Skrivelse er rettet til det, og Udvalget henholder sig i sit Svar af 31 Juli ganske til et medfølgende Brev af 30 Juli fra Jacobsen til dets Formand.

Jacobsen gennemgaar i dette Brev Sagens Historie og viser, hvorledes han har maattet tro at være i Overensstemmelse med Ministeriet. Teaterets Arkitekter havde faaet Paalæg om at ændre deres oprindelige Plan til Salens Dekoration, hvad de derpaa havde gjort, ja de havde desuden leveret Tegning til de Piedestaler, Busterne skulde anbringes paa, samt sammen med Jacobsen og Billedhuggerne Vilhelm Bissen og Th. Stein, hos hvem Busterne og Piedestalerne vare blevne bestilte, aftalt Busternes

Plads. Han kunde ikke tro, at denne Foyer, om hvilken der stadig var sagt, at den skulde være Teaterets »festsmykkede Salon«, »Teaterets Festsal«, kunde udleveres til Beværtning med Øl og Brændevin istedenfor at være Mellemakternes Samlingsplads for et elegant klædt Publikum. »Beværtning med skummende Ølkrus og knaldende Sodavandsflasker o. s. v.« kunde umuligt foregaa i et Lokale, hvor Damer færdedes i elegant Toilette, og i Sammenhæng hermed bemærkede han, at hvis man »navnlig udelukkede Øllet« fra Buffeterne ved Siden af Foyeren, vilde de to smaa Kabinetter sikkert være store nok, en Ølrestaurant burde udelukkende henlægges til Beværtningen i anden Etage. Forsaavidt Udvalget, til hvilket hans Skrivelse var rettet, var enig med ham i disse Betragtninger og altsaa med ham beklagede den uhyggelige Tilstand, Foyeren nu igjennem to Aar havde vist sig i, vilde han imidlertid fremsætte et Forslag, der muligvis kunde fjærne bestaaende finansielle Hindringer, og saa skriver han: »Under Forudsætning af, at Teaterbestyrelsen finder det rigtigt at paabyde, at Beværtningen i de smaa Kabinetter ved Foyeren indskrænkes til egentlige Konditorsager med absolut Udelukkelse af Øl, Smørebrød, Sodavand paa Flasker o. desl., og at den forhindrer, at selve Foyeren benyttes til Beværtningslokale, tilbyder jeg at yde et Bidrag af 20,000 Kr. til en smagfuld Udsmykning af den firkantede Foyer efter en af Bedømmelsesudvalget approberet Plan samt at skjænke de ovennævnte 12 Buster med Piedestaler, Alt paa den Betingelse at Teaterbestyrelsen forpligter sig til at tilbagebetale den nys nævnte Sum til mig eller mine Arvinger samt tilbagelevere Busterne og Piedestalerne, naar Foyeren og de tilstødende Kabinetter nogensinde skulde blive benyttede paa en Maade, som staar i Strid med ovennævnte Bestemmelser«.

Kultusministeren kunde dog slet ikke gaa ind herpaa. Han mente ikke at kunne paalægge Teateret en saadan evigt varende Servitut. Han haabede, at Jacobsen efterhaanden vilde komme til at indse, at den halvrunde Foyergang egnede sig ganske anderledes til Opstilling af Buster end den firkantede Foyer, der, som Arkitekterne oprindeligt havde ment, burde smykkedes med

Malerier; af Arkitekterne var den ogsaa fra først beregnet til at være et Forfriskningslokale. Og saa lejede han Foyeren ud til Konditor Gianelli, der forpligtede sig til at forsyne den med et elegant Bohave, til hvert Aar at anvende 500 Kr. til Væggenes og Loftets Maling og til hver Spilleaften at betale 20 Kr. istedenfor tidligere 18 Kr.!

I Anledning heraf fremkom der i »Dagbladet« for den 22 August 1876 en skarp, snertende Artikel mod Ministerens »Ølhal«, hvad der havde til Følge, at denne lod tolv Skrivelser vedrørende Sagen offentliggjøre i »Berlingske Tidende« for den 24 August; men da disse Skrivelser efter Redaktør Billes Mening ikke lagde Alt tilstrækkelig klart for, foranledigede han som Formand i Bedømmelsesudvalget, at »Berlingske Tidende« for den 30 August supplerede dem med endnu syv Skrivelser. Sagen blev herved helt offentliggjort, men en Løsning naaedes ikke. Busterne fik Plads paa Carlsberg, og i sit Testamente, der er dateret den 20 Februar 1882, bestemmer Jacobsen, at hvis de ved hans Død endnu skulde være paa Carlsberg, skulde de stilles til Carlsbergfondets Disposition »for at afgives til det kongelige Teaters store Foyer, naar denne udstyres og benyttes paa en til Opstilling af monumentale Buster passende Maade, eller, dersom denne udtrykkelige Betingelse ikke skulde blive opfyldt, da for at afgives til en offentlig Samling, helst til Frederiksborg Museet«.

Jacobsen holdt altsaa fast ved sin Tanke, og han fik den store Glæde at se den virkeliggjort. Busterne kom ikke til at staa paa Carlsberg til hans Død. Fischer var i 1880 gaet af som Kultusminister, og en Korrespondance mellem Teaterchefen, Kammerherre Fallesen og Jacobsen i 1882 viser, at nu dagedes det, og saa kom Afslutningen. Under 10 Februar 1883 skriver Jacobsen til Kammerherren, at det havde glædet ham at modtage »den behagelige og uventede Efterretning, at den store Foyer allerede den 15 Marts kan ventes færdig og aabnes for Publikum, samt at de Betingelser, som jeg i min Skrivelse af 30 Juli 1876 stillede, ville ske Fyldest«. Nu kom Busterne paa deres Plads i Teateret, og nu var der ikke tolv men tretten. Ja-

cobsen havde i Mellemtiden ladet udføre ogsaa en Buste af Fru Heiberg.

I henved ti Aar havde Kampen staaet, men her som altid havde Jacobsen holdt sejgt ud. Han gjorde det i saavel smaa som store Sager, og her skal da tilføjes et Exempel fra en kun mindre Sag. Da der i 1880 etableredes et Samarbejde mellem Industriforeningen og de samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift angaaende fælles Forevisninger, udstilledes der ved dem bl. A. ogsaa Maltbyg. Ved en Forevisning i Oktober 1880 saas endog 121 Numre Maltbyg, der alle skulde bedømmes, og en af Dommerne var Jacobsen. Trods Kulden i Salen holdt han med Frakkekraven op over Ørene i timevis ud med at overskjære Bygkjerne efter Bygkjerne. At der blev avlet god Maltbyg i Danmark, var en Sag, han tillagde Betydning, ogsaa for at Landet kunde faa Afsætning heraf til England. I Februar 1870 havde han holdt Foredrag herom i Landhusholdningsselskabet — Kjærnerne skulde være melede, ikke glasagtige — og i »Dagbladet« 1877 (Nr. 202) havde han indskjærpet, at Byg ikke maatte høstes, før det var aldeles modent.

Alt, hvad der kunde medvirke til at gjøre Carlsbergs Øl til den fremragende Ølsort, han arbejdede for, at det skulde være, havde hans Interesse. Men ejendommeligt er det at se, at hvad der stod i Forbindelse med Øllets Afsætning, ikke synes at have interesseret ham i samme Grad. Carlsbergs Kontor var stadigt i den gamle Bryggergaard inde i Brolæggerstræde, oppe paa anden Sal endda, med daarlig Belysning paa Trappen om Vinteren og med kun een Kontorist Chr. Rulff, der desuden var baade Bogholder og Kasserer, og denne sammensatte Stilling beklædte han fra 1847 til 1875. Givet er det altsaa, at han var baade dygtig og paalidelig, men med disse Egenskaber forenede han en hel Del Ejendommelighed. Da hans Principals Søn, nuværende Dr. Carl Jacobsen, saaledes en Gang kom stormende fra Skolen, der havde faaet »Lov«, og meget ønskede, at Rulff skulde gaa med ham paa Thorvaldsens Museum, efterkom denne udenvidere Anmodningen og lukkede Kontoret. Hvad der ogsaa skete hver Dag, naar han gik hjem til Middag, og medens han saaledes var

borte, henvistes Kunderne til at skrive deres Bestillinger paa en Tavle, som han anbragte paa Døren, en Forretningsgang, der flere Gange viste sig meget mislig. Det er nemlig hændt, at de, der kom, naar Tavlen var fuld eller naar der var trang Tid paa Carlsberg-Øl, ganske simpelt slettede de tidligere Bestillinger ud og skrev deres egne i Stedet. Hvad der drev Jacobsen frem, var absolut ikke Tanken om Fortjeneste. Han kunde godt til Tider komme bagefter med sine Bestillinger paa f. Ex. Humle og Kul og derved faa Lov til at betale disse Varer dyrere, end han kunde have faaet dem for noget för. Men Sligt afficerede ham ikke, og det er saare karakteristisk, at han i sit ovenfor nævnte Foredrag i den tekniske Forening udtalte sig stærkt imod, at Bryggerier dreves af Aktieselskaber. Aktionærerne higede jo kun efter at faa de störst mulige Dividender. Han var i det Hele imod, at Foretagender, der burde betragtes som Samfundsanliggender, dreves som Forretning af udbyttesøgende Selskaber. Han tænkte i saa Henseende bl. A. og navnlig paa Forsikring mod Ildsvaade.

Paa Brandvæsenets Omraade var Jacobsen særlig kyndig. Allerede 1850 blev han som Borgerrepræsentant indvalgt i Kjøbenhavns Brandkommission, og da han som Folketingsmand i Januar 1863 ved en særlig Forespørgsel lagde Justitsministeren paa Sinde at fremkomme med Forslag til en ny Lov om Brand- og Slukningsvæsenet i Kjøbenhavn — den da gjældende Brandanordning var fra 1805 — havde det til Følge, at der samme Aar blev nedsat en Kommission angaaende Kjøbenhavns Brand- og Slukningsvæsen, som Jacobsen blev Medlem af, og som i 1866 afgav sin Betænkning. Det var væsentlig i Overensstemmelse med den, at der i 1868 udkom en Lov om disse Forhold, ved hvis Behandling i Landstinget Jacobsen var Ordfører for det dér nedsatte Udvalg. Den nævnte Lov friede Kjøbenhavn ud af en næsten middelalderlig Brandordning og gav Byen et paa moderne Vis ordnet Brandvæsen, hvad der i ikke ringe Grad maa siges Tak for til Jacobsen, der ogsaa paa andre Omraader viste Interesse for herhen hørende Forhold. Fra 1869 til 1885 sad han som en af de tre Direktører i Kjøbenhavns Brandforsikring,

efter i nogle Aar at have været først Kommitteret og derpaa »Deliberations-Kommitteret« i denne Institution.

Her som altid havde han sine bestemte Meninger, som han ivrigt forsvarede. Men uden at komme ind paa de mange tekniske Spørgsmaal, der her maatte drøftes med den Nyordning for Öje, som der ogsaa paa dette Omraade var Trang til, skal her kun henvises til to Smaaskrifter, han udsendte henholdsvis i 1880 og 1881: »Nogle Bidrag til Oplysning om offentlige Brandforsikringers Udvikling og nuværende Standpunkt i andre Lande til Sammenligning med Kjøbenhavns Brandforsikring« og »Indlæg i Sagen: Aktie-Brandforsikrings Compagnier contra offentlige Brandforsikrings Institutioner«. Der skal her mindes om, at Loven af 1868, forøvrigt imod Jacobsens Ønske, havde afskaffet Tvangen, hvorefter Kjøbenhavns Grundejere skulde have deres Ejendomme assurede i »Kjøbenhavns Brandforsikring«; de kunde nu frit træde ud og assurere andendeds. Naar de alligevel trods Anstrengelser fra anden Side forblev i Forsikringen, er dette formentlig et Tegn paa, at den lededes rigtigt, og herved har Jacobsen en ikke ringe Fortjeneste. Ved Siden af sine Kolleger Overretsprokurator Chr. Herforth (Formand) og Tømmermester J. A. Blom er han fra kompetent Side bleven betegnet som den bærende Kraft, og det skal yderligere siges, at han med Ære kæmpede for Institutionens halvofficielle Forsikring i Modsætning til Forsikring ved private Aktieselskaber trods skarp Modstand, der vilde gjøre ham til en blot og bar Dilettant paa Forsikringsvæsenets Omraade. Men da Selskabet havde naaet at faa udarbejdet en ny Vedtægt, der blev kongelig konfirmeret den 8 August 1885, mente han at kunne træde tilbage som Direktør.

Særlig skal det her endnu nævnes, at han i Spørgsmaalet om f. Ex. Reassurance stillede sig tilbageholdende; han saa den største Forsikringssikkerhed i Brandvæsenets stadig tidsmæssige Udvikling, saaledes at det altid kunde være, som han udtrykte sig, »Ildens Herre«. Her laa hans væsentlige Interesse, saaledes som det kan ses af Meget. 1883 skjænker han Kjøbenhavn en Dampsprøjte; efter Kristiansborgs Brand skriver han i »Dagbladet« for den 8 og 9 Oktober 1884 en indgaaende Ar-

tikel betitlet: »Hvad kunne vi lære af Kristiansborg Slots Brand?«, og i 1885 skjænker han Midlerne til, at en Ingeniørofficer kan gjøre sig bekendt med Brandvæsenet i en Del tyske Storstæder. Jacobsens Optræden er her præget af hans sædvanlige energiske Udholdenhed.

1884 skriver han i et Brev fra Udlandet: »Det har undertiden været sagt om mig, at jeg havde mere Sands for det Støre og Storslaaede end for det Skjønne, som fremtræder i mildere og beskednere Skikkelse, og jeg tror, at der kan være noget Sandt og Træffende i denne Bemærkning, men dog kun tildels«. Han skriver Brevet umiddelbart efter at have forladt Schweiz, hvor han har set de imponerende Alpeformationer og Napoleons Størværk, Vejen over Simplon, »i idelig Anspændelse for at passe nøje paa«, men han har dog ogsaa kunnet hengive sig i Nydelsen »af den milde Skjønhed i den klare og gjenemsigtige Søe ved de boromeiske Øer«. Jacobsen kunde være affejende overlegen, men han kunde ogsaa vise den fineste Hensynsfuldhed. Da Harald Jerichau var som bedøvet ved sin unge Hustrus Død (1876) og det gjaldt om paany at vække hans Virkelyst, bestiller Jacobsen et »stort« Billede hos ham med et Motiv fra Lille Asien, som han selv maa bestemme, »thi kun saaledes kan Kunstneren føle sig fri«. Han fremkaldte herved det mesterlige Billede »Sletten ved Sardes«, som han skjænkede til den kongelige Malerisamling. Da Holger Drachmann 1885 fra Hamborg skriver til ham og beder om en Sammenkomst, er Jacobsen, skjönt han ikke sympatiserer med Retningen i Digterens Produktion, strax villig hertil, men »for Drachmanns Skyld« tror han det rigtigst, at Sammenkomsten finder Sted udenfor Carlsberg. Resultatet blev, at han »nok engang« traadte til med en Hjælp. Er det ikke ogsaa en smuk Maade at give en Rejseunderstøttelse paa, naar han i 1882 tilskriver en yngre Videnskabsmand: »Styrk Dine Kræfter ved en lille Rekreative rejse, hvilket Raad jeg ledsager med en Recept, som jeg haaber, Du vil benytte«?

Og der kunde fremdrages endnu flere Exempler. Da Frøken Zahles Skole i 1875 søgte Midler til at kunne opføre en egen Bygning, var Jacobsen strax tilrede og det paa en saadan Maade,

at der opstod et Tillidsforhold mellem ham og Skolen. Han gjorde Sit til, at Bygningen blev den bedst mulige, og han viste desuden endog paa flere Maader Interesse for Livet indenfor Skolens Mure. Da den i 1885 fra at være en privat Virksomhed omdannedes til en Institution, blev han da ogsaa en af de to Voldgiftsmænd, de saa kaldte »gode Mænd«, der i Tilfælde af Uenighed i Bestyrelsen skulde tilkaldes. Efter Jacobsens Død bragte endelig Pastor J. L. Bang med paaskjønnende Tak det offentligt frem (Dagbladet, 5 Maj 1887), hvorledes Jacobsen paa et givet Tidspunkt var traadt hjælpende til overfor ham. Pastor Bang, der havde gjort sig fordelagtig bekjendt ved i 1882 at offentliggjøre en grundig Undersøgelse af vore Rekruters Læse- og Skrivefærdighed, skulde Aaret efter paa en af Staten støttet Rejse til Udlandet gjøre sig bekjendt med dér oprettede Fortsættelsesskoler, og her var det, at Jacobsen traadte til, for at Rejsens Maal fuldt kunde naas. Jacobsen, skriver Bang, »ønskede et oplyst og lykkeligt Folk i et lykkeligt, anset og æret Fædreland«. Og her staa vi ved et Maal, om hvilket det nok tør siges, at det blev hans Livs væsentligste; som vi nedenfor skulle se, arbejdede han da ogsaa for det med den ihærdige Trofasthed, der er et fremtrædende Træk i hans Karakter.

Det viste sig bl. A. overfor hans Venner. Vi have set det ovenfor i hans Forhold til Frans Djørup, og i saa Henseende kan her endnu nævnes et Brev, som han i 1850 tilskrev Vennen. Djørup er i Italien paa en Rejse, og Jacobsen daterer i den Anledning sit Brev — morsomt nok — ikke fra Carlsberg, men fra »Monte Carlo« og begynder med et »Amico carissimo«. Hvad her særlig skal fremdrages af Brevets Indhold, er dog, at Jacobsen beder Vennen om at modtage en Rejsehjælp — »det vilde glæde mig, kære Frans, om jeg paa denne Maade kunde bidrage lidt til, at Du fik det bedst mulige Udbytte af Rejsen« — og for ligesom at gjøre det lettere for ham at tage imod Tilbudet, siger han, at da deres fælles Ven Dr. Peter Stilling var ude at rejse (1844-46), gjorde han det Samme overfor ham. Og hvor stod han f. Ex. ikke Japetus Steenstrup nær hele Livet igjennem. Han korresponderer atter og atter med ham angaaende den bo-

taniske Have og Carlsberg-Laboratoriet, for særlig at nævne disse Emner, og ved Stiftelsen af »Japetus Steenstrups Legat« (1870) til Fremme af videnskabelige Studier var Jacobsen ikke alene en af Bidragyderne, men han skrev kjærligt og forstaaende til ham i Anledning af den ganske stærke Opposition, der samtidig gjorde sig gjældende imod ham. »Gid Festen vil hjælpe Dig til med overlegen Sindsro at se paa de usle Drillerier, som Nid og Avind vel ogsaa i Fremtiden vil kaste paa Din Vej«. Da Steenstrup i 1866 havde Sølvbryllup, sendte Jacobsen Sølvbrudgommen hans egen af den ældre Bissen udførte Buste med en tilføjet Meddelelse om, »at en lignende fra idag tilhører Kjøbenhavns Universitet«. Hvor megen Pris han i det Hele satte paa ham, viser Intet maaske bedre, end at Steenstrup var en af de Faa, han raadførte sig med, da han i 1876 stiftede Carlsbergfondet.

Jacobsen var helt igjennem trofast. Hans tidligere omtalte Hyldest overfor Ørsteds Minde og Pasteurs Virke viser det, og det kan yderligere ses i den Maade, hvorpaa han i 1877 smykkede den Aaret før opførte Søjlegaard ved Carlsbergs Hovedbygning. Hvad der særlig havde begejstret ham i hans Ungdom, var Kjendskabet til den klassiske Oldtid, men derfor lod han ogsaa til Opstilling i det her nævnte skjønne Rum efter Forbilleder i Rom, paa Kapitol og i Vatikanet, udføre tre Marmorbuster af henholdsvis Homer, Perikles og Scipio Africanus. Han hyldede herved, som sin Ungdoms Koryfæer, Repræsentanterne for Oldtidens Digtekunst, Statsmandskunst og Krigskunst. Men foruden hin fjærne Tid havde han fra sin Ungdom ogsaa elsket sit eget Land, og der var særlig tre Mænd, han saa op til som sine Lærere: Thorvaldsen som den klassiske Kunsts store danske Repræsentant, H. C. Ørsted som den geniale Forsker, der bredte Videnskabens Lys ud til Tidens praktiske Virksomheder, og L. N. Hvidt som den kraftige Talsmand for den danske Børgers politiske Frihed og for Danmarks Ret i Slesvig. Ogsaa af disse tre Mænd opstillede han Marmorbuster i Søjlegarden, og blandt disse hans »Husguder«, som de ere blevne kaldte, har man muligvis Ret til at lægge Vægt særlig paa Repræsentanten

for det væsentlig Danske, nemlig L. N. Hvidt, ti som Aarene gik, synes alle Jacobsens Følelser at samle sig ligesom i et Brændpunkt. Han var stadig den store Industridrivende, stadig den aarvaagne Borger, men han blev mere og mere sit Fædrelands hengivne Søn.

I FÆDRELANDETS TJENESTE.

Som ovenfor nævnt søgte Jacobsen ikke Gjenvalg til Folketinget i 1858, men tre Aar efter, i Juni 1861, tog han igjen Plads paa Valgtribunen, kun med den Forskjel, at det nu skete i Københavns syvende Kreds og ikke som tidligere i Byens første Kreds. Det gik dog i den nye Kreds ganske som i den gamle, han blev valgt ved Kaaring. — Hvad var nu Grunden til, at han paany søgte Valg? Herom har han sikkert sagt Noget i sin Valgtale, og ganske naturligt søger man da til »Fædrelandet«, der saa kraftigt tog sig af ham, da han som ung kom ind i det offentlige Liv, men Bladet har ikke et Ord om ham ved denne Lejlighed. Det var slet ikke saa længe siden, at Københavns Kommunallov havde været til Forhandling, hans Stilling til den huskedes og virkede endnu. Der maa derfor søges andensteds, og i »Berlingske Tidende« findes da et kort Referat, hvorefter Jacobsen har sagt, at han var bleven et let Bytte for en Deputation, der kom med en smigrende Opfordring fra en Del Vælgere. Han har med andre Ord, da Harmen over Udfaldet af Kommunallovs-Sagen havde sat sig, følt et Savn ved ikke mere at være med til at have Indflydelse paa Vedtagelsen af de for Samfundets Ordning gjældende Bestemmelser og strax erklæret sig rede.

Efter nogle indledende Bemærkninger herom sagde han videre, at han stod isoleret som Politiker, at han aldrig helt havde kunnet slutte sig til et Parti, men at han nærrede varm Hengivenhed for Grundloven og den frie Valgret, der alene var i Stand til at udvikle Samfundsfølelsen. Han mente herefter at være en oprigtig Demokrat; han agtede Bondestanden, som han selv i andet Led nedstammede fra, men han misbilligede, at Bonde-

vennerne fjærnede Intelligensen fra sig, hvorfor han vilde beklage, om det skulde lykkes dem at styrte Regeringen, som Hall den Gang stod i Spidsen for, og i hvilken bl. A. Monrad sad som Kirkeminister og Lægen Emil Fenger som Finansminister. Til sidst udtalte han endnu, at han vilde arbejde for, at Danmark fik, hvad Danmarks var, og Holsten, hvad Holstens var, samt at han hellere vilde se en Krig end en svag Givenefter, der gjorde Folket til Trælle. Han har afgjort lagt hele sin politiske Tankegang aabent frem, og der er herefter ingen Tvivl om, at han ganske maa have billiget det skjæbnsvangre Skridt, Regeringen tog ved i September 1861 at supplere sig med Orla Lehmann, der traadte til som Indenrigsminister.

Nu at følge Jacobsen i hans enkelte Udtalelser ved en Række af de Rigsdagen forelagte Lovforslag har dog formentlig kun mindre Interesse. Det gjælder saaledes Forslagene om Næringsskattens Ophævelse i Kjøbstæderne, om Omordningen af Kjøbenhavns Politi, om Tilsynet med Bygninger, der ere under Opførelse, om Lønningerne for de ved Universitetet ansatte Embedsmænd, om forskjellige Jernbaneanlæg o. s. v. Herom maa det være tilstrækkeligt at notere, at han stadig saa Alt fra den frie Borgers Standpunkt, og at han under Behandlingen af Kjøbstadkommunalloven i 1867, ganske selvfølgelig, udtrykte sin Glæde over, at den ikke kjendte til nogen særlig Magistrat, men kun til et Byraad med Borgemesteren i Spidsen. Al Interesse samles uvilkaarligt om hans Deltagelse i Udviklingen af det store nationale Spørgsmaal, det dansk-tyske Spørgsmaal, Danmarks Forhold til Hertugdømmerne. Han kom til at staa overfor det først som Folketingsmand og derefter som Landstingsmand. Den 30 Marts 1863 blev han nemlig kongevalgt Medlem af Rigsraadets Landsting og gik derpaa efter den gennemsete Grundlov af 1866 over til ogsaa at være kongevalgt Medlem af det Landsting, som skabtes ved denne Lov.

Samme Dag, som Jacobsen blev udnævnt til kongevalgt Medlem af Rigsraadets Landsting, udkom der en allerhøjeste Bekjendtgjørelse angaaende Hertugdømmet Holstens Forfatningsforhold. Holsten udsondredes saa vidt muligt, det fik bl. A. sin

egen Hærafdeling, sit eget Finansvæsen, og Bevægelsen fortsattes ved Forelæggelsen af et Forslag til en ny Grundlov for Kongerigets og Slesvigs Fællesanliggender. De lange brydsomme udenrigs Forhandlinger vare komne til et Vendepunkt, nu skulde det gamle danske Land lyses i Kuld og Kjøn og Danmark vinde sit vanskjøttede Barn tilbage, Tankerne fra den vaagnende Danskheds og Friheds Tid skulde virkeligjøres. Alle, der havde været begejstrede af disse Tanker, alle, der endnu vare fyldte og løftede af dem, saa med Forventning henimod det dristige Skridt, der herved indlededes, og som — det haabede man — umuligt kunde mislykkes. Jacobsen stemte for Forslaget; det blev vedtaget; og da efter Frederik VII's Død Kong Christian IX den 18 November 1863 havde underskrevet Loven, var Jacobsen een af de Syv, der i Folketinget indbragte en Adresse, hvori der rettedes en Tak til Kongen som den, der havde hævdet Landets Frihed og Selvstændighed overfor Udlandets Forestillinger og Fordringer om Lovens Bortfalden. Forinden Adressen kunde blive overrakt, brød Krigen imidlertid ud. Forskjelligt i dens Ordlyd maatte da ændres. Den blev derfor paany forelagt i Tinget — det var i Februar 1864 — Jacobsen var ved denne Lejlighed Ordfører, og det var han igjen under meget forandrede Forhold i Juli s. A. i Rigsraadets Landsting.

Ulykke var fulgt paa Ulykke. Dybbøl var falden, London-Konferencen var gaaet fra hinanden, Als var bleven erobret. Men Danmark var ikke derfor tilintetgjort, og selvfølgelig var Jacobsen med, da en Kreds af Patrioter sendte den daværende Fuldmægtig i Overrettens Justitskontor J. J. Hansen (»Spidsmusen« kaldet) til Paris for om muligt at paavirke den franske Presse i Danmarks Interesse. Maalet maatte vedblivende være en af Tyskland uafhængig, fri Statstilværelse for Landet; der maatte ikke tænkes paa noget Slesvig-Holsten, saa maatte vi hellere afstaa Noget af Slesvig, »opgive Noget af Kronens Ret«. Disse Tanker udtales i et Adresseudkast, som indbragtes i Tinget af Estrup, Jacobsen, Chr. Jensen, Mourier-Petersen og Rosenørn-Lehn, og Jacobsen var Forslagsstillernes Ordfører. Alle Danske burde nu, sagde han, være enige om at sætte som det

højeste Formaal, at Danmark kunde bevare sin Selvstændighed og Uafhængighed, bevare Betingelsen for, at det danske Folk kunde føre ikke blot et materielt, men et aandeligt Liv, Betingelsen for, at det kunde opfylde sin Mission som et selvstændigt Led i de evropæiske Nationers Række«. Adressen blev vedtagen, men — aldrig overrakt. De begyndte Fredsunderhandlinger havde ført til Vedtagelsen af nogle Fredspræliminærer, der ikke stemmede med Adressen. Den endelige Fred, der sluttedes den 30 Oktober, naaede i November frem til Rigsraadets Landsting. Hvorvidt Jacobsen har talt i Tingets den 10 November i den Anledning afholdte hemmelige Møde, foreligger der Intet om, men i det offentlige Møde Dagen efter var han tavs. Freden blev i dette godkjendt med 55 Stemmer mod 4; men saa var der desuden 4, der ikke stemte, og mellem dem var Jacobsen. Hans Hjærte var fuldt af den dybeste Sorg.

Saa kom man til Forhandlingerne om, under hvilken Forfatning Danmark fremtidig skulde ordne sine Forhold, om man skulde vende tilbage til Grundloven af 1849, eller om man skulde nøjes med en Revision af 18 November-Forfatningen, saaledes at Landstinget blev væsensforskjelligt fra Folketinget, og her var Jacobsens Stilling strax given. Skjönt han ønskede en Bys Borgere den størst mulige Indflydelse paa deres Bys Styrelse og med stor Styrke havde bekæmpet Bevarelsen af Kjøbenhavns Magistrat som en selvstændig besluttende Forsamling, var han med Hensyn til Statens Forfatning allerede i 1848 stemt for to Kamre, og nu vilde han have et endog udpræget Tokammersystem. Saaledes stemte det med hans inderst inde konservative Sind, og naar han havde troet at burde stille sig anderledes overfor Ordningen af Byernes Styre, staar dette muligvis i Forbindelse med, at de Modsætninger, der tidligt kom frem ved Rigsdagsvalgene paa Landet, ikke syntes at være tilstede i Byerne. I Kjøbenhavn førte det frie Borgerskab, som han havde set voxet op, og som han var stolt af at tilhøre, et intelligent Styre, som sikkert maatte og vilde vedblive. De store Brydninger, der senere kom, vare endnu ikke at spore. De her omhandlede Begivenheder ligge jo endog forud for 1870.

Jacobsen ønskede imidlertid mere end et stærkt Landsting, han ønskede helt uafhængige Rigsdagsmænd; de skulde staa frit overfor alle uberettigede Indflydelser saavel nedenfra som ovenfra. Derfor talte han for alle Diæters Afskaffelse, og derfor arbejdede han for, at de kongevalgte Landstingsmænd skulde vælges paa Livstid og ikke som efter Grundloven af 18 November for en begrænset Tid (tolv Aar). Hans ideale Ønske om, at Rigsdagsmændene burde være saa uafhængige Mænd, at de ikke behøvede at modtage nogen Løn, kunde dog umuligt virkeliggjøres, men naar han i Marts 1865 i Rigsraadets Landsting stod som Ordfører for en Forespørgsel til Regeringen angaaende den daværende Justitsminister Heltzens formentlige Forsøg paa ad uheldige Veje at skaffe sig kompromitterende Breve som Beviser mod et bestemt Parti, har Følelsen af muligvis her at staa overfor et Angreb paa Rigsdagsmændenes berettigede Uafhængighed i Anskuelse og Meninger maaske spillet en Rolle. En i saa Henseende reaktionær Bevægelse var ved at løfte Hovedet, og den var særlig rettet mod det Parti, hvis liberale og nordisk-sindede Tanker rummede Jacobsens Idealer.

Jacobsen spillede paa denne Tid en Rolle i de politiske Forsamlinger, men karakteristisk nok synes han ikke at ville tages til Indtægt af »Fædrelandet« og den Kreds, der stod nærmest om dette Blad. I sit Ordførerskab mod Justitsminister Heltzen medføre Omstændighederne, at han endog udelukkende maa gaa ud fra en Artikel i »Fædrelandet« for 7 Marts 1865, og ved Forhandlingernes Afslutning finder Orla Lehmann Anledning til at udtale, at Jacobsen »paa en saa værdig Maade har ført denne Sag«, men Jacobsen betoner stærkt, at han »ikke hørte til de ledende Medlemmer i Forsamlingen«, og at han kun »paa Grund af den fuldkommen frie og i alle Henseender uafhængige Stilling, jeg jøvrigt indtager«, havde troet at burde paa tage sig Hvervet med at føre denne Sag frem. Han gik her som altid sine egne Veje, og det gjorde han da ogsaa i den Sag, om hvilken hans Tanker efterhaanden mere og mere koncentrerede sig, Spørgsmaalet om, hvorledes han efter de store Ulykker kunde gjøre Sit til at løfte Landet igjen.

Under disse Forhold kunde det synes forunderligt, at han helt opgav sin politiske Virksomhed og i 1871 nedlagde sit Mandat som Landstingsmand. Men ligesom han i sin historiske Interesse udelukkende fængsledes af de store Tider og de store Skikkelser, af f. Ex. Alexander, Cæsar, Ludvig XIV, Napoleon osv., saaledes tør det vistnok siges, at han i Politiken væsentlig kun interesserede sig for de store Spørgsmaal, og da han i Konsekvens heraf sikkert mere og mere er kommen til at lægge Vægt paa ren og klar Fædrelandskjærlighed, medens alt Partivæsen med dets mange mindre heldige Egenskaber er bleven ham mere og mere imod, tør Motiverne til hans Tilbagetræden muligvis søges her. Ganske ejendommeligt er det i Statutterne for Carlsbergfondet (1876) at finde en Bestemmelse om, at Laboratoriets Forstandere ikke maa modtage Valg til Rigsdagen, og det skal særlig bemærkes, at da han Søndag den 19 April 1885 er Taler ved det store Højremøde i Ridehuset, gjør han et stærkt Udfald mod alt Kammerrateri, hvortil han ogsaa tror at maatte henregne Frimureriet. Forøvrigt gaar hans Tale ud paa at støtte den Estrupske Politik og at angribe Folketingets Visnepolitik, der anvendt paa Forsvarsvæsenets Ordning er en Opgivelse af Fædrelandets Selvstændighed og Ære.

Der var Andre, der som Jacobsen ønskede at hjælpe Landet frem. Dalgas rejste Hedesagen, N. J. Fjord arbejdede med sine for Landbruget betydningsfulde Forsøg, Tietgen vakte et stort økonomisk Liv o. s. v. Men ingen af disse Omraader tog Jacobsens Interesse. Kun een Gang var han med i et Tietgensk Foretagende. Han var i December 1866 een af »Det forenede Dampskibsselskab«s Stiftere — derfor blev ogsaa i 1890 et af Selskabets Skibe kaldt J. C. Jacobsen — men at gaa videre ad denne Vej tiltalte ham ikke. Det drejede sig om at tjene Penge, og det saa han væsentlig ned paa. Da han i 1867 led et stort Tab ved Carlsbergs Brand, bekymrede det ham ikke; det var jo »kun Penge«, der her tabtes. Hvad Jacobsen ønskede at skabe, var noget Andet og Mere. Han vilde vække og befæste Kjærligheden til Fædrelandet, vække Kjærlighed til Danmarks gamle

Minder, sprede Kjendskabet til dets store Mænd og understrege dets Kamp for Danskheden i Slesvig.

I Trearskrigen havde han efter sine daværende Forhold ydet ikke ringe Hjælp til Forsvaret, i 1864 gjorde han det Samme, men nu var det Tusinder, han ydede, mod Hundreder den Gang. Da Sønderjylland, som alle Bestræbelserne i saa lang Tid havde drejet sig om, var gaaet bort fra Danmark og ind under tysk Styre, var han rede til paa enhver loyal Maade at støtte dansk Aand og Kultur dernede. Exempelvis skal det her nævnes, at da et dansk Skuespillerselskab var blevet udvist af det gamle danske Land, tilbød Jacobsen, uanset hvad det vilde koste, at bestride Omkostningerne ved en Tournée dernede af vore bedste Skuespillere. Desværre blev Tilbudet forgjæves. Det var ogsaa ham, der ved Henvendelse til Formanden for »Udvalget til Folkeoplysningens Fremme«, Dr. Mathias Steenstrup, fremkaldte A. D. Jörgensens bekjendte »40 Fortællinger« (1882), af hvilke han stillede 10,000 Exemplarer til Raadighed til Uddeling i Sønderjylland. I denne Forbindelse maa det endelig ogsaa nævnes, at han var Hjælperen, da Kjøbenhavns Universitet ved Fejringen af dets 400-Aars Jubilæum i 1879 var i Vaande.

Festen var fra først anlagt paa at skulle være international. Universiteter og videnskabelige Selskaber fra saavel hele Evropa som fra de nordamerikanske Fristater skulde indbydes. Men da kom Budskabet om, at Preussen og Østerrig vare blevne enige om i Pragfreden af 1866 at stryge § 5, der bestemte, at Nord-slesvigerne skulde afstemme over, hvorvidt de vilde høre under dansk eller tysk Styre. Herefter kunde man umuligt samles i festlig Glæde med Repræsentanter fra Universiteter, der havde været med til i Tyskland at oparbejde den uretfærdige Folkestemning, som nu paany gjorde sig saarende gjældende mod Danmark. Man besluttede derfor, at Festen skulde forandres til en nordisk Fest, at der med andre Ord kun skulde udsendes Indbydelser til Norge, Sverige og Finland. Herimod traadte imidlertid Kultusminister Fischer op. Han stillede Universitetet Valget imellem at fastholde den oprindelige Plan eller at gjøre Festen til en sædvanlig Universitetsfest med Doktorpromotion, Udsen-

delse af Festskrifter og Prægning af en Medalje, men uden Indbydelse af Fremmede. Universitetet valgte det sidste Alternativ, idet det haabede, at der alligevel vilde komme Deputationer fra de nordiske Lande, hvad det ogsaa snart efter fik sikker Kundskab om vilde ske, men herved var den Vanskelighed, at det efter den tagne Beslutning paa Finansloven bevilgede Beløb ikke paa nogen Maade kunde forslaa til disse Deputationers festlige Modtagelse. Da var det, at Jacobsen traadte til. I et Brev til Professor Edv. Holm tilsagde han Universitetet at ville dække Festens Underskud, hvad han ogsaa gjorde, og saa blev Jubilæet i hine Junidage i 1879 trods den internationale Kultusminister den smukke storslaaede nordiske Fest, som længe vil mindes. Danmark blev ikke beskjæmmet, men følte sit Værd Side om Side med de nordiske Broderlande.

Tanken, der ligger til Grund for Jacobsens Optræden ved denne Lejlighed, er sikkert den samme, der i 1866 lader ham være ivrig for Afholdelsen af en Fest, da Professor H. N. Clausen i sin høje Alder traadte tilbage fra hans siden Frihedstidens Begyndelse førte politiske Virksomhed, og lader ham arbejde for, at Statuerne for H. C. Ørsted og Niels Juel bleve til Virkelighed. Opfordringen om at yde Bidrag til en Statue af H. C. Ørsted var alt fremkommen i 1860, men saa kom Frederik VII's Død og den ulykkelige Krig, og lidt efter lidt døde saa godt som alle Indbyderne. Sagen vilde sikkert være falden bort med dem, hvis ikke Jacobsen var traadt til. Som væsentlig Bidragyder førte han Foretagendet sejrrigt igjennem, og i September 1876 afsløredes Jerichaus skjønne Monument. Som den væsentligste Bidragyder traadte han ogsaa til ved Th. Steins Niels Juel-Monument, der saa naaede at blive afsløret i 1881. Jacobsen er varm for Danmarks Ære, og han veed, at den højnes, naar Landets store Sønner hædres saavel i levende Live som i Mindet om dem efter Døden. Her, følte han, var en Arbejdsmark, og hans Tanker i denne Retning have faaet et kraftigt og klart Udtryk i det af ham skabte nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg.

Da Frederiksborg Slot den 17 December 1859 gik op i Luer,

følte Jacobsen en levende Smerte. Dør havde han i sin Ungdom været med sin Fader og indsuget et stærkt Indtryk af dansk Skjønhed og dansk Storhed. Nu laa det i Grus! Da der i Januar 1860 dannedes en Komite for Slottets Gjenopførelse, meldte han sig strax som Bidragyder, og i den forøvrigt saa sørgelige Tid har det sikkert været ham en Glæde, da Biskop Martensen den 28 August 1864 kunde indvie den gjenopførte Slotskirke. Men hvad der herved var naaet, var kun et lille Skridt fremad. Der stod meget tilbage, og Jacobsen saa det. Saa bestilte han 23 bibelske Malerier, der hørte til Bedestolens Udstyrelse, og han bestilte dem hos ingen ringere end Carl Bloch, den unge opdukkende Mester, der lige havde fuldendt sit store Billede af den til Klippen lænkede Prometheus, som befries af Herakles. I et Brev af 26 April 1867 skriver Bloch: »Jeg længes efter at tage fat paa Bedestolens Malerier«, og i et andet Brev fra September 1869 hedder det: »Om nogle Dage skal de fem Malerier, der ere færdige, ud til Frederiksborg og sættes op«. Bedestolen blev imidlertid ikke det eneste Rum, der kom til at nyde godt af Jacobsens Gavmildhed, her maa ogsaa nævnes baade Riddersalen og »Rosen«. Den ivrige Interesse, som Slottets livlige og energiske Arkitekt, Professor F. Meldahl nærede for det store Arbejde, han var sat i Spidsen for, smittede. Jacobsen stod en Tid køligt overfor ham. Han mente, at Meldahl, der som kongelig Bygningsinspektør havde med det kongelige Teater at gjøre, burde have taget hans Parti i Foyer-Sagen, men dette Indtryk udviskedes forholdsvis hurtigt. Den fine Elskværdighed, Meldahl var en Mester i at udfolde, gjorde sig gjældende. Jacobsens Breve til ham vise det; fra at være mere formelt holdte Skrivelser blive de efterhaanden fortrolige Meddelelser. Jacobsen lærte at vurdere Meldahls Dygtighed; han stolede beundrende paa ham og ydede villigt stadigt voxende Summer til Slottets Udstyrelse. De offentlig tegnede Bidrag slog ikke til, Indtægten fra Frederiksborglotteriet (ogsaa kaldet Kunstflidslotteriet) gik nedad, men Jacobsens Trofasthed voxede. Medens han indtil 1867 havde ydet 4200 Kr. til Slotsarbejdets Fremme, ydede han fra 1867-1877 84,445 Kr. og i Tiaaret 1877-1887 endog 594,115 Kr., og

saa er heri endda ikke medregnet, hvad han gjennem Carlsberg-fondet ydede til Museet, efter at dette var blevet oprettet, de to Institutioner fik nemlig med hinanden at gjøre.

Det skjønne, minderige Slot var gjenrejst, men kun en ringe Del af dets Indre sat istand, og de forhaandenværende Midler lovede i saa Henseende kun lidt. Skulde da Slottet blive staaende som en tom Skal med nøgne Mure og raa Bjælkelag, eller skulde de ledige Rum en Gang friste til et eller andet tilfældigt Brug for at spare en Udgift til Lokaler andensteds? Spørgsmaalet herom paatrængte sig Jacobsen. Slottet var et historisk Mindesmærke, der burde holdes i Ære, Kristian IV's Tid var en stor Tid, som det gjorde godt at erindre, men — det Samme kunde siges om en Række andre Minder, som det var værd at bevare, som det danske Folk altid burde have Rede paa, og saa kom Tanken om, at disse Minder maatte kunne samles og ordnes i det tomme Slot. Hermed var Tanken om et nationalhistorisk Museum paa Frederiksborg født, Tanken om et Museum, der kunde have løftende Indflydelse paa den danske Folkeand.

Den Første, Jacobsen henvendte sig til herom, synes at have været Etatsraad Meldahl. Som Slottets Arkitekt maatte han udarbejde en Plan med tilhørende Overslag til Kongeflöjens formaalstjenlige Indretning. Der maatte saa ske en Henvendelse til Komiteen for Frederiksborgs Gjenopførelse; den skulde lade Sagen gaa videre til Indenrigsministeriet, der igjen skulde forelægge Kongen den. Og Alt udvikledes nu hurtigt. Den 14 April 1877 forelaa Meldahls Planer, den 19 April tilskrev Jacobsen Slotskomiteen og tilbød den 200,000 Kr. til Kongeflöjens Istandsættelse under Forudsætning af, at den tiltraadte hans Plan om Oprettelsen af et nationalhistorisk Museum; under 15 Maj anbefalede Komiteen Sagen til Indenrigsministeriet, og den 25 Juni udfærdigedes en kongelig Resolution, der i Overensstemmelse med den skete Indstilling bemyndigede Komiteen til at modtage Jacobsens Tilbud; Slottets Kongefløj skulde fremtidig kunne anvendes dels til Fæstlokale ved større Højtideligheder i Kongehuset, dels til Anbringelse af et nationalhistorisk Museum, under Forudsætning af at der ikke derved paadrages Staten nogen

Forpligtelse til at bringe pekuniære Ofre i denne Anledning«. Herefter var Spørgsmaalet om Museets Lokale løst, men nu gjaldt det Museets Plan og Bestyrelse, og her ønskede Jacobsen at benytte Carlsbergfondet.

Som tidligere nævnt havde han under 25 September 1876 stillet et Fond paa een Million Kroner, sikret ved Prioritet i Bryggeriet, til Raadighed for bestemte videnskabelige Opgaver under en Bestyrelse, der valgtes af Videnskabernes Selskab. Dette Carlsberg-Fond skulde fortsætte og udvide Virksomheden i det af Jacobsen oprettede Carlsberg-Laboratorium, og dernæst skulde det fremme de forskjellige Naturvidenskaber samt endnu Matematik, Filosofi, Historie og Sprogvidenskab ved Uddeling af Rejsestipendier, Honorarer, livsvarige Æresgaver samt Bidrag til videnskabelige Arbejders Fremme. Til disse to Opgaver, som han tidligere havde stillet Carlsbergfondet, vilde han nu have knyttet en tredje, Oprettelsen og Udviklingen af et nationalhistorisk Museum paa Frederiksborg, og herom tilskrev han under 1 Januar 1878 Videnskabernes Selskab, idet han tilsagde det en ny Prioritet paa 200,000 Kr. i Bryggeriet Carlsberg, hvorved der sikredes Museet en aarlig Indtægt paa 10,000 Kr. Selskabet gik ved Skrivelse af 30 Marts 1878 gjærne ind herpaa, og Kongen godkendte ved et Reskript af 5 April den trufne Ordning, hvorefter Museets Bestyrelse kom til at bestaa af et af Kongen valgt Medlem i Forbindelse med Direktøren for de danske Kongers kronologiske Samling paa Rosenborg samt et af Videnskabernes Selskab valgt Medlem af Carlsbergfondets Direktion. Som Museets første Bestyrelse kan herefter nævnes Museumsdirektør Kammerherre Worsaae (Formand), Etatsraad F. Meldahl, valgt af Kongen, og Professor Edv. Holm, valgt af Videnskabernes Selskab. Dens første Møde fandt Sted den 15 Juli 1878, og i det vedtoges en Indstilling til Kongen om, at Stifteren, Kaptajn Jacobsen, fik Sæde i Bestyrelsen som Tilforordnet. De derpaa af Bestyrelsen udarbejdede Statuter for Museet underskrevs den 7 Oktober 1878 af Kong Kristian.

Alt synes at være gaaget lige saa let som hurtigt, og saa havde der dog været Modstand at overvinde. Nogle Optegnelser

af Meldahl vise, at Worsaae en Tid var imod Jacobsens Tanke. »Vi have Museer nok«, skal han have sagt og helt have afvist det projekterede Museums Oprettelse, men den for sit Slot ivrige Arkitekt vil ved Etatsraad L. P. Holmblads Hjælp have omstemt Worsaae; baade Worsaae og Holmblad vare Medlemmer af Slotskomiteen, hvor endnu ved deres Side Gehejmerraad J. P. Trap og Etatsraad C. A. Broberg vare ledende, den Første som Formand. At Worsaae har været imod Museet, saaledes som Tanken om det først kom til ham, ses da ogsaa tydeligt af hans »Optegnelser om Rosenborg-Samlingen i 25 Aar«, der udkom i 1886 hurtigt efter hans Død. Her skriver han, at han i 1878 »maatte bestaa et stærkt Angreb paa Samlingen, idet man for det nye Museum paa Frederiksborg vilde reklamere baade historiske Portræter og Møbler fra Rosenborg, ja endog vilde flytte hele Middelalderens og Renæssancens Minder fra Oldnordisk Museum til Frederiksborg«. Men, skriver han videre, »min bestemte Modstand havde til Følge, at Planerne til Frederiksborg-Museet blev ændret derhen, at det ikke skal konkurrere med de i Hovedstaden alt bestaaende kulturhistoriske Museer«.

Som Sagen her er fremstillet, kan den imidlertid ikke være gaaet til. Allerede i Maj 1877 havde Worsaae været med til i den ovenfor nævnte Skrivelse fra Slotskomiteen til Indenrigsministeriet varmt at »anbefale Modtagelsen af Hr. Kaptajn Jacobsens patriotiske Tilbud«, der vilde »bidrage til at forhøje Kongehusets Glans og til at gjenopleve de fædrelandshistoriske Minder i Folket«. Ja Worsaae havde selv konciperet denne meget anerkjendende Skrivelse, og man ser langt ud efter det ominøse Angreb saavel senere i 1877 som i 1878. Jacobsen erklærer da ogsaa, saa snart han bliver bekendt med den ovenfor nævnte Bog, i en Skrivelse af 5 April 1886 til Indenrigsministeriet Worsaae's Udtalelser for et »Fantasibillede«. Efter at have faaet Meddelelse om Kongens Resolution af 25 Juni 1877 gik Jacobsen til Worsaae for at nyde godt af hans Raad og Vejledning, og ved denne Lejlighed erfarede han, at de ved Frederiksborgs Brand reddede Portrætter, som han troede kunde komme det nye Museum tilgode, ved en kongelig Resolution vare forenede med

Rosenborg, ligesom at Worsaae i Oldnordisk Museum vilde beholde Kristian IV's bekjendte Sølvalter fra Frederiksborgs Bedestol. Derved forrykkedes de to Mænds venskabelige Forhold imidlertid slet ikke. I Oktober 1877 tilbød Jacobsen uopfordret at ville bekoste et af Worsaae ønsket Marmorgulv i Kristian IV's Avdiensgemak paa Rosenborg (han betalte det i Januar 1878 med 2349 Kr. 75 Øre); efter Jacobsens Udtalelse i ovennævnte Skrivelse er det videre Worsaae's Ord, der ligge til Grund for Skrivelsen af 1 Januar 1878 fra ham til Videnskabernes Selskab, ligesom det er de to Mænd i Forening, der udarbejde det Udkast til Statuter for Frederiksborg-Museet, der i Oktober 1878 blev underskrevet af Kongen.

Worsaae har vejret en Fare, naar Jacobsen i sin Skrivelse af April 1877 taler om, at der »i de paa Studiet af Kulturhistorien beregnede herværende Samlinger« var Gjenstande, der mere hørte hjemme »i et Museum for Folkets Historie«, ligesom naar der i den gaas ud fra, at den lille Levning af den tidligere Portrætsamling paa Frederiksborg kunde være en god Begyndelse til Portræt-galleriet i det nationalhistoriske Museum. Men heri laa intet Angreb, og i ethvert Tilfælde maa det saa henføres til 1877 og ikke til 1878, som Worsaae i sin »September 1878« daterede Udtalelse gjør. Jacobsen gjætter paa, at Udtalelsen med samt sin Datering er tilføjet senere, at den ikke er fra September 1878, men fra Juni 1883, da der var en Misstemning imellem dem, Jacobsen havde nemlig paa den Tid klaget over, at der manglede »den ønskede Ordning og Planmæssighed« i Museets Forretningsgang.

Hvorledes det nu end forholder sig, er det sikkert, at den Modstand mod Museet, der en Tid var tilstede hos Worsaae, ikke viste sig uovervindelig; han blev jo det nye Museums første Formand. Og den Modstand, der kom frem et andet Sted, greb heller ikke forstyrrende ind.

En stor Institution var bleven oprettet, et nationalhistorisk Museum, endda med Lokale i et Staten tilhørende Slot, uden at Rigsdagen var saa meget som bleven spurgt. Dette kunde ikke gaa upaataalt hen. Da Finansloven for Aaret 1879-80 behand-

ledes i Folketinget, krævede Finansudvalget Oplysninger om Museets Tilblivelse, og Indenrigsminister Skeel sendte det da de fleste ovenfor nævnte Skrivelser og Aktstykker, hvad der havde til Følge, at Udvalget delte sig i tre Mindretal, der hvert for sig udtalte sig om Sagen. Det største Mindretal med Chr. Berg og V. Hørup i Spidsen mente, at Regeringen havde manglet konstitutionel Beføjelse til at raade over Frederiksborg uden Rigsdagens Samtykke, Frederiksborg var endda paa Grund af den i sin Tid til dets Gjenopførelse iværksatte Nationalsubskription mere Folkeejendom end nogen anden Del af Statens Formue, og saa burde dernæst et nationalhistorisk Museum ikke kunne oprettes efter Enkeltmands Plan. Et andet Mindretal med Greve Holstein-Ledreborg og Fr. Bojsen i Spidsen var ikke i Realiteten imod, hvad der var sket, men vilde have ønsket, at Sagen var bleven forhandlet i Rigsdagen. Et tredje Mindretal med J. Scavenius og Bille i Spidsen mente endelig, at der Intet var at føre Klage over.

Tirsdag den 1 April 1879 kom det i Anledning heraf til en stor Forhandling i Folketinget. Indenrigsministeren hævdede, at da der ikke var krævet noget Pengetilskud af Staten, havde han haft Ret til at gjøre, hvad han havde gjort, en Betragtning, der stærkt blev imødegaaet af saavel Berg som Holstein-Ledreborg, idet der dog var stor Forskjel paa deres Optræden. Medens nemlig Grev Holstein udelukkende vendte sig mod Regeringen og i endog varme Udtryk anerkjendte og priste Jacobsens' stor-slaaede Optræden, var Berg i denne Henseende forbeholden. For ham var det Hele en lyssky Gjerning, der væsentlig førte os tilbage til Enevældens Tid, Alt var opnaaet alene ved Regeringens og Hoffets Hjælp, Kongehusets forøgede Glans spillede en ledende Rolle. Forhandlingen mundede ud i en stor Turnering mellem Berg og Bille, men den blev helt uden Resultat; nogen Afgjørelse for eller imod kom det nemlig ikke til, da der ikke fra nogen Side blev stillet Forslag til Afstemning.

Da Rigsdagsforhandlingen fandt Sted, var der alt længe fra Meldahls Side arbejdet med Iver paa Udstyrelsen af de Rum, der eventuelt skulde kunne bruges ved større Højtideligheder i

Kongehuset. Han søgte pragtfulde Forbilleder i de Slotte, der rundt om i Evropa vare opførte eller udstyrede omtrent samtidig med Frederiksborg. Og hvad Museet angaar, da havde Bestyrelsen været virksom siden Juli 1878, og i Bestyrelsen var Jacobsen, som ovenfor nævnt, Tilforordnet med Stemmeret ved Anskaffelse af Kunstværker. Som Museets Stifter havde han i denne Stilling væsentlig Betydning, og hvad var det da, han vilde?

I sin Skrivelse til Videnskabernes Selskab ønsker han, at Frederiksborg-Museet skal være et Hjemsted for det danske Folks historiske Minder fra Kristendommens Indførelse til den nyere Tid. Det skal ikke være en egentlig Studiesamling, men det skal samle gamle Mindesmærker i Original eller Kopi ligesom passende Møbler, Husgeraad, Vaaben, Rustninger o. s. v. Fornemmelig skal det dog anskaffe »Malerier, som anskueliggjøre vigtigere Begivenheder i Fædrelandets Historie samt Portrætter af historiske Personer og for den ældste Tid, fra hvilken der ikke er overleveret Portrætter, nemlig fra Gorms og Thyras Dage til den oldenborgske Stammes Regeringstilrædelse, maaske Statuer, der saavidt muligt fremstille det karakteristiske ved Personerne og deres Tidsalders Kostumer, Vaaben osv.« Maalet skal være et Samliv med Fortidens Minder, og hvad han ser i et saadant Samliv, har han klart udtalt i sin Skrivelse om Museet til Slotskomiteen. Han skriver, at et saadant Samliv »vækker og uddanner Folkets historiske Sans og styrker dets Bevidsthed om, at det har haft sin Andel i Menneskehedens almindelige Kulturudvikling, og dermed dets Erkjendelse af de Pligter, som denne Arv fra Forfædrene paalægger de nulevende og de kommende Slægter, og en saadan Bevidsthed og Erkjendelse vil ikke undlade at styrke Folkets Selvfølelse og moralske Kraft, hvortil et lille Folk som vort i høj Grad trænger«. Han vil med andre Ord ikke Museet for dets egen Skyld, men for dets »løftende Indflydelse paa Folkeaanden«.

Hvorledes er nu dette udtrykt i Museets Statuter? Det hedder her: »Museet, der i det Hele skal udgjøre saavel et oplysende Supplement til som en fremtidig Fortsættelse af de danske Kongers kronologiske Samling paa Rosenborg og af de i Vor

Hovedstad iøvrigt bestaaende kulturhistoriske Museer, har til særlig Opgave i større, kunstnerisk udsmykkede Lokaler at danne et Hjemsted for vækkende og mere omfattende Fremstillinger af fædrelandsk-historiske Minder fra Kristendommens Indførelse i Danmark til den nyeste Tid«. Man føler tydeligt, at Worsaae's Haand er med her, men Jacobsens Tanke er gjort Fuldest, og naar det i den følgende Paragraf hedder, at Museet skal indeholde dels en Samling ældre Monumenter fra Ind- og Udlandet, herunder med nogen Begrænsning ogsaa Møbler, Dragter, Rustninger, Vaaben o. lign., Alt i Original eller i gode Kopier, dels en udfyldende Række af nyere kunstneriske Fremstillinger af mærkelige Begivenheder og Personligheder i Maleri og Skulptur, er Rammerne holdt saa vide, at alle Jacobsens Ønsker forsaavidt kunde blive virkeliggjorte, og — de blev det.

I de to Møder, Bestyrelsen holdt i 1878, forhandles der bl. A. om Kopiering af Fresken i Hospitalet St. Spirito i Rom, paa hvilken Pave Sixtus IV overrækker Kristiern I en Medalje, om Gjenfremstilling af Tapetet i Bayeux og om Reproduktion af Rantzauernes Rustninger i Ambraser-Samlingen, samtidig med at der bestiltes forskellige Malerier, saaledes Souverænitetens Indførelse hos Heinr. Hansen og Kristian IV's Besøg ved Niels Kaas' Dødsleje hos Carl Bloch. I 1879 var man væsentlig optaget af at faa det størst mulige Udbytte af den i dette Aar af Industriforeningen og Foreningen Fremtiden afholdte kunstindustrielle Udstilling, som Worsaae var Formand for; man købte en Række Møbler og lod en Del dær udstillede Portrætter kopiere, saaledes Ingeborg Ulfstand af H. Olrik, Kristian IV til Hest af Frants Henningsen, Prins Kristian med Magdalene Sibylle af A. Dorph, Ivar Huitfeldt og Peter Tordenskjold af Kr. Zahrtmann. Samtidig kom det Spørgsmaal op, om ikke Direktør Bernhard Olsen paa Frederiksborg skulde indrette nogle lignende Bondehjem-Interiører, som han havde indrettet paa den nævnte Udstilling; Meldahl var navnlig Talsmand herfor. Sagen endte dog med, at Jacobsen ydede 2000 Kr. til Fremme af de Samlinger, som Bernh. Olsen med saa stor Ære nogle Aar efter udenfor Frederiksborg førte frem til at blive det danske Folkemuseum.

Man begyndte at se, at Kongeflöjens Rum ikke vilde blive tilstrækkelige til det nationalhistoriske Museum, saaledes som det nu efterhaanden tænktes formet. Prinsesseflöjen maatte tages ind med, og Jacobsen erklærede sig strax villig til at gjøre dette muligt. Til en Istandsættelse af denne Flöj i Stil med Kongeflöjen tilbød han i 1880 at ville yde 200,000 Kr., naar Museet maatte faa samme Raadighed over denne Flöj som over Kongeflöjen, og det fik den; i November 1880 forelaa Sagen bifaldet af Kongen. Nu saa Jacobsen imidlertid ogsaa, at den Indtægt, han havde sikret Museet, 10,000 Kr. aarligt, umuligt kunde slaa til. Da Museet paa denne Tid gjorde op, hvilke Forpligtelser der paahvilede det paa Grund af Indkjøb og gjorte Bestillinger, viste de sig saa store, at Museet hos de to andre Afdelinger af Carlsbergfondet maatte søge et Laan paa 22,000 Kr. Naar det i en ikke for fjærn Fremtid skulde opnaa et Indhold, der kunde give det den Betydning for det danske Folk, som var tilsigtet, maatte det kunne raade over større Midler, og da ogsaa navnlig Carlsbergfondets videnskabelige Afdeling kunde trænge til en Forøgelse, tænkte Jacobsen paa at ville sikre Fondet endnu een Million, saaledes at dets tre Afdelinger tilsammen kunde komme til at raade over en forøget Aarsindtægt paa 50,000 Kroner. Spørgsmaalet om, hvorledes dette Beløb skulde fordeles imellem Afdelingerne, optog ham imidlertid stærkt, han vilde gjerne handle strengt retfærdigt her. Der foreligger en Korrespondance herom mellem ham og Professor E. Holm, hvis Raad han søgte. Og saa blev Resultatet et nyt Gavebrev i August 1881, hvorved Laboratorieafdelingen fik en forøget aarlig Indtægt af 10,000 Kr., den videnskabelige Afdeling af 15,000 Kr., men Museumsafdelingen, der sikkert maa betegnes som hans Hjærtebarn, af 25,000 Kr.

Nu var Museet rigt doteret, nu kunde der tages fat. Bl. A. blev da en Statue af Valdemar Atterdag bestilt hos Th. Stein, og en malet Frise, der skulde vise de Danskes Erobring af England under Svend Tveskjæg og Knud den Store, bestiltes hos Lorens Frølich, men der var andre Ting, Jacobsen ønskede. Han vilde have Statuer ikke alene af Valdemar den Store og Valdemar

Sejr, men ogsaa af Gorm den Gamle og Dronning Thyra. Herimod blev der gjort Indsigelser. Var Gorm en fuldt ud historisk Skikkelse? Vidstes der tilstrækkeligt om Klædedragt og Vaaben fra de Tider, disse Personer tilhørte? o.s.v. Men Jacobsens Ønsker honoreredes, efter at det Medlem af Bestyrelsen, der stod stærkest imod paa dette Punkt, Professor Holm, hensynsfuldt havde erklæret at ville holde sig ude fra Afgjørelsen. Jacobsen er personlig ivrig med i Arbejdet for Museets Udvikling, saaledes som det kan vises af mange Træk. 1878 er han i Bayeux for at se paa Tapetet, som han oprindeligt havde tænkt reproduceret ved Tegning af Professor Magnus Petersen; 1879 køber han for egen Regning den Gottorpske Himmelglobus som Foræring til Museet; 1880 og 1881 ordner han Museets Laan hos de to andre Afdelinger af Carlsbergfondet, i Maj 1884 ønsker han, at Bestyrelsen skal vedtage en almindelig Plan for, hvilke Malerier der skulde bestilles, hvert til en bestemt Plads i Museet og med en deraf betinget Størrelse, hans lange Skrivelse herom er ledsaget af en vidtløftig Fortegnelse over, hvilke historiske Begivenheder der efter hans Anskuelse formentlig burde fremstilles, og i Juli s. A. gjør han i München og Turin for egen Regning anselige Indkøb af Rustninger, Skjolde og Vaaben.

Han skriver herom fra Lyon til Etatsraad Meldahl. Han taler med Glæde om disse Gjenstandes fortrinlige Udførelse, en af Rustningerne er et Pragtstykke. Men, skriver han, »det er en Selvfølge, at mit aldeles private Indkøb ikke i nogen Henseende maa genere Museumsbestyrelsen; hvis denne ikke finder Anledning til at benytte de af mig anskaffede Sager, skal jeg nok finde Anvendelse for dem paa anden Maade«. De fik imidlertid Plads paa Frederiksborg som Gave fra Jacobsen. Men hans store Plan til Maleribestillinger blev ikke fremmet; den cirkulerede, og nogle af hans Forslag til Emner bleve ikke betragtede som heldige, men videre kom Sagen ikke. Saa indbød han i Oktober 1884 en Række Kunstnere til et Besøg paa Frederiksborg, hvor han blev ene om at repræsentere Museets Bestyrelse. Det var, som om han vilde opildne Kunstnerne til at fremkomme med Forslag, og under 22 November s. A. mindede han Bestyrelsen

i en ny Skrivelse, ledsaget af en revideret Emnefortegnelse, om sin tidligere Skrivelse af 19 Maj.

Der har altsaa været Brydningsstof i Luften, da de færdige Lokaler i Konge- og Prinsessefløjen i Forbindelse med Ridder-salen og »Rosen« den 17 December 1884, 25-Aarsdagen for Frederiksborgs Brand, af Staten overleveredes til Museet, der samtidig proklameredes som officielt aabnet. Der havde været Adgang til det fra 1881, men denne Adgang betragtedes mere som gjældende de fra Meldahls Haand færdige Pragtrum i Kongefløjen end de i dem paa en helt foreløbig Maade indordnede kun faa Museumsgjenstande. Og trods Alt — Museumsbestyrelsen holdt paa, at det vilde være urigtigt at binde sig ved en for al Fremtid vedtagen detaljeret Maleriplan — fornegtede Jacobsens Kjærlighed til Museet sig ikke. 1885 overtog han paa en Rejse til Stokholm at forhandle om Kopier af to Portrætter af Frederik II, der fandtes paa Gripsholm, 1886 købte han som Gave til det Marstrands fortræffelige Billede »Musikalsk Soirée hos Vinhandler Waage-Petersen«, og da han 1887 skulde rejse til Italien, paatog han sig at skaffe Underretning om et Portræt af Kristiern II i Nürnberg.

Naar Jacobsen i 1885 rejste til Stokholm, stod dette forøvrigt i Forbindelse med en anden Sag, der ogsaa angik hans kjære Frederiksborg. Etatsraad Meldahl havde gjort ham opmærksom paa et nyt Værk af en svensk Kunsthistoriker (John Böttiger: Bronsarbeten af Adrian de Fries i Sverige, 1884), af hvilket det fremgik, at der paa Drottningholm fandtes 15 Figurer, der havde hørt til det store Springvand, som Karl X Gustav 1659 havde bortført fra Frederiksborg. Efter paa Stedet at have gjort sine Undersøgelser var Jacobsen strax paa det Rene med, at Springvandet burde opstaa i fornyet Glans. Under 22 August 1885 skriver han fra Stokholm til Etatsraad Meldahl, at han for at kunne overkomme snarest at faa Springvandet rejst foreløbig opgiver et Projekt om elektrisk Belysning i samtlige Bygninger paa Carlsberg, og han kontraherer strax med Billedhuggeren, Professor John Börjeson og et stokholmsk Støberifirma om Figurerne til Springvandet ligesom om et Par Figurer til en lille

Brönd, Løvebrönden, i den indre Slotsgaard. Kommen tilbage til Kjøbenhavn er han ivrig for hurtigt at faa Alt ordnet, og da alle Tegninger foreligge, ansøger han om paa sin Bekostning at maatte opstille Springvandet og Brönden. Bekostningen blev i Alt ca. 100,000 Kr. Derpaa rejste Jacobsen til Syden, og samme Dag, han døde i Rom, den 30 April 1887, blev ved en kongelig Resolution Tilladelsen given og hans store Gave modtagen.

Til sit sidste Aandedrag arbejdede han altsaa for Frederiksborg, han vilde gjöre Sit til, at dette Slot, Rammen om hans nationalhistoriske Museum, kunde fremtræde med hele det Størhedspræg, det tidligere havde haft. Og hans storslaeede Virksomhed i levende Live støttedes ved hans testamentariske Bestemmelser. Hans Testamente, der er dateret den 20 Februar 1882, og som fremlagdes tiltraadt af hans Hustru og Søn, skjænker og giver hele Gamle Carlsberg med alt Tilhørende, Bryggerier, Bygninger, Væxthuse og Haver til Carlsbergfondet. Alt, hvad han i sit lange, virksomme Liv havde arbejdet op, stillede han med selve Rigdommens Kilde, Bryggeriet, til sit Fædrelands Raadighed, til Videnskabens Fremme og til Fædrelandskjærlighedens Væxt i det. Da han stiftede Carlsbergfondet, udtaler han den 25 September 1876 i sin Henvendelse til Videnskabernes Selskab Ønsket om, at Fondet altid maa virke »til Gavn for Videnskaben og til Ære for Fædrelandet«, og det synes utvivlsomt, at Hensynet til Fædrelandet i hans senere Aar voxede i Betydning og Dybde hos ham. Hans Virksomhed for det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg, for Fremstillingerne i det fra Gorms og Thyras Tid gennem Valdemarerne og Kristian IV til Heltene fra de slesvigske Krige, er helt igjennem som et brændende Ønske om, at det danske Folk i voxende Kjærlighed til Fædrelandet maa kunne arbejde sig fremad i Dygtighed og Anseelse. Og hvor stemmer hans eget Liv ikke fuldt ud hermed. Det staar som et lysende Exempel paa, hvorledes et Liv skal leves i Fædrelandets Tjeneste.

Der er her blevet dvælet særlig ved den yngste af Carlsbergfondets tre Afdelinger. Jacobsens stærkt personlige Deltagelse i det nationalhistoriske Museums Udvikling har saaledes ført det

naturligt med sig; i dets to første strengt videnskabelige Afdelinger staar han mere udenfor, skjøndt det selvfølgelig er uimodsigeligt, at deres storslaaede og frisindede Stifter altid er tilstede i dem ved den Aand, han som saadan har indblæst dem. Om Laboratorieafdelingen og dens Betydning er der oftere talt ovenfor, og hvad den anden, den almindelig-videnskabelige Afdeling angaar, vil der blive Lejlighed til nærmere at belyse dens betydningsfulde Virksomhed i Indledningen til en Fortegnelse over alle de Foretagender og Værker, der skyldte Carlsbergfondets rige Hjælp deres Tilblivelse, dette storslaaede Fond, hvis Formænd i Jacobsens Tid var først den store Sprogmand Gehejmekonferensraad J. N. Madvig og efter dennes Død (den 12 December 1886) den fremragende Kemiker Professor C. Th. Barfoed. Det er dog ikke Videnskaben i Almindelighed, de her nævnte to Afdelinger skulle støtte, men Videnskaben i Danmark, og derved blive ogsaa disse Fondets to første Afdelinger i bedste Forstand nationale. Det samlede Fond tør ubetinget betragtes som et mægtigt Hjælpemiddel til at søge det lille danske Folk opretholdt som et Kulturfolk, der sidder inde med aandelig Magt, og det skal erindres, at Tanken om noget Saadant alt var oppe hos Jacobsen i 1869. Da de nordslesvigske Kvinders Deputation i det nævnte Aar var herovre, og der blev gjort Fest for dem den 6 Oktober, opfordrede Jacobsen i en Tale til at arbejde i den her nævnte Retning, idet han pegede paa, at »aldrig var endnu noget Folk gaaet tilgrunde, som fortjente at bestaa«.

ET TROFAST HJEM.

Som ovenfor nævnt, var det en ung Pige fra Thisted, Jomfru Laura Holst, der 1834 var Forbindelsesleddet mellem Frans Djørup og hans Studentervenner paa den ene Side og Jacobsen paa den anden Side, og da hun i 1839 blev dennes Hustru, bragte hun ham en stor jysk Slægt. Som det den Gang var Skik, fik det unge Par den 1 Oktober 1839 kongelig Bevilling til at »vies hjemme i Huset«, og den 24 s. M. bleve de viede af Sognepræsten ved Garnisonskirken Professor Chr. Fr. Brorson. Brudens Fætter, Cand. theol. Frants Jacobsen og Husvennen fra Brud-

gommens fædrene Hjem Malermester (senere Hofmaler) Jon Gulsen Berg vare deres Forlovere. Medens afdøde Brygger Christen Jacobsen havde boet i Stueetagen i den gamle Bryggergaard i Brolæggerstræde, hvor hans Enke vedblev at bo, flyttede det unge Par ind paa første Sal.

Laura Cathrine Holst (f. 29 Avgust 1819) var Datter af Thisted-Kjøbmanden Lars Hillmann Holst (f. 1763, † 1836) i Ægteskab med Helene Christine Steenstrup (f. 1778, † 1843) og var den yngste af sex Søskende. Hun havde en Broder og fire Søstre, nemlig: Johannes (f. 1805), der blev Kjøbmand i Thisted som Faderen og 1827 ægtede Else Dorotea Prior, en Præstedatter fra Hundstrup en Milsvej nord for Thisted; Lyna (f. 1806), der virkede som Husjomfru paa Lerbæk ved Vejle og 1837 blev gift med Forvalteren dør Christian Albrechtsen; Frantsine (f. 1808), der 1830 ægtede Adjunkt Christian Djørup i Viborg; Nikoline (f. 1809), der 1832 blev gift med Byskriveren i Thisted Overkrigskommissær A. E. Faye; Johanne (f. 1812), der etablerede sig som Modehandlerinde i Thisted og som, da den yngre Søster Laura havde Bryllup, endnu var ugift, men den 12 Maj 1848 ægtede Thisted-Guldsmiden Jens Christian Sund, der var syv Aar yngre end hun.

Til Livet i Kjøbmandsfamilien kjendes væsentlig Intet, men Kirkebogen giver et Vink, som kan have sin Betydning. Ved Börnenes Daab er det Madam Holst's Slægt, der særlig er tilstede mellem Fadderne. Der er altid mindst een Steenstrup med. Madam Holst var Datter af Herren til Nandrup i Flade Sogn paa Mors Frants Vogelius Steenstrup (f. 1746, † 1810), efter hvis Død Nandrup gaar over til Sønnen Jens Kraft Steenstrup, og foruden ham har Madam Holst i nogenlunde Nærhed en anden Broder Nikolai Steenstrup, der sidder som Proprietær paa Hornstrup i Kallerup Sogn lidt syd for Thisted, og en Fætter Pastor Johannes Vogelius Steenstrup, der er Præst i Vang noget vest for Thisted. Mellem Fadderne findes hendes Fader, hendes Brødre og Svigerinder o. s. v., ved hendes yngste Datters, den ovennævnte Laura Holst's Daab i 1819 ere Fadderne følgende: Proprietær Jens Kraft Steenstrup til Nandrup, Pastor Johannes

Vogelius Steenstrups Hustru Anna Cathrine f. Carstensen, en Datter af Præsten i Thisted, Distriktskirurg A. J. Wittendorffs Hustru, Toldinspektør Justitsraad Chr. Fr. Langeland og Sandflugtskommissær Justitsraad Lauritz Thagaard.

Det er herefter Madam Holst's Slægt og Stedets Embedsmænd, der ere Familiens Omgangskreds. Af hendes Mands Slægt findes Ingen mellem Fadderne, og det endskjönt han havde Slægt paa Stedet. Hans Fader, Parykmager Albrecht Bertel Holst, der blev 73 Aar gammel, døde først 1807, og om nogle af dennes Børn vides det, at de ligesom Broderen Lars bosatte sig i Thisted. Det gjorde saaledes den ældste Søn Bertel, der drev Kjøbmandsskab, men han er muligvis død ung. Den ældste af Døtrene Christine Marie blev ogsaa i Thisted, hun ægtede en derværende Prokurator Jacob Jensen. Om de to andre Døtre Mariane og Sofie vides Intet, men hvad Sønneren Christian (f. 1773, † 1813) angaar, da er han forholdsvis godt kjendt, han samlede nemlig Hovedgaarden Søgaard i Nors Sogn nord for Thisted, og Gaarden blev i Slægten, indtil en Sønnesøn, vistnok i 1885, mageskiftede den.

Vi kunne herefter lade Kjøbmand Lars Holst's Slægt fare, men hvad Kjøbmand Lars Holst selv angaar, skal det oplyses, at han døde den 16 December 1836, 73 Aar gammel, og at hans Hustru sad i uskiftet Bo, til hun den 10 Januar 1843 afgik ved Døden. I Skiftet efter hende meddeles det, at Sønneren Johannes var død Aaret før, efterladende sig en Søn Lauritz (f. 1828) og en Datter Jacobine Helene (f. 1830), at Lynas Mand Chr. Albrechtsen var bleven Ejer af Vindelevgaard, at Frantsine var bleven Provstinde i Torup oppe i Hanherred, og at Nikoline var bleven Enke (1842). Boet sluttedes i 1844, men dets Formue var ikke stor, Jacobsens Arvepart paa hans Hustrus Vegne udgjorde 740 Rd.

Det Holstske Hjem var, som ovenfor nævnt, nøje knyttet til den Steenstrupske Slægt, og Traaden, der bandt til denne, spandtes videre i det Jacobsenske Hjem. Sønnerne fra Pastor Johannes Vogelius Steenstrups Præstegaard, hvor Fru Jacobsens Gudmoder var Præstekone, kom tidligt i det nye Hjem. Vi have

ovenfor mødt baade Professor Japetus Steenstrup og Dr. phil. Mathias Steenstrup, og der er al Grund til at formode, at ogsaa en ældre Broder, Michael Steenstrup, der 1855 døde som Byfoged i Frederikshavn, har staaet i Forbindelse med det. Fra 1843 til 1850 var han Avditør ved Kjøbenhavns Borgervæbning, som Jacobsen jo stod nær paa flere Maader, og da Ægteparret Jacobsen i 1869 gjæstede Paris, var der to unge Damer i Følge med det, af hvilke den ene, Frk. Anna Steenstrup, var en Datter af ham; hvem den anden var, skal i denne Forbindelse ogsaa nævnes, det var nemlig Frk. Agnes Bertelsen, der efter kort før at være kommen til Gamle Carlsberg, anbefalet hertil af Frøken Zahle, som Fru Jacobsens betroede Hjælp var en kjendt Skikkelse her lige til 1903, da der blev kaldt paa hende fra Ny Carlsberg. Hvilket Venskabs- og Tillidsforhold, der udviklede sig mellem Jacobsen og særlig Japetus Steenstrup, er omtalt tidligere, og det er kun et lille Udslag heraf, naar Jacobsen en Gang i 1872 skriver til ham: »Da min Kone har erfaret, at Du lever som Enkemand i denne Tid, ynkes hun saare over Dig og beder Dig derfor at spise her i Morgen Søndag Kl. 5, for at Du dog kan blive qvæget lidt«. Dette skal omtales her, fordi Indbydelsen ogsaa omfattede hans Søn Historikeren Johannes Steenstrup; den yngre Slægt droges altsaa med ind i Forholdet. Saaledes ogsaa to af Japetus Steenstrups Døttre, af hvilke særlig Frøken Sofie Steenstrup i en Aarrække var som Barn i det Jacobsenske Hus og nød stor Fortrolighed der. Hun ledsagede Fru Jacobsen paa hendes Baderejser, og hun var ogsaa med paa Rejsen til Italien 1887, da Jacobsen døde. Der var baade Slægtskab og Venskab. Den 1 Januar 1892 skriver Fru Jacobsen til Professor Japetus Steenstrup: »Kjære Japetus! Gud give Dig et godt Aar med Sundhed og Dit sædvanlige gode Humeur«, hvorefter hun tilføjer, at hun en Søndag, naar hun i Frukirke har hørt Paulli, vil komme til ham i hans Hjem paa Nørregade; hun længes efter at se hans »rare« Ansigt. At Forholdet vedblev saaledes, er saå naturligt, Fru Jacobsen, hvis Moder var født Steenstrup, staa jo som det oprindelige Bindeled her.

Og Fru Jacobsen var Bindeled flere Steder. Det er antydet

ovenfor med Hensyn til Frans Djørup, der er hendes Søsters Svoger, og det er jo i det Hele ganske ejendommeligt, at man paa en Stamtavle over hendes og hendes Moders Slægt kan finde ikke alene Navnene Djørup og Steenstrup, men ogsaa baade den tidligere Inspektør paa Carlsberg Vogelius og Jacobsens senere Kompagnon Kogsbølle. For den Førstnævntes Vedkommende ligger det deri, at nogle af Börnene efter den i 1731 afdøde Præst Michael Frantsen Vogelius, der var gift med Magdalene Steenstrup, antog deres Moders Navn, saaledes at den fra Ugilt ved Hjörning stammende Slægt — Latiniseringen Vogelius fortæller om denne Oprindelse — fra den Tid faldt i to Linier, Steenstrup og Vogelius. Og for den Sidstnævntes Vedkommende deri, at han 1863 ægtede Fru Jacobsens Søsterdatter, Magnella Djørup.

Fru Jacobsen stod som det faste Bindeled i Meget. Hendes Søster Fru Nikoline Faye, der skildres som lige saa smuk som Fru Jacobsen, havde som Enke til sin Død i 1880, med Bopæl i Brolæggerstræde, sit væsentlige Hjem paa Carlsberg, hvad der medførte, at Andre af Familien Faye ogsaa var velsete dør. En Nevø af Fru Faye, Cand. pharm. Gerhard Faye skriver under 2 Marts 1864 fra Dybbøl et længere Takkebrev til Fru Jacobsen for modtagne kjærlige Gaver, han er ude i Skanserne, hvor han faa Dage efter falder. Og en anden Nevø G. C. Faye, der ogsaa er farmaceutisk Kandidat, bliver Jacobsens Hjælper ved Indretningen af det første Laboratorium paa Carlsberg (1871). Fru Jacobsen er trofast mod Minderne fra Thisted og de Forbindelser, der udsprang derfra. Med den derværende Boghandler Peter Kreibergs Enke, der havde kjendt hende fra hendes Fødsel, staar hun stadig i Forbindelse; der foreligger endnu i 1880 Brev til hende fra den gamle Dame, Cecilie Kreiberg f. Bruun, der med rystende Haand underskriver sig »Din hengivneste gamle Veninde«. Hun dør i 1888 94 Aar gammel. Det var imidlertid langtfra kun hende, der bandt Fru Jacobsen til Thisted. Til det dør i 1889 opførte Dronning Louises Börneasyl skjænkede Fru Jacobsen 5000 Kr. Hun blev desuden ogsaa særlig knyttet til Holstebro, hvor to Kusiner bleve gifte.

Hendes Moster Mette Marie Steenstrup ægtede 1809 Apotekeren i Nykjøbing paa Mors Jens Jacobsen, og med Börnene af dette Ægteskab kom Fru Jacobsen i nær Forbindelse. Sønnen Frants, den ældste af dem, der senere blev Præst paa Samsø, var Kusinens Forlover ved hendes Bryllup i 1839, og hans to Søstere, Ingeborg og Kirstine, ere de to ovennævnte Kusiner. Ingeborg blev gift med Kjøbmand i Holstebro Mads Rygaard og Kirstine med Førstelæreren ved Borgerskolen dør, Cand. phil. Frants Richter. Der gaar Breve mellem Carlsberg og Holstebro, og man besøger hinanden. 1880 er Fru Jacobsen saaledes i Holstebro, og et Par af Stine Richters Breve give Oplysning om Besøg paa Carlsberg. Hjemkommen fra et saadant i 1855 skriver hun om, hvorledes hun stadig i Tanken dvæler »ved den sidste Tids svundne Herlighed« i de dejlige Stuer paa Carlsberg, i Haven samtalende med Nikoline Faye og ved Bordet lyttende til Jacobsens Fortællen. »Ja, Du veed ikke, kjære Laura, hvor dejligt det Alt er at tænke paa, hvor ofte jeg i mit stille Sind udbryder: det skjønne, herlige Carlsberg! de gode, kjærlige Mennesker!« 1872 er Jacobsen hende behjælpelig med at faa nogle af hendes ypperlige Broderier paa den nordiske Udstilling i Kjøbenhavn. Og endnu fra 1889 foreligger der et Brev fra hende, hvori hun takker sin Kusine, fordi hun lokkede hende og hendes Mand »ud i Verden«, hun tænker paa »al den Dejlighed og Hygge«, der er paa Carlsberg, og hun ser hende sidde »saa stille dør, ikke meget talende, men saa mild og venlig som altid«.

Fru Jacobsen var trofast mod sin fra Jylland kommende Slægt, men hun viste den samme Egenskab overfor Traditionerne i den Slægt, hun blev giftet ind i. Hun bevarer Traaden fra Svigerforældrenes Hus. Hofmaler Jon Gulsen Bergs Plejedatter Martha Marie Gulbrandsen, der ægtede Malermester J. Lübschitz, stod med sin Mand Carlsberg nær, og det gjorde ogsaa Boghandler Chr. Falkenberg, der var Søn af den tidligere nævnte Livtjener Falkenberg. Og saa var Fru Jacobsen ogsaa trofast mod de unge Venner, som Sønnen, der blev Student 1861, førte til Huset. Her kan bl. A. nævnes Præsten Andreas F. Boje

og kgl. Skuespiller P. Jerndorff samt som Afdøde Lægerne Ferdinand Andersen og Sophus Møller samt teologisk Kandidat C. A. Guldberg. Der er mange fra denne Kreds, hvortil ogsaa Professor Johannes Steenstrup maa regnes, der have sendt Hilsen og Tak til Carlsberg; der foreligger endog en rimet Fødselsdagslykønsning til Fru Jacobsen fra den nævnte Guldberg, der underskriver sig »Deres hengivne og taknemlige«. Paa hendes Fødselsdag den 29 August strømmede det, som naturligt er, ind med Breve og Hilsner fra Nær og Fjærn, fra Unge og Gamle, fra Japetus Steenstrup, Frans Djørup og Erhard Kogsbølle, for blot at nævne Nogle. Den Sidstnævnte skriver i 1873 fra Udlandet, at det er første Gang, han ikke bringer sin Lykønsning mundtlig, og saa føjer han en Tak til for den Venlighed, Fru Jacobsen viser mod hans gamle Moder. Alle, der kom hende nær, fik Grund til at sætte hende højt. Fru Jacobsen var en handledygtig og kraftig Kvinde, hvad hun bl. A. viste ved sin modige og fortrøstningsfulde Holdning under Carlsbergs Brand i 1867.

Til Oplysning om Livet paa Carlsberg maa det endnu meddeles, at her hver Fredag var aabent Hus. Saa mødte der Gjæster, der bar Navnene Steenstrup, Vogelius og Djørup — med det sidste Navn ikke alene Frans Djørup men ogsaa hans Broder Stabslægen Michael Djørup — og saa en hel Del Andre. Nævnes maa saaledes H. C. Ørsteds Börn, særlig Frøken Mathilde Ørsted, sjældnere Inspektøren ved den polytekniske Lærestalt A. N. Ørsted, Landskabsgartner Rudolph Rothe og Jernbandedirektør Viggo Rothe, fhv. Proprietær Hans Jacob Lindahl, Professor Rasmus Nielsen med Hustru og Døtre samt Boghandler Theodor Lind med Hustru. De hørte Alle til Carlsbergs snævrere Kreds. Med Brødrene Rothe havde Jacobsen samarbejdet paa forskellige Felter; Lindahl, der en kort Tid var Rigsdagsmand, var en Broder til Michael Djørups første Hustru; Rasmus Nielsen var Studenterkammerat med Frans Djørup, og han mødtes tidlig med Jacobsen i gjensidig Sympati, hvor grundforskjellige de end vare. Rasmus Nielsens muntre Lune skattedes paa Carlsberg. Det fortælles, at da Jacobsen i 1879 var bleven Dr. phil. h. c., udbragte Nielsen med tilsyneladende Alvor en Skaal for

sin berømte filosofiske Kollega paa en saadan Maade, at Jacobsen morede sig kosteligt, men maatte tilstaa, at han ikke havde Anelse om, hvad Filosofi var. Hvad endelig Boghandler Lind angaar, havde Jacobsen truffet ham i München, hvor han i flere Aar havde en betroet Plads i Cotta's Litterarisch - artistische Anstalt.

Hvor inderligt Fru Betty Lind f. Honum følte sig knyttet til Fru Jacobsen, kan ses af et Brev fra Julen 1873. Hun udtaler heri sin oprigtige Hengivenhed for hende: »De maa ikke finde det underligt, at jeg siger Dem dette, som De jo veed iforvejen — ja, naar jeg nu vil forklare, hvorfor jeg da skriver det, saa kan jeg ikke sige Andet, end at Kjærligheden til Dem drev mig til at gjøre det, og jeg troer, at dens Røst skal man altid adlyde. Gud give Dem, kjære Frue, en velsignet Jul«. Der samlede sig uvilkaarligt Hengivenhed om Fru Jacobsen, saaledes som det ogsaa fremgaar af en fin lille Billet til hende fra Professor Johan Kjeldahl. Den er fra Juni 1886 og lyder saaledes: »Kjære Frue! Da jeg iaftes fik en Hilsen fra Dem ved Frøken Bertelsen, blev jeg meget bedrøvet, ikke over Hilsenen, men over, at jeg ikke vidste, at De var rejst og ikke havde faaet sagt Dem Farvel. For nu at trøste mig selv over dette Uheld, tillader jeg mig at sende min Afskedshilsen efter Dem pr. Post bilagt med mange gode Ønsker om, at Kuren maa bekomme Dem extra fortræffeligt«.

Fru Jacobsen var rejst til Wiesbaden. Hun foretog den Gang en aarlig Baderejse, som oftest til Teplitz, omtrent samtidig med at Jacobsen foretog sin aarlige Bryggerirejse. Men rejste de saaledes ikke sammen, stod de dog stadig i Forbindelse. Naar Jacobsen i 1884 ikke kom til Marseille til sin Ven Velten, men kun til Lyon, var det saaledes hans Hustrus Skyld. Da Marseille vidstes hærget af Kolera, havde han efter Opfordring fra hende lovet ikke at rejse til denne By, og han holdt sit Løfte, men som vi ovenfor have set, undgik han ikke derfor at blive desinficeret i Genf. Hr. og Fru Jacobsen besøgte, som ovenfor nævnt, Paris sammen i 1869, men saa rejste de vistnok ikke sammen, før de i Marts 1887 i Selskab med deres Søn og

Svigerdatter rejste til Rom fulgte af en uendelig Række gode Hilsner og Ønsker; til Fru Jacobsen lyde de f. Ex. fra Fru Mathilde Gade f. Stæger og fra Frøken Nathalie Zahle. Den Sidste skrev alvorligt og kærligt: »Guds Fred med dem alle paa Rejsen, hen og tilbage og under hele Opholdet i det Fremmede! Guds Fred over Alt, hvad De elsker herhjemme«. For Jacobsen blev det kun et »hen«, i levende Live kom han ikke tilbage. Dødens Haand greb ham i den store Kunsts evige Stad, som han havde været fuld af Længsel efter at gjense. Her døde han den 30 April. Budskabet herom vakte Sorg i vide Kredse, men ved Siden af Sorgen lød der varme takkende Ord; hans virksomme Livs gode Handlinger mindedes af hengivne Hjærter. Frk. Zahle siger i sit Svar paa et Brev fra Fru Jacobsen: »Hvad De skriver, er som en Udstrømning af Deres hjertelige Godhed. Gud velsigne Dem for denne nu og altid. Alt i mig er jo Tak mod Dem og ham«. I et Brev fra Fru Heiberg hedder det: »Gud velsigne ham i sit Paradis for Alt, hvad han har gjort for den Enkelte, for sit Fædreland«. Lignende Ord lød ved Sörgehöjtiden, der fandt Sted paa den skjønne protestantiske Kirkegaard ved Cestius-Pyramiden, för hans Lig blev bragt til Danmark.

Nu blev meget forandret. De af den Afdøde i hans Testamente indsatte Exekutorer, Tømmermester H. Kayser, Højesteretsadvokat A. Klubien og Boghandler Th. Lind, traadte i Virksomhed, Carlsbergfondet blev Ejer af hele Carlsberg, herunder ogsaa af Hovedbygningen, som Fru Jacobsen nu kun blev livsvarig Bruger af. Men hvor meget der end forandrede, forandrede Fru Jacobsens Trofasthed ikke, overfor hvad hun mente at skyldte sin Mand, særlig ikke overfor de store Foretagender til Frederiksborgs Ære, han havde maattet efterlade ufuldendte, Springvandet i Slotsgaarden og Klokkespillet. Om Gjenfremstillingen af de gamle Figurer til Springvandet havde han sluttet Kontrakt med Professor J. Börjeson og et Broncestøberi i Stockholm, men nu gjaldt det Springvandets Opbygning. Den tog hun paa sig. Hun havde jo set, hvorledes Jacobsen havde ladet gjøre en Opstilling af Træ paa Carlsberg og dør tumlet med at

finde, hvorledes Vandstraalerne rigtigst burde ordnes, og hun vidste, at Planen til Klokkespillet var lagt med Meldahl og N. V. Gade som Hjælpere, Klokkerne vare undersøgte og godkjendte af den Sidstnævnte ved et Besøg i det paagældende belgiske Støberi. Men lige saa megen Glæde hun fik af Springvandet, lige saa mange Sorger bragte Klokkespillet hende, Harmoniseringen var totalt mislykket, og da det endelig efter at have slugt store Summer gik over til Staten, skete det med Ret for denne til at sætte det ud af Virksomhed (1894). Der var den Gang intet Andet at gjøre.

Saa kom den 10 November 1897 Carlsbergs 50 Aars Jubilæum, ved hvilket den af Jacobsen planlagte nye Bygning til Carlsberg-Laboratoriet blev indviet og en Broncestatue af ham, til hvilken Bryggeriets Arbejdere havde taget Initiativet, blev afsløret. Det var et Skridt fremad mod den Monumentalitet, Jacobsen havde beredt for Carlsbergfondet, og som videre fortsattes ved Opførelsen af den Bygning paa Vestre Boulevard, hvori Fondet Aaret efter flyttede ind, og som tillige blev et smukt Hjem for Videnskabernes Selskab.

Ved Jubilæumsfesten i 1897 hyldede Carlsbergfondet sin Stifter; Fondet stod her som Lederen, men Fru Jacobsen, der overværede Festen, var paa sin Vis dens Midtpunkt. Der rettedes i Dagens Anledning Hilsner og Lykønskninger til hende, her skal fremdrages et enkelt af Brevene, hun fik, det kom fra en af hendes Søns Ungdomsvenner: »Kjære Fru Jacobsen! Maa jeg i Anledning af den store Dag imorgen, hvor Gamle Carlsberg fejrer sit 50 Aars Jubilæum, have Lov til i al Beskedenhed at sende Dem en Hilsen, som Intet har med Bryggeriet eller med de videnskabelige Institutioner, som dertil ere knyttede, at gjøre, men ene gjælder Dem, den ædle, fine Kvinde, der i 1847 stod ved Stifterens Side, og som jeg var saa lykkelig at lære at kjende 14 Aar senere, da jeg som Deres Søn Carls Studenterkammerat første Gang kom i Deres Hus, hvor jeg blev optaget som en god Ven, der gjennem mange Aar nød den Glæde at høre med til Husets nære Kreds, det Hus, hvor han med sit klare Hoved og sit varme Hjerte og De med Deres fine Kvindelighed

spredte Lys og Varme, Aand og Liv omkring Dem, medens De samlede Kunst i Deres skjønne Hjem og Kunstens og Videnskabens Dyrkere, men ogsaa en glad Ungdom om Deres gjæstfrie Bord og i Deres festlige Sale. Jeg veed, at det var et Eventyr, hver Gang jeg besøgte Dem, men ikke blot et Eventyr for Phantasien, ogsaa et Eventyr, der varmede Hjertet, fordi det var gode og kjærlige Mennesker, der havde hjemme i det skjønne Eventyrhus. En Række lyse Billeder glider frem for Tanken, naar den gaar tilbage til de Aar, men i dem alle danner De og han Midtpunktet, og det er med en inderlig Tak til Dem og ham for alle de deilige Minder fra Deres skjønne Hjem, for nogle af min Ungdoms lyseste og bedste Minder, at jeg idag sender Dem min ærbødige og varmeste Lykønskning til den store Fest, De imorgen kan feire som Carlsbergs ædle Stifters ædle og elskelige Hustru. Af Hjertet tillykke og Tak, Tak.*

Som Jacobsen var en fast, rundhaandet Støtte overfor Københavns Understøttelsesforening, saaledes traadte Fru Jacobsen ogsaa paa denne Maade i hans Fodspor. 1888 stiftede hun et Legat paa 75,000 Kroner for ugifte Kvinder og Enker i København og i 1890 endnu et Legat paa endog 100,000 Kr. for Husjomfruer, Syjomfruer, Tjenestepiger samt Sygeplejersker i København. Og her skal det endelig endnu tilføjes, at som Fru Jacobsen altid paa forskjellig Maade havde støttet sin Mand i hans Virksomhed, støttede hun ogsaa sin Søn. Hun stod ved hans Side ved Opførelsen af Jesuskirken og i hans Planer med Glyptoteket. Da han i 1909 havde rejst Spiret paa Nikolajtaarn, henlagde han da ogsaa i Taknemlighed mod hende Festligheden herfor til den 29 August, hans Moders 90-aarige Fødselsdag.

SLUTNING.

Hvilken umaadelig Forskjel var der ikke mellem Tilstanden her i Landet ved Jacobsens Fødsel og ved hans Død. 1811 stod Danmark under en enevældig Konges Styre foran en truende Bankerot, og det var kun en ringe Industriudstilling, en Del Ikke-Industriudrivende bragte i Stand i dette Aar. Datidens In-

dustri formaaede kun lidt. 1887 havde Landet under en snart fyrretyveaarig fri Forfatning rejst sig efter Nederlaget i 1864, en stor, endda nordisk Industriudstilling var under Industriens egne Mænd under Forberedelse, den skulde finde Sted i 1888, den københavnske Industriforenings Jubilæumsaar. Mellem de store og stærke Firmaer, der deltog i den, var ogsaa Gamle Carlsberg, der ved den stedfindende Bedømmelse kom til at staa som den mest hædrede Udstiller. Det fik højeste Belønning ikke alene for »ypperligt Produkt«, men ogsaa for »Bryggeriets Stilling som ledende paa hele Ølproduktionens Omraade saavel her som i Udlandet«. Noget Saadant blev kun sagt om Gamle Carlsberg.

Det var Jacobsens Arbejde, der her belønnedes, hans udholdende, dygtige og overlegne Arbejde, der paa saa mange Maader havde støttet Bestræbelserne her i Landet for at naa frem, det Arbejde, han i sit tidligere citerede Brev af 10 September 1886 til Frans Djørup karakteriserer, naar han skriver: »Jeg har kun arbejdet for at gjøre, ja jeg kan sige, for at skabe noget godt og dygtigt, og min bedste Glæde har været Glæden over selve Arbejdet«. Naar han derefter fortsætter: »Derfor staar jeg omgiven af en talrig Kreds af flinke og hengivne Arbejdere, hos hvem den Aand, som besjæler mig, er levende, og med hvilke og for hvilke det er en stor Glæde at virke«, skulle vi ikke undlade at dvæle herved, ti han virkede virkelig for sine Arbejdere, der lige indtil den 1 Oktober 1861 alle fik deres Kost paa Bryggeriet. Ved dets 25aarige Jubilæum i 1872 indstiftede han en Pensionskasse, i hvilken enhver Arbejder, saa snart han havde arbejdet ved Carlsberg i ti Aar, fik en Konto paa 1214 Kr. 50 Øre, beregnet efter 100 Kr. aarligt i 10 Aar med 4 pCt. Rente og Rentes Rente, hvortil for hvert følgende Arbejdsaar føjedes 100 Kr., der Alt tilsammen forrentedes med 4 pCt., og ved Siden af denne Kasse oprettede han yderligere i 1885 en Tilskudskasse, i hvilken de af Arbejderne selv indsatte Beløb forrentedes med 5 pCt.

Der var Ro og Harmoni i hans Forhold til Bryggeriets Arbejdere, der paa deres Side saa op til ham med Hengivenhed og Taknemlighed. Men hvor stor hans personlige Frihedsfølelse

end var, og hvor oprigtig en Demokrat han end mente at være, saa han slet ikke venlig til de opkommende Fagorganisationer. Lige saa lidt som han opgav sit danske Sindelag, skjönt han var fuldt klar over, at det var de tyske Embedsmænd i Kancelliet, der havde ført ham ind paa at brygge bayersk Øl, lige saa lidt kunde han blive Ven af Socialismen, skjönt han kunde se, at de ved den fremkaldte Arbejderforhold i væsentlig Grad havde forøget Carlsbergøllets Afsætning. Vi have set, hvor kraftigt han væbnede sig mod den Murerstrike, der truede ham efter Carlsbergs Brand i 1867, og hvor stærkt han udtalte sig i Anledning af Striken i 1872, der krydsede Opførelsen af den botaniske Haves Væxthuse. Folket, der efter hans Anskuelse skulde raade, gik næppe længere ned end til Middelstanden; hans Forhold til Bryggeriets Arbejdere var udelukkende patriarkalsk. Yndede han end ved festlige Lejligheder at lade Marseillaisen lyde paa Carlsberg, var og blev han dog en konservativ Natur med Anlæg for og Lyst til at staa som den Ledende og Bydende, hvad der slet ikke aftog med Aarene.

Jacobsen holdt sig mærkelig længe ungdommelig rask. Det er først i 1884, i hans 73de Aar, at han i det tidligere citerede Brev fra Turin klager over at have følt sig trætt, men nu vedbliver Træthedsfølelsen. Da han 1885 er i Stokholm, er han kjed over, at det er saa vanskeligt at faa en Droske; han opgiver den trættende Tur hjem over Trondhjem, som han havde paatænkt, og tog istedenfor hjem over Kristiania. Men han glædede sig stærkt til i 1887 at skulle gjense Rom. Han havde ikke været i denne Verdensstad, siden han i 1862 havde besøgt den sammen med sin Søn. Livlig interesseret for dens Historie og dens Mindesmærker, som han ved flittigt Studium havde godt Kjendskab til, havde han atter og atter tænkt paa Rom, men aldrig paa sine Rejser efter det nævnte Aar ment at have Tid til at gaa saa langt sydpaa. Nu skulde det være, nu skulde han sammen med sin Hustru, sin Søn, sin Svigerdatter m. Fl. gjense de gamle Kunstskatte. I Marts naaede han derved, men Glæden over Gjensynet fik ikke Lov at vare længe. Han blev syg, og Sygdommen førte den 30 April til Døden.

Budskabet om hans Sygdom blev modtaget med Bekymring i Kjøbenhavn. Den 2 April skriver Japetus Steenstrup ned til ham: »Giv Dig god Ro og Tid til langsom Bedring«, og han fortsætter: »Stakkels Frans Djørup er i en ikke ringe Spænding for at vide Dine romerske Lægers Behandling af Ondet. I disse Dage stikke vi naturligvis Hovederne sammen mindst een Gang hver Dag. Det kunde jo være, at den Ene havde faaet Noget at vide, som den Anden endnu ikke vidste. Gud være med Dig og med Eder alle«. Og Fru Heiberg skriver den 22 April: »Det gaar mig med Dem som i sin Tid med Frederik VI. Saa længe han levede, havde jeg en Følelse, som jeg havde en Fader, jeg i Nøden kunde stole paa, til hvem jeg kunde ty, ifald det behøvedes. En saadan Ven har jeg haft i Dem, en Ven, jeg har været glad ved og stolt af. Give nu Gud, at Budskabet fra Dem bestandig maa lyde bedre og bedre«. Trods al Deltagelse blev det dog Døden, men en Død efter hans Ønske, tør det vel siges. I det ovennævnte Brev til Frans Djørup skriver han: »Saalænge jeg beholder Kræfter til at fortsætte min glædelige Virksomhed, vil min Alderdom beholde den »Sødme«, som Du omtaler, og selv med svækkede Kræfter vil jeg endnu kunne med Tilfredshed arbejde for en Del Opgaver, som ligge mig paa Hjerte, men jeg vil bede Gud at forskaane mig for en langsom Affældighedstilstand, hvori jeg ikke maa kunne arbejde, thi jeg frygter for, at det vilde falde mig vanskeligt at bære en saadan Tilstand med den tilbørlige Resignation«. Hvad han her ønskede, skete. Han blev forskaanet for en »langsom Affældighedstilstand«.

Der er imidlertid i det her nævnte Brev endnu en Bemærkning, som skal fremdrages. Han tror at kunne sige, skriver han, at han ikke er bleven fordærvet af det usædvanlige Held, som har kronet hans borgerlige Virksomhed, og at han har arbejdet uden forfængelig Higen efter Storhed og Udmærkelse. Og heri har han ganske sikkert Ret.

Som vi ovenfor have set, naaede hans Ry ud over Danmarks Grænser. Han blev en verdenskjendt Mand, men han har absolut ikke gjort et eneste Skridt for at faa en udenlandsk Udmærkelse. Af fremmede Ordner havde han kun Æreslegionens Ridderkors, og det fik han sikkert helt uventet i September 1871, fordi han

Aaret før sammen med Grossererne D. B. Adler og Rudolph Puggaard havde udstedt en Opfordring til Medborgere om at »vise deres Deltagelse for den Kamp, som den tapre franske Hær nu har at bestaa, ved at skaffe de Saarede og Faldnes Efterladte Lindring og Understøttelse«. Alle de tre Underskrivere, der følte varmt for Frankrig og havde den Glæde at se Opfordringen føre til et godt Resultat, fik samtidig Æreslegionen, indstillede hertil af den franske Krigsminister. Af danske Udmærkelser fik han selvfølgelig flere, men her er det Ejendomme- lige, at hvad han væsentligst satte Pris paa, var den Kaptajns- titel, han selv havde tjent. Han var Brygger og Kaptajn.

Hvad de danske Ordenstegn angaar, da fik han paa Frederik VII's Fødselsdag den 6 Oktober 1860 Ridderkorset, hvad der den Gang betød noget Mere end nu, navnlig naar det gaves en Industridrivende; han fik det da maaske ogsaa nærmest som den, der havde været med at skabe Kjøbenhavns Gas- og Vandværker. Naar han den 5 Juni 1874 blev Dannebrogsmænd, ligger Grunden lige for; paa den Tid var den nye botaniske Have med dens Væxthuse just bleven afleveret til Universitetet. Og naar han endelig den 12 Januar 1884 faar Kommandørkorset, er hans egen Formodning, at han fik det i Anledning af den da forestaaende internationale Lægekongres i Kjøbenhavn, »hvor jeg skal figurere som en af Repræsentanterne for det finere Bourgeoisie«; han var Medlem af Kongressens Modtagelseskomite. Han skriver dette til sin Ven Frans Djørup i et Brev, der forøvrigt begynder saaledes: »Tak for de kjærlige Ord, hvormed Du hilsede den nye Kommandør. Det glædede mig at blive mindet om, hvad jeg jo iøvrigt vidste, at Du hører til de Faa, som kjender mig saa godt, at de ere overbeviste om, at det større Kors lige saa lidt som det mindre kan gjøre Grundlæggeren af det bayerske Bryggeri i Danmark forfængelig«.

Her skal imidlertid endnu mindes om, at han honoris causa blev Doctor philosophiæ. Da Universitetet i 1879 skulde fejre sit 400-Aars Jubilæum, ønskede det ganske naturligt at tilstille Carlsbergfondets Stifter Doktorgraden, men Jacobsen mente ikke at kunne modtage den; han afslog den, hvad der gjorde, at der

hurtigt kom forskellige Kræfter i Bevægelse. Hans Ven Frans Djørup skriver herom: »Jeg tog ud til ham og anvendte al min Overtalelses Evne for at bevæge ham til at modtage Udnævnel- sen, som jeg betonedede som en Hæder for Universitetet, men for- gjæves. Imidlertid, kort efter at jeg var taget bort, kom gamle Madvig, hvem det lykkedes at faa Jacobsen til at modtage den tilbudte Dr.-Titel, idet ogsaa Madvig lagde Eftertrykket paa, at Universitetet hædrede sig selv ved at kreere J. C. Jacobsen til Dr. phil.«. Saa blev han da den 5 Juni 1879 promoveret til Doktor i Universitetets matematisk-naturvidenskabelige Fakultet, og af danske Ikke-Akademikere blev ved denne Lejlighed endnu kreerede Komponisten Professor N. V. Gade, Billedhuggeren Professor J. A. Jerichau og Arkitekterne Etatsraad H. C. Hansen og Etatsraad J. D. Herholdt. Hvor ærefuld Promotionen saaledes end var for Jacobsen, synes han dog aldrig helt at have forsonet sig med den nye Titel. I Brevet til Frans Djørup, hvori han udtaler sig om Kommandørkorset — altsaa paa femte Aar efter — skriver han som Efterskrift: »Hvorfor kalder ogsaa Du mig med den tomme Titel Dr. phil.? som saadan er jeg 0,1, men som Brygger er jeg 1«. Det var sikkert efter at han havde be- stemt sig til at modtage Graden, at han gik i Gang med Ud- arbejdelsen af det tidligere nævnte Skrift »Beskrivelse af Væxt- husene i Universitetets botaniske Have«, som han overgav Uni- versitetet ved Jubilæet; det skulde ligesom være en Doktor- disputats for ham.

Der var forøvrigt paa denne Tid vist Jacobsen andre, ual- mindelige og store Hædersbevisninger. Da han havde stiftet Carlsbergfondet, kom hans Konge, Christian IX, til ham paa Carlsberg og bragte ham en Tak for den store Gave, han havde givet sit Land. Det skete den 10 Oktober 1876*). Og da Ja- cobsen derpaa oprettede det nationalhistoriske Museum paa Frede-

*) En kjøbenhavnsk Vittighed om, at Kongen ved denne Lejlighed paa en uhel- dig Maade skal have bedt om »en Tuborg«, skulde ikke have været nævnt her, hvis den ikke var kommen frem i et anset nyt Fagskrift (»Festskrift till- ægnad Peter Klason på hans sextioårsdag af lärjungar«, Stkholm., 1910, Side LXXXVI). Selvfølgelig er Vittigheden kun en Vittighed.

riksborg, viste Kongen ham en ny Udmærkelse, han lod hans Buste hugge i Marmor til Opstilling i Museet. Under 19 Juli 1880 blev den tilsendt dette med et Brev fra Kabinetssekretæren, der skriver, at Kongen »i Anerkjendelse af den varme Fædrelandskjærlighed og det opofrende Borgersind, hvorom Capitain, Dr. phil. Jacob Christian Jacobsens Virksomhed i det Almenes Tjeneste saa ofte og i saa rigt Maal har baaret Vidnesbyrd, har ladet dennes Portrætbuste udføre i Marmor af Billedhugger Wilhelm Bissen«. Det er som Fædrelandsven og Borger, at hans Konge hylder ham, og det gjorde ogsaa halvfjerde Hundrede Medborgere, der i Marts 1877 overrakte ham en Adresse. Med stigende Paaskjønnelse havde de fulgt den Virksomhed, han havde udført i Samfundet, nu bragte de ham deres Tak, og Tusinder i Landet vilde takke ham paa lignende Maade, hvis der blev givet dem Lejlighed. De slutte med et Ønske, som de mente var det bedste overfor en Mand med hans Fædrelands-sind: »Gid Herren i sin Naade maatte skjænke Fædrelandet mange saadanne Sønner«.

Da Jacobsen den 23 Maj 1887 begravedes fra Fruekirke, var der samlet en mægtig Sörgeskare med Landets gamle Konge i Spidsen, og ved denne Lejlighed talte Provst C. Ewaldsen vægtige Mindeord. Han skildrede Jacobsen som en Mand i Vilje, en Mand i Kraft, som en Arbejdets Mand, der dog aldrig blev en Slave af Arbejdet, ti han var altid et Hoved højere end Gjerningen, hvad der kom deraf, at han tidlig havde lært to højbaarne Venner at kjende, Kunsten og Videnskaben, som han gav Husrum i sit Hjærte. De fyldte hans Sjæl med høje Syner og store Tanker, og selv om man var uenig med ham, maatte det indrømmes, at Smaalighed og personlige Hensyn laa nedenfor hans Synskreds. Særlig var den Sætning, at sit Fædreland skylder man Alt, levende hos ham, hvad han viste paa mange Maader og ikke mindst overfor Nord-Slesvig; men derfor laa der ogsaa en Sølvkrans paa hans Kiste fra danske Sønderjyder. Levende erkjendte han, at Meget var ham betroet, og at Meget derfor maatte fordres af ham, ti helt og fuldt erkjendte han, at det var Guds Naade, der havde baaret ham igjennem hans Livs

haardeste Kampe, og at det var Guds Velsignelse, der havde skjænket ham den rige Høst.

Det er et smukt Vidnesbyrd, der vejer saa meget mere, som det kom fra en Mand, der mente at have faaet et Indblik i, hvad der boede i hans Hjærte. Jacobsen staar herefter som en Mand, der altid søgte mod det Ideale, og det skal da siges, at det gjorde han ogsaa i sin Bryggerivirksomhed. Carlsberg-Øllet skulde være det bedst mulige, en klar og vinagtig Drik, ti først derved kom det til opfylde sin Mission som »det virksomste Middel til at modarbejde og besejre Hangen til Brændevinsdrik«. Det sagde han i sit Foredrag i den tekniske Forening i Oktober 1884, og da han blev angreben herfor i »Ugeskrift for Læger«, forsvarede han sig med hele sin Overbevisnings Styrke i »Berlingske Tidende« for den 29 December s. A. Ogsaa paa dette Punkt mente Jacobsen at gjøre Noget, der var godt; derom tør Ingen tvivle.

Og saa skal her til Slutning hidsættes to Udtalelser af betydelige Mænd, der hver paa sin Vis bekræfte den Fremstilling, som her er given af Jacobsen.

Da A. D. Jörgensens »Fyrretyve Fortællinger af Fædrelandets Historie« 1882 udkom paa Folkeskriftselskabets Forlag, blev det ikke meddelt, at deres Fremkomst skyldtes Jacobsen. Som altid i saadanne Tilfælde ønskede han at være unævnt. Men da de udkom i tredje Oplag — det var i 1892, altsaa efter Jacobsens Død — brød Jörgensen Tavsheden herom. »Det fulgte af hele hans bramfri Færd«, skriver han, »at der ikke kunde være Tale om at nævne dette Forhold, saa længe Jacobsen levede, men nu efter hans Død bör Takken for den kjærlige Omtanke, han skjænkede sine fraskilte Landsmænd, ikke holdes tilbage. Faa Mænd har i deres Gjerning i samme Grad som han lagt en inderlig og uegennyttig Kjærlighed til Fædrelandet og Fædrenes Minde for Dagen«. — Og ni Aar efter lyder Jacobsens Ros paany. 1901 udgav Emil Chr. Hansen et lille Skrift om ham, der i saavel en engelsk som en tysk Udgave blev spredt over Verden: »J. C. Jacobsen. Et Mindeord i Anledning af Carlsberg-Fondets 25 Aars Jubilæum«. Heri hylder han den Mand, han en Tid

havde taget mangt et hvast Livtag med, »hin store Brygger, der ragede saa höjt op og bragte det saa vidt«. Efter Lovordene, der ere mange og gode, spørger han til Slutning om hans Fejl og Mangler, men han indlader sig ikke paa noget egentligt Svar. »De viste sig lejlighedsvis tydeligt nok. Men hvis vi ogsaa skulde tage denne Side med, da vilde vi komme ind paa Analyser af smaa Forhold, og dertil fattes Plads i dette korte Mindeord. Desuden gaar det med Jacobsen som med alle store Skikkelser; hvis vi betragte dem i den tilbørlige Afstand, se vi kun det Store hos dem. Og det, de have ydet, fremkalder en saa levende Beundring hos os, at vi slet ikke bemærke Fejlene«.